

Arkkist. n:o 69/21.1.1999

M

**VAMMALA
SASTAMALAN KIRKON YMPÄRISTÖN KULTTUURIMAISEMA-
INVENTOINTI 1997**

Vadim Adel
Tampereen museot 1998
Maakunnallinen yksikkö

**VAMMALA
SASTAMALAN KIRKON YMPÄRISTÖN KULTTUURIMAISEMAINVENTOINTI 1997**

SISÄLTÖ	sivu
1. JOHDANTO	6
1.1. Inventoinnin lähtökohdat	6
1.2. Inventoinnin tavoitteet ja menetelmät	6
1.3. Aiemmat löydöt ja tutkimukset	8
1.4. Inventoinnin kenttätöön tulokset	9
2. TUTKIMUSALUE	10
2.1. Perustiedot	10
2.2. Maanomistussuhteiden historia	11
3. OSA-ALUE A	12
3.1. Perustiedot	12
3.2. Historiallinen kartta-analyysi	12
3.3. Inventointikohteet	13
3.3.1. Esihistorialliset kohteet	13
Vammala, Vanha kirkko 2	13
Vammala, Vanha kirkko 3	14
Vammala, Tapulinmäki	15
3.3.2. Historiallisen ajan kohteet	16
3.3.2.1. Rakennukset	16
3.3.2.2. Rakennusten jäännökset	18
3.3.2.3. Tiet	19
3.3.2.4. Pelto- ja niittyaukeat, pelto-ojat	19
3.3.2.5. Kivikasat ja kivikot	20
3.3.2.6. Kuopat	20
3.3.2.7. Muut kohteet	22
4. OSA-ALUE B	23
4.1. Perustiedot	23
4.2. Historiallinen kartta-analyysi	23
4.3. Inventointikohteet	25
4.3.1. Esihistorialliset kohteet	25
Vammala, Vanha Pappila	25
4.3.2. Historiallisen ajan kohteet	26
4.3.2.1. Rakennukset	26
4.3.2.2. Rakennusten jäännökset	29
4.3.2.3. Tiet	29
4.3.2.4. Pelto- ja niittyaukeat	29
4.3.2.5. Kivirakennelmat- ja kasat	29
4.3.2.6. Kuopat	31
4.3.2.7. Muut kohteet	32
5. OSA-ALUE C	34
5.1. Perustiedot	34

	sivu
5.2. Historiallinen kartta-analyysi	34
5.3. Inventointikohteet	35
5.3.1. Esihistorialliset kohteet	35
Vammala, Vanha kirkko 1 (Kirkkovainionmäki)	35
Vammala, Kirkkovainionmäki	36
5.3.2. Historiallisen ajan kohteet	37
5.3.2.1. Rakennukset	37
5.3.2.2. Tiet	37
5.3.2.3. Pelto- ja niittyaukeat, pelto-ojat	38
5.3.2.4. Kivikot ja kivikasat	38
5.3.2.5. Muut kohteet	38
6. OSA-ALUE D	40
6.1. Perustiedot	40
6.2. Historiallinen kartta-analyysi	40
6.3. Inventointikohteet	40
6.3.1. Rakennukset	40
6.3.2. Tiet	41
6.3.3. Pelto- ja niittyaukeat, pelto-ojat	41
6.3.4. Kivikot ja kivikasat	41
6.3.5. Kuopat	42
6.3.6. Muut kohteet	45
7. OSA-ALUE E	46
7.1. Perustiedot	46
7.2. Historiallinen kartta-analyysi	46
7.3. Inventointikohteet	47
7.3.1. Esihistorialliset kohteet	47
Vammala, Kankaanmäki	47
7.3.2. Historiallisen ajan kohteet	48
7.3.2.1. Rakennukset	48
7.3.2.2. Pelto- ja niittyaukeat, pelto-ojat	48
7.3.2.3. Muut kohteet	48
8. OSA-ALUE F	49
8.1. Perustiedot	49
8.2. Historiallinen kartta-analyysi	49
8.3. Inventointikohteet	50
8.3.1. Esihistorialliset kohteet	50
Vammala, Karila	50
8.3.2. Historiallisen ajan kohteet	51
8.3.2.1. Rakennukset	51
8.3.2.2. Tiet	51
8.3.2.3. Pelto- ja niittyaukeat, pelto-ojat	52
8.3.2.4. Kivikot ja kivikasat	52
9. OSA-ALUE G	54
9.1. Perustiedot	54

	sivu
9.2. Historiallinen kartta-analyysi	54
9.3. Inventointikohteet	55
9.3.1. Rakennukset	55
9.3.2. Rakennusten jäännökset	56
9.3.3. Tiet	56
9.3.4. Pelto- ja niittyaukeat, pelto-ojat	57
9.3.5. Muut kohteet	57
10. OSA-ALUE H	58
10.1. Perustiedot	58
10.2. Historiallinen kartta-analyysi	58
10.3. Inventointikohteet	59
10.3.1. Rakennukset	59
10.3.2. Tiet	59
10.3.3. Pelto- ja niittyaukeat, pelto-ojat	59
10.3.4. Muut kohteet	60
11. OSA-ALUE I	61
11.1. Perustiedot	61
11.2. Historiallinen kartta-analyysi	61
11.3. Inventointikohteet	61
11.3.1. Rakennukset	61
11.3.2. Pelto- ja niittyaukeat	62
11.3.3. Muut kohteet	62
12. OSA-ALUE J	63
12.1. Perustiedot	63
12.2. Historiallinen kartta-analyysi	63
12.3. Inventointikohteet	63
12.3.1. Esihistorialliset kohteet	63
Vammala, Lammasluoto	63
12.3.2. Historiallisen ajan kohteet	64
12.3.2.1. Rakennukset	64
12.3.2.2. Kuopat	64
12.3.2.3. Muut kohteet	65
13. SASTAMALAN KIRKON YMPÄRISTÖN KULTTUURIMAISEMAN KEHITYKSEN VAIHEET	66
ARKISTOLÄHTEET	69
KIRJALLISUUS	70
KÄYTETTY KARTTA-AINEISTO	71
LIITTEET	
Liite 1: Koekuoppaluettelo	72
Liite 2: Luettelo mustavalkonegatiiveista	79

	sivu
Liite 3: Luettelo dioista	82
Liite 4: Kartta 1: Tutkimusalue 1:20 000	85
Liite 5: Kartta 2: Tutkimusalueen osa-aluejako 1:5000	86
Liite 6: Kartta 3: Osa-alue A. Vammala Vanha kirkko 2 ja 3, Tapulinmäki 1:500	87
Liite 7: Kartta 4: Osa-alue A. Kohteet kirkon NE-puolella 1:2500	88
Liite 8: Kartta 5: Osa-alue B. Rakennukset 1:2500	89
Liite 9: Kartta 6: Osa-alue B. Vammala Vanha Pappila 1:500	90
Liite 10: Kartta 7 : Osa-alue C. Vammala Kirkkovainionmäki 1:1000	91
Liite 11: Kartta 8: Osa-alue D 1:1000	92
Liite 12: Kartta 9: Osa-alue E. Vammala Kankaanmäki 1:5000	93
Liite 13: Kartta 10: Osa-alue F. Vammala Karila 1:2500	94
Liite 14: Kartta 11: Osa-alue G 1:5000	95
Liite 15: Kartta 12: Osa-alue I 1:2500	96
Liite 16: Kartta 13: Osa-alue J. Vammala Lammasluoto. 1:2500	97
Liite 17: Kopio Jonas Strengin kartasta 1644. Mk n. 1:6000	98
Liite 18: Kopio isojakokartasta 1792. Mk n. 1:4000	99
Liite 19: Kopio Karkun pitäjän hautausmaan ja sen lähiseudun kartasta 1889. Mk n. 1:2000	100
Liite 20: Kopio Pappilan kirkkoherranpuustellin tiluskartasta 1952. Mk 1:4000	101
Liite 21: Karkun Vanha Pappila: peruskuntoarvio / Tapani Koiranen	102
Liite 22: Karkun Vanhan Pappilan pystyhirsiaitta: tarkastusraportti / Tapani Koiranen	119

MUOVIKARTAT

Kartta 3: Vammala Vanha kirkko 2 ja 3, Tapulinmäki. Mk 1:500
Kartta 6: Vammala Vanha Pappila. Mk 1:500
Kartta 7: Vammala Kirkkovainionmäki. Mk 1:1000
Kartta 8: Osa-alue D. Mk 1:1000

VAMMALA SASTAMALAN KIRKON YMPÄRISTÖN KULTTUURIMAISEMAINVENTOINTI 1997

1. JOHDANTO

1.1. Inventoinnin lähtökohdat

Tampereen museoiden maakunnallinen yksikkö suoritti touko-kesäkuussa 1997 Sastamalan kirkon ympäristön kulttuurimaisemainventoinnin Vammalassa. Esihistorialliselta osaltaan inventointi 1997 kuului Tampereen museoiden Pirkanmaan kuntien arkeologiseen inventointiprojektiin, jonka puitteissa on tehty mm. osa-alueinventointeja Vammalassa: vuonna 1995 Tyrvään Vanhankirkonniemessä ja Rautajoella sekä v. 1996 Karkun Palvialassa (Rajala 1995a, 1995b, 1996). Inventointiprojektin suunnittelijana ja töiden valvojana on toiminut amanuenssi FM Tuija-Liisa Soininen. Inventoinnin työt rahoittivat Tampereen museot ja Tyrvään seudun museo, joka myönsi tarkoitukseen 30 000 mk. Yhteistyötahona oli myös Museovirasto.

Inventoinnin esityöt, mm. arkistolähteiden ja kirjallisuuden tutkimuksen, kenttätyöt, jälkityöt ja raportin teki Tampereen museoiden tp. tutkija FK Vadim Adel. Inventoinnin esityöt tehtiin 5.-26.5.1997. Inventoinnin kenttätyöt tehtiin 27.-28.5. ja 2.-19.6.1997. Töitä johti Vadim Adel ja apulaisena oli Tampereen museoiden maakunnallisen yksikön tutkimusavustaja Tuula Leino (mukana 2.-19.6.1997). Kenttätöihin osallistuivat lisäksi Tyrvään seudun museon harjoittelija, arkeologian opiskelija fil. yo. Ann-Christin Antell (mukana 2.-13. ja 18.-19.6.1997) sekä Museoviraston muinaisjäännösten hoitoyksikön Vammalan työryhmän 2-4 työntekijää (mukana 4.-5. ja 9.-10.6.1997), joiden tehtäviin kuului koekuoppien kaivaminen.

Inventoinnin yhteydessä maakunnallisen yksikön museorakennusmestari Tapani Koironen teki Vanhan Pappilan päärakennuksen peruskuntoarvion ja Ollilan aitan (ent. pappilan varaston) kuntotarkastuksen (ks. Liitteet 21 ja 22).

Inventoinnin jälkityöt suoritettiin 23.6.-18.7.1997 ja 16.-27.2.1998. Apulaisena jälkitöissä oli Tuula Leino, joka vastasi valokuvien käsittelystä ja muovikarttojen piirtämisestä.

1.2. Inventoinnin tavoitteet ja menetelmät

Inventoinnin tarkoituksena oli selvittää Sastamalan kirkkoa ympäröivän kulttuurimaiseman kehitysvaiheet ja tutkia maiseman historiallisen sisällön havaittavuus nykymaisemassa.

Maisemahistoriallisen inventoinnin teoriaan ja metodologiaan perehdyttäessä, inventointia suunniteltaessa ja kenttätyömetodeja valittaessa tutustuttiin Suomen ja Ruotsin tutkijoiden kokemukseen osallistumalla seminaariin "Landskapsprojektet - ett försök till en "helhetlig" landskapsanalys" (Helsingin yliopisto 22.3.1997) ja inventointiseminaariin (Kansallismuseo

9.4.1997) sekä kirjallisuuden ja painamattomien tutkimusraporttien kautta (Forsius-Nummela 1994; Roeck Hansen & Nissinaho 1995; Luoto 1984; Lindquist 1968 ja muut).

Esityövaiheessa tutkittiin kaikki tutkimusaluetta koskevat vanhat kartat, muita alueen maankäytön ja omistussuhteiden historiaa koskevia arkistolähteitä, valokuva-aineistoa ja kirjallisuutta. Vanhoja karttoja etsittiin Maanmittaushallituksen maanmittausarkiston, Kansallisarkiston, Varsinais-Suomen maanmittaustoimiston arkiston, Varsinais-Suomen maakunta-arkiston, Pirkanmaan maanmittaustoimiston arkiston, Vammalan kaupunginarkiston ja Karkun seurakunnan arkiston kokoelmista. Historiallisen kartta-analyysin tulokset on selostettu raportissa osa-alueittain. Jokaisen kartan kohdalla on selostettu havainnot, jotka ovat tärkeitä maisemassa tapahtuneiden muutoksien ajoituksen kannalta. Luettelot tutkimuksessa käytetyistä kartoista, arkistolähteistä ja kirjallisuudesta on liitetty raporttiin.

Kenttätöiden tavoitteena oli kartoittaa kaikki huomattavat kulttuurimaiseman historian eri vaiheilta jääneet kohteet, sekä maanpinnalla näkyvät (nykymaiseman elementit) että näkymättömät (kulttuurikerrokset ja maanalaiset rakenteet). Kyseessä oli siis maisemahistoriallinen (mm. rakennushistoriallinen) ja arkeologinen inventointi, jonka yhteydessä tarkastettiin alueen ennestään tunnetut kiinteät muinaisjäännökset ja irtolöytöpaikat sekä etsittiin uusia kiinteitä muinaisjäännöksiä. Kenttätöiden menetelmiin kuuluivat mm. koekuopitus, pintapoiminta, vanhojen karttojen tietojen vertailu nykymaiseman piirteisiin ja paikallisväestön haastatteleminen.

Koekuoppia (yhteensä 30 kpl) kaivettiin irtolöytötietojen ja topografisten havaintojen perusteella valittuihin kohtiin osa-alueilla A, B, F ja I. Koekuopitus oli epäsystemaattista ja intuitiivista. Kuoppien koko oli useimmiten 60 x 60 cm, tarvittaessa koekuoppa laajennettiin; lisäksi tehtiin muutama 1 x 1 m:n kokoinen kuoppa, yksi 1,8 x 0,6 m kokoinen koeoja ja muutama koepisto. Jokaisesta koekuopasta täytettiin kentällä koekuoppalomake, johon merkittiin kaikki tarvittavat tiedot. Koekuopat kaivettiin yleensä puhtaaseen pohjamaahan tai peruskalliolle asti ja kaivettu maa seulottiin. Jossakin tapauksessa kaivaminen keskeytettiin, kun näkyviin tuli sekoittumaton esihistoriallisen muinaisjäännöksen kulttuurikerros. Tarvittaessa koekuopat valokuvattiin. Luettelo koekuopista on liitetty raporttiin.

Pintapoimintaa tehtiin pääasiassa pellolla. Lähes kaikki alueen pellot olivat äestetty kenttätöiden alkuun mennessä. Pintapoimintaa häiritsi kuitenkin oikein lämmin ja kuiva ilma, joka kesti koko kenttätöiden ajan (paitsi 10.6.1997, jolloin satoi vettä). Inventoinnin yhteydessä pintapoiettiin seuraavat alueet: suurin osa osa-alueella C (paitsi sen länsiosaa Kankaanmäen pohjoispuolella), osa-alue E (sen eteläkulmaa lukuunottamatta), osa-alueen F kaakkoisosaa (tilan RN:o 3:16 maata), osa-alueen G koillisosa Sastamalan kirkontien ja Pappilanojan välissä ja osa-alueen H luoteisosa kirkontien molemmin puolin.

Koekuopituksen ja pintapoiminnan lisäksi inventoinnin aikana seurattiin sähkökaapeloijan ja kesäsiirtolan uuden ulkorakennuksen pohjan kaivamista osa-alueilla A ja B. Merkkejä kiinteistä esihistoriallisista muinaisjäännöksistä ei havaittu.

Tarvittavat mittaukset maastossa suoritettiin mittanauhan ja bussolin avulla. Kulmien mittauksia kartanpiirtämiseen käytettäessä lisättiin bussolisuuuntiin 7 g (goonia) karttasuuntien saamiseksi. Vaaituskonetta käytettiin tarvittaessa, pääasiassa rökkiöiden ja muiden kohteiden korkeuksien mittauksissa.

Paikallisasukkaiden antamat tiedot olivat hyvin tärkeitä koko kulttuurimaiseman ja sen eri elementtien historian selvittäessä. Suurin osa tutkimusaluetta koskevaa suullista tietoa on saatu:

Eino Ollilalta (synt. 1929, osoite: Sastamalan kirkontie 111, 38210 VAMMALA, puh. 049-954906), Mikko Ollilalta (synt. 1968, sama osoite), Pekka Karilaiselta (synt. 1930, osoite: Sastamalan kirkontie 60, 38210 VAMMALA), Erkki Lehtioksalta (synt. 1946, osoite: Suoniemenkatu 2 A 1, 33310 TAMPERE, puh. 0400-707747) ja Kalevi Lappalaiselta (osoite: Kangasmaankuja 8, 38210 VAMMALA, puh. 03-5141580). Muut suullisen tiedon antajat on mainittu inventointikohteiden tietojen yhteydessä.

Raportissa käytetyt maanomistajatiedot on saatu Vammalan kaupungin teknisestä palvelukeskuksesta 22.4.1997.

1.3. Aiemmat löydöt ja tutkimukset

Karkun pitäjän arkeologisen inventoinnin teki Aarni Erä-Esko vuonna 1949 (Erä-Esko 1949). Sastamalan kirkon läheltä löydettiin silloin kaksi kiven- ja maansekaista röykkiötä, Vanha kirkko I (Kirkkovainionmäki) ja Vanha kirkko II (ks. Osa-alueet A ja C). Vuosina 1982 ja 1983 Turun yliopisto suoritti röykkiö Vanha kirkko I:n kaivaukset. Röykkiöstä ei löydetty merkkejä hautauksesta ja kohteen luonne jäi epämääräiseksi. Röykkiön ympärille tehdyistä koeuopista ja koeojasta myös tuli esihistoriallisia löytöjä, mutta niiden merkitys jäi silloin selvittämättä. Vuoden 1982 kenttätöiden yhteydessä koeuoppia tehtiin myös kirkon ja kellotapulin väliselle alueelle, kirkkomaan luoteispuolelle ja Kankaanmäen itäpäähän. Merkkejä kiinteistä muinaisjäänneksistä ei havaittu (Sipilä 1982 ja 1983). Vuodesta 1995 lähtien röykkiö Vanha kirkko II on ollut Museoviraston muinaisjäänneiden hoitoyksikön hoitokohteena (Soininen 1995).

Tutkimusalueen vanhin säilynyt rakennus ja kulttuurimaiseman huomattavin kohde, Sastamalan kirkko eli Karkun vanha kirkko, on jo kauan kiinnostanut tutkijoita ja harrastajia. Vanhimmista sitä koskevista teoksista mainittakoon K.J.Nurmisen (1893) ja Juhani Rinteen (1907) työt. Perusteellisia rakennushistoriallisia tutkimuksia edeltävän ajan viimeisen laajan selvityksen kirkon vaiheista teki Wäinö Selander (1938).

Vuonna 1960 Reino J.Palmroth suoritti kaivaukset kirkon sisäpuolella ja rakennuksen pohjoispuolella. Kaivauksissa löydettiin mm. merkkejä varhaiskeskiaikaisesta kalmistosta ja nykyistä kivikirkkoa edeltäneestä rakennuksesta (Palmroth 1963). Tutkimusraporttia Museoviraston kokoelmista ei löytynyt.

Tuoreimmat Sastamalan kirkkoa koskevat tutkimukset on tehnyt Markus Hiekkänen (1994, 1994a, 1995). Tutkimus "nuorensi" kirkkoa noin 200 vuotta. Vuonna 1996 Joensuun yliopistossa tehtiin kirkon puuosien dendrokronologinen analyysi (Zetterberg 1996), jonka tulokset näyttävät vahvistavan Hiekkasen ajoituksia.

Ainoan selvityksen Karkun vanhan pappilan historiasta teki Wäinö Selander (1942). Hänen tutkimuksensa perustuu pääasiassa arkistolähteisiin, mutta valitettavasti siitä puuttuvat kokonaan lähdeviitteet.

Edellä mainittujen kenttätutkimuksien yhteydessä tehtyjen löytöjen lisäksi on inventointialueelta löydetty kivikirves (ks. Osa-alue J, Lammasluoto), kaksi reikäkiveä (ks. Osa-alue F, Karila, lähilöydöt), kaksi rautakautista keihäänkärkeä (toinen pappilan puutarhasta, ks. Osa-alue B, Vanha Pappila; toinen "kirkon läheiseltä pellolta", ruodollinen, merovingiajalta (Salmo 1952, 477), luett. 1882, KM 2142:405) sekä muutama myöhäisrautakautinen/keskiaikainen rautaesine (ks. Osa-alue C, Kirkkovainionmäki, lähilöydöt; Osa-alue E, Kankaanmäki, lähilöydöt).

1.4. Inventoinnin kenttätyön tulokset

Kaikkiaan inventoinnin kenttätyön aikana kartoitettiin seitsemän esihistoriallista kiinteää muinaisjäännöstä, joista viisi oli ennen tuntemattomia, ja useita historiallisen ajan kulttuurimaisema-elementtejä: 42 rakennusta, 6 rakennusten jäännöstä, 3 muuta kivirakennelmaa, 10 kivikasaa ja kivikkoa, 16 kuoppaa, 6 tietä, 8 vanhaa peltoaluetta ja useita edelleen käytössä olevia peltoaueita sekä 20 muuta historiallisen ajan kohdetta (mm. tarinakivi, vanha silta, lähde, kirkkoaita, vanha puutarha). Tiedot kohteista on selostettu osa-alueittain perustietojen ja historiallisten kartta-analyyysien jälkeen. Historiallisen ajan kohteiden ajoitukset perustuvat historiallisiin kartta-analyyseihin, suullisiin tietoihin ja kohteiden näkyviin ominaisuuksiin.

Inventoinnissa todetut uudet kiinteät esihistorialliset muinaisjäännökset ovat:

- Vanha kirkko 3: rautakautinen kiven- ja maansekainen rökkiö, jossa on myös historiallisen ajan toiminnan jälkiä (osa-alue A)
- Tapulinmäki: rautakautinen polttokalmisto (osa-alue A)
- Kirkkovainionmäki: rautakautinen asuinpaikka, jonka alueella sijaitsee ennestään tunnettu kiven- ja maansekainen rökkiö Vanha kirkko 1 (osa-alue C)
- Kankaanmäki: kivikautinen asuinpaikka pellolla (osa-alue E)
- Karila: rautakautinen kiven- ja maansekainen rökkiö (osa-alue F).

Kaikki uudet esihistorialliset kiinteät muinaisjäännökset sijaitsevat lähellä Rautaveden rantaa, 50-170 m:n etäisyydessä siitä.

Inventoinnin löydöt, mustavalkonegatiivit ja diat on arkistoitu Museoviraston kokoelmiin:

Löydöt: KM 30305 - 30311 (Diar. 14.7.1997)

Negatiivit: 107141 - 107252

Diat: 36407 - 36508

Tampereen museoiden maakunnallisessa yksikössä 23. helmikuuta 1998

Vadim Adel
tp. tutkija

2. TUTKIMUSALUE

2.1. Perustiedot

Inventoinnin tutkimusalue (ks. Liite, Kartta 1) sijaitsee Kokemäenjoen vesistöön kuuluvan Rautaveden länsirannalla, Vammalan kaupungin keskustasta 6 km koilliseen, rannan ja siitä 0,8-1,3 km:n etäisyydellä kulkevan N-S-suuntaisen Heinoontien (vanhan maantien) välissä. Pohjoisessa alueen rajana on Heinoontieltä rannalle kulkeva WNW-ESE-suuntainen Luonsuuntie, etelässä Karkun Pappilan ja Raipion kylien välinen raja. Tutkimusalueeseen kuuluu lisäksi muutama saari Rautavedellä, joista suurimmat ovat Lammassuoto ja Heinisaari. Tutkimusalueen koko on 1,7 km (NW-SE) x 0,6 km.

Rautavesi on kuroutunut järveksi litorinavaiheessa merenpinnan ollessa sillä tasolla, joka nykyään on 60 m mpy (Virkkala 1946, 76-77; Alhonen 1991, 52). Sen jälkeen keskivedenkorkeus ei ole muuttunut montakaan metriä. Vammaskoski perattiin v. 1757-59, jonka seurauksena Rautaveden pinta laski lähes nykyiselle tasolle. Perkaustöitä jatkettiin 1800-luvun alkupuolella ja päätettiin v. 1836. Järven pinta laski silloin n. 1,2 m (Selander 1963, 3-4). Vesijättömaata on nykyään näkyvissä monessa paikassa rannikolla ja notkelmissa. Myös rantaterassin reuna näkyy paikoin hyvin selvästi, sen korkeus vaihtelee 58-60 m mpy. Tämän vuosisadan alussa Rautaveden keskikorkeus oli 57,0 m mpy. Korkein mitattu vedenkorkeus vuodelta 1924 oli 58,0 m mpy ja alin 56,4 m mpy (Rajala 1996, 6). 1950-luvulla Rautaveden pinta nousi jonkin verran Hartolankosken voimalaitoksen toimesta, joka on vaikuttanut alueen vesiolosuhteisiin seuraavien vuosikymmenien aikana. Nykyinen Rautaveden pinnan korkeus on keskimäärin 57,5 m mpy, vaihteluväli 56,75-57,65 m mpy.

Alueen maasto on suhteellisen tasaista, viettää loivasti Rautaveteen ja siihen laskevaan Pappilanojaan. Pappilanojan notko, entinen Rautaveden lahti, sijaitsee alueen keskiosassa; sen pituus (NW-SE) on 1 km, leveys 50-300 m, korkeus mpy 57-60 m. Osa notkelmaa sijaitsee siis Rautaveden pinnan alapuolella ja on usein tulvavesien peittämä. Ojan vedenpinta pidetään Rautaveden pinnan alapuolella pumpun avulla.

Tutkimusalueen maisemallisesti ja historiallisesti tärkein osa on Kirkkoniemi, W-E-suuntainen, laajuudeltaan n. 0,4 x 0,4 km oleva. Sen pohjoisosassa on kolme kalliopohjaista mäkeä, joilla sijaitsevat Karkun vanha pappila, Sastamalan kirkko ja kellotapuli sekä muita arkeologisia ja maisemahistoriallisia kohteita; alueen korkeus mpy on 60-65 m. Niemen eteläosassa jatkuu NW-SE-suuntainen Pappilanojan notko, joten niemen pohjoisosa on ollut luultavasti aikoinaan saarena.

Tutkimusalueen kaakkoisosassa sijaitsee Kankaanmäen peltosaareke, n. 350 (NW-SE) x 100 m laajuinen, sekametsää kasvava. Kankaanmäki on kalliopohjainen, korkeus yli 65 m mpy. Sen eteläpuolella on n. 400 m pitkä NW-SE-suuntainen notko, sekin ilmeisesti entinen Rautaveden lahti. Kalliopohjaisia ovat myös Kankaanmäen itäpuolella sijaitseva pieni Kirkkovainionmäki, peltosaarekkeet tutkimusalueen koillisreunassa ja alueeseen kuuluvat saaret. Muuten alueen maaperä on savea, Pappilanojan notkossa saraturvetta.

Suurin osa tutkimusaluetta on peltoa. Alueen keskellä peltoaukea ulottuu NW-SE-suunnassa Heinoontieltä Rautavedelle saakka. Inventoinnin aikana kaikki pellot olivat viljelyksessä tai kesannolla.

Tutkimusalueen halki kulkee NW-SE-suuntainen Sastamalan kirkontie, jonka pituus on 1,2 km. Luonsuuntien pituus on 0,7 km.

Suurin osa tutkimusaluetta kuuluu Karkun Pappilan kylän maihin. Alueen luoteisosassa on Mäenkylän maita. Heinisaari kuuluu Lielahden kylään.

Historiallisesti ja maisemallisesti tutkimusalue muodostaa selvän kokonaisuuden, jonka keskellä ovat Kirkkoniemi, Pappilanojan laakso ja sitä pitkin kulkeva Mäenkylään vievä Sastamalan kirkontie.

Alue on osa *Rautaveden länsirannan kulttuurimaisemaa*, joka on valtakunnallisesti merkittävä kulttuurihistoriallinen ympäristö (Rakennettu kulttuuriympäristö, 176-177, Tampereen seutukaava-alue, kohde 129; Pirkanmaan kulttuurihistorialliset kohteet, 146, Vammala, kohde 18). Tutkimusalue on osa *Karkun - Tyrvään maisema-alueetta*, joka on valtakunnallisesti arvokas maisema-alue (Arvokkaat maisema-alueet, 49-51, Turun ja Porin lääni, kohde 32). Sastamalan kirkko ja Karkun vanha pappila ovat *Pirkanmaan kulttuurihistoriallisesti merkittäviä kohteita* (Pirkanmaan kulttuurihistorialliset kohteet, 147, Vammala, kohteet 22 ja 23).

Inventoinnissa tutkimusalue jaettiin kymmeneen osa-alueeseen (A-J), joiden sijainti ja rajat käyvät ilmi kartasta 2 (ks. Liitteet).

2.2. Maanomistussuhteiden historia

Ainakin 1600-luvun alkupuolelta lähtien suurin osa tutkimusaluetta on kuulunut *Karkun Pappilalle* (kartta 1644). Alueen pohjoisosa nykyisen Sastamalan kirkontien pohjoispuolella (nyk. Karkun Pappilan kylän Karilan tilan pohjoisosa ja Mäenkylän Mäkelän ja Laaportaan maita) kuului *Luonsin* kylälle.

Ilmeisesti suurjaon yhteydessä 1700-luvun lopulla Pappilalle siirtyi nykyisen Karilan tilan pohjoisosa. Sen sijaan nykyinen Karkun Pappilan kylän länsirajan ja Heinoontien välinen alue (tilat RN:o 2:10, 2:12, 2:14, 2:22 ja 2:16) siirtyi Pappilalta Luonsun talolle (kartta 1792). Tämän jälkeen Karkun Pappilan ja Mäenkylän välinen raja ei ole muuttunut.

1900-luvun alkupuolella osa Pappilan maita oli vuokralla. Vuonna 1940 valtio osti seurakunnalta siirtoväen pika-asutuslain mukaan suuren osan kirkkoherranpuustellin tiluksista. Pakkolunastamatta jätettiin kirkkoherran virka-asuntoon kuuluvaksi Pappilan tontti-, puutarha- ja perunamaa sekä maanviljelijä Paavo Mikael Ollilan vuokraama viljelystila, jonka hän ja hänen vaimonsa Elli Aleksandra Ollila ostivat myöhemmin (1941) seurakunnalta. Viimeksi mainitusta alueesta muodostettiin v. 1952 *Kirkkoniemi*-niminen tila. Vuonna 1951 Elis Artturi ja Siiri Mari Lappalainen ostivat valtiolta tilan, joka rekisteröitiin vuonna 1957 nimellä *Siirilä*. Kolmas Pappilan mailla 1940-50-luvulla muodostunut tila on *Karila*. Vuonna 1966 Toivo Pekka Karilainen osti Lappalaisilta Siirilän tilan lounais- ja länsiosan, josta muodostui *Toivola*-niminen tila. Karkun vanha pappila myytiin vuonna 1949 Nokian kauppalalle (Varsinais-Suomen maanmittaustoimiston arkisto, Karkku 34/18 ja 34/13; Karkun seurakunnan arkisto, II.C.e. ja II.C.h.).

Mäenkylälle kuuluvassa tutkimusalueen luoteisosassa on nykyään kuusi viljelystilaa. Yhteensä tutkimusalueella on kuusitoista tilaa.

3. OSA-ALUE A

Kartat: 1-4

3.1. Perustiedot

Osa-alueen A muodostavat kirkkomaa ja sen koillis- ja itäpuoleinen pellon ja rannan välinen alue. Osa-alueen raja vastaa suurin piirtein Karkun seurakunnan omistaman Vanha Kirkko I -nimisen tilan rajaa.

Maasto on suhteellisen epätasaista, viettää koilliseen, Rautaveteen. Alueen eteläosassa on kaksi mäkeä (kork. 62,5-64,5 m mpy), isommalla sijaitsee Sastamalan kirkko ja hautausmaa, pienemmällä ("Tapulinmäellä") on kellotapuli. Alueen etelärajalla maasto viettää loivasti etelään. Rannalla näkyy selvästi rantaterassi, jonka reuna sijaitsee n. 59,9 m mpy eli n. 2,4 m Rautaveden pinnan yläpuolella.

Maaperä on kalliota, rantavyöhykkeellä savea. Alueella, varsinkin sen eteläosassa, on lukuisia kalliopaljastumia, muuten peruskallion päällä on turvekerros ja alle 1,0 m:n moreenikerros.

Alueen halki kirkon edestä Kirkkoniemen itäpään kulkee WNW-ESE -suuntaisesti tie. Tien molemmin puolin sekä kirkkomaan ja kellotapulien välisellä alueella on heinikköä (vanhaa peltoa). Rantavyöhyke ja tapulinmäen itäpuoleinen alue kasvavat lehtipuita, pääasiassa leppää, koivua, haapaa ja pihlajaa.

Kirkkomaalla sijaitsevat kirkko ja hautausmaa ovat edelleen käytössä (kirkko vain kesällä, useimmiten nähtävyyden kohteena). Kirkkomaan koillispuolella on pysäköintialue, jonka koillisreunassa, rannalla sijaitsee kirkkovenevaja ja niemen kärjessä venelaituri. Alueen rantavyöhyke on veneensäilytyskäytössä. Tie on Lammasluodolla ja Heinisaareissa sijaitsevien kesämökkien omistajien käytössä. Muuten alue on joutomaata, jolla on pidetty kesäjuhlia.

Maanomistustiedot: Tila: RN:o 881:99:0 Vanha Kirkko I
 Omistaja: Karkun seurakunta
 Osoite: Aittalahdenkatu 12, 38200 VAMMALA

3.2. Historiallinen kartta-analyysi

1644

Kirkkomaan aita ja sen etelä- ja kaakkoispuolella sijaitsevan pellon raja vastaavat suurin piirtein nykyisiä linjauksia. Kirkkoaidan kaakkoiskulmasta Kirkkoniemen itäpään kulkee aita, noudattaen luoteisosaltaan nykyistä tilanrajaa; aidan kaakkoisosa kulki todennäköisesti Tapulinmäen halki tai mahdollisesti sen koillispuolella.

1792 ja 1800

Kellotapulien pohjois- ja koillispuolella nykyisen tien ja rannan välisellä alueella on pieni pelto(?)aukea. Tapulin ja aukean välissä lukee "kyrkio plan". V. 1800 kartalla em. aukean paikalla lukee "sockens samfältas plan". Muuten alue kasvaa metsikköä.

1889

Kirkkoaidan porttien sijainti vastaa nykyistä. Kirkkoaidan kaakkoiskulmassa sijaitsee "paarethuone". Kirkkoaidan itäkoillispuolelle, lähinnä Vanha kirkko 3:n kummun pohjoisosan paikalle on merkitty "pitäjän makasiini". Makasiinin ja kellotapulien välissä sekä nykyisen tien koillispuolella on pieniä peltoja. Vanha kirkko 2:n kummun paikalla on kahden pellon välialue, siitä pohjoiskoilliseen, rantavyökkeellä on kaksi "huonetta". Kirkkoniemen itäpäässä, lähinnä "leikkaushuoneen" perustuksen paikalla on "lukkarin huoneus". Nykyisen pysäköintialueen paikalla kirkon koillispuolella on pieniä peltoja, joiden koillispuolella niemessä on aidattu lukkarin tontti, kaksi huonetta ja puutarha. Rannalla nykyisen venevajan paikan eteläpuolella on lukkarin talas. Kirkkomaan pohjoispuolella tie jatkuu peltolohkojen välissä aidan vierestä koilliseen lukkarin huoneiden suuntaan.

1949

Tie jatkuu kirkon itäpuolella kirkkoaitaa pitkin koillissuuntaan pellolle asti. Kellotapulien ohi Kirkkoniemen itäpäähän kulkevasta tiestä ei näy merkkejä.

1961

Pieniä peltoja kirkon koillispuolella, kellotapulien pohjoispuolella sekä kirkon ja tapulien välissä. Kärrytie kulkee kirkkoaidan koilliskulmasta niemeen nykyisen laiturin paikalle. Alueella ei muita rakennuksia, kuin kirkko ja kellotapuli.

3.3. Inventointikohteet**3.3.1. Esihistorialliset kohteet**

VAMMALA, VANHA KIRKKO 2

Mj.rek.nro: 912 01 0026
Kohteen laji: kiven- ja maansekainen röykkiö
Luokka: I
Ajoitus: rautakausi
Peruskartta: 2121 07 VAMMALA
Koordinaatit: X = 6808 57
 Y = 2446 91
 Z = 60

Tila: RN:o 881:99:0 Vanha Kirkko I
Omistaja: Karkun seurakunta
Osoite: Aittalahdenkatu 12, 38200 VAMMALA

Aiemmat tiedot: kiven- ja maansekainen röykkiö
 Inv. Erä-Esko 1949, 11-12
 Hoito Soininen 1995-96
Aiemmat löydöt: KM 12322 (polttamattoman luun pala)

Tarkastuslöydöt: KM 30306:1-6 (kuonaa, pal.savea, pal. luuta, keramiikkaa)

Negatiivit: 107182, 107215, 107216

Diat: 36436, 36458-36460

Sijainti: rantaterassilla, vanhan pellon reunassa, heinikolla, kellotapulista 40 m NE, Rautaveden rannasta 23 m (röykkiön keskelle).

Kohteen kuvaus ja inventointihavainnot:

Kalliopohjainen kiven- ja maansekainen kumpu, soikeahko. Kiviä näkyvissä länsirinteessä, kalliopaljastumia kummun pohjois- ja koillisrinteissä, muuallakin kallio tuntuu olevan lähellä maanpintaa. Pituus (W-E) 12,2 m, leveys (N-S) 9,7 m, korkeus 0,6 m (pellon pinnasta mitattuna). Kasvaa heinää. Röykkiön eteläpuolella on Museoviraston pystyttämä muinaisjäännöskylytti. Röykkiön pohjoispuolella, terassin reunassa on kasa ajettua maata (multaa), halk. 7 m.

Inventoinnin yhteydessä röykkiöön tehtiin kaksi koekuoppaa (nro 6 ja 10). Koekuoppa 10:stä vastaan tuli röykkiökiveystä ja rautakautisia löytöjä. Kyseessä on ilmeisesti hautaröykkiö.

Lähilöytöjä: Inventoinnin yhteydessä yksi koekuoppa (nro 2) tehtiin lisäksi röykkiön koillispuolelle. Ei merkkejä kiinteästä muinaisjäännöksestä. Irtolöytöinä sekoittuneesta mullasta tuli hevosenkenkänaula, kuonaa, palanutta savea ja kvartsi-iskoksia (KM 30306:7-10).

Laajuuden arviointiperuste: näkyvät rakenteet (maaston topografia)

Maankäyttö: joutomaata. 1980-luvulla paikalla oli kesäteatterin lava (suullinen tieto). Ei tietoa maankäyttösuunnitelmista. Kohde on Museoviraston hoitokohteita.

VAMMALA, VANHA KIRKKO 3

Kohteen laji: kiven- ja maansekainen röykkiö

Luokitus-

ehdotus: I

Ajoitus: rautakausi / historiallinen aika

Peruskartta: 2121 07 VAMMALA

Koordinaatit: X = 6808 58

Y = 2446 84

Z = 62,5

Tila: RN:o 881:99:0 Vanha Kirkko I

Omistaja: Karkun seurakunta

Osoite: Aittalahdenkatu 12, 38200 VAMMALA

Aiemmat tiedot: -

Aiemmat löydöt: -

Tarkastuslöydöt: KM 30307:1-17 (pal. savea, kvartsi-iskoksia, kuonaa, rautanauvoja, keramiikkaa)

Negatiivit: 107173, 107174, 107181

Diat: 36431, 36435

Sijainti: Sastamalan kirkon itäpuolella, kirkkoaidan ja tien välissä, aidasta 4 m (röykkiön länsireunalle).

Kohteen kuvaus ja inventointihavainnot:

Suuri kalliopohjainen kiven- ja maansekainen kumpare, soikeahko. Pituus (N-S) 18,1 m, leveys (E-W) 13,8 m, korkeus 1,7 m (röykkiön pohjoisreunasta mitattuna). Itä- ja koillisreunassa on näkyvissä peruskallio, joka laskeutuu jyrkästi tielle. Röykkiön pinnalla näkyy erikokoisia (halk. 0,1-0,5 m) kiviä sekä tiiliä. Kumpareen pohjoisrinteellä kasvaa iso kuusi, ESE-rinteessä kasvaa vanha koivu. Pinta kasvaa ruohoa ja pihlajan vesaa. Röykkiön koillispuolella on vanha pelto, lounaisreunassa vanha NW-SE-suuntainen pelto-oja, jonka lounaispuolella on maatuneita ja ruohoa kasvavia, halkaisijaltaan n. 1 m ja syvyydeltään n. 0,2 m olevia kuopanteita.

Inventoinnin yhteydessä röykkiöön tehtiin kolme koekuoppaa (nrot 4, 7 ja 8). Koekuopista 4 ja 7 tuli vastaan röykkiökiveystä, runsaasti kuonaa, palanutta savea sekä rautakautista keramiikkaa. Pintakerroksen löydöt viittaavat myös historiallisen ajan toimintaan. Kumpareen pinnalla näkyvät tiilet kuuluivat todennäköisesti pitäjän viljamakasiinin rakennukseen, joka sijaitsi kummun päällä tai sen pohjoisreunassa (ks. Historiallinen kartta-analyysi).

Lähilöytöjä: Inventoinnin yhteydessä tehtiin myös osittaista pintapöimintää röykkiön koillispuolella, tien ja rannan välisellä vanhalla pellolla. Läheltä terassin reunaa löytyi kaksi kuonanpalaa (KM 30307:18).

Laajuuden arviointiperuste: näkyvät rakenteet

Maankäyttö: joutomaata. Ei tietoa maankäyttösuunnitelmista.

VAMMALA, TAPULINMÄKI

Kohteen laji: polttokenttäkalmisto

Luokitus-

ehdotus: I

Ajoitus: rautakausi

Peruskartta: 2121 07 VAMMALA

Koordinaatit: X = 6808 53

Y = 2446 89

Z = 63

Tila: RN:o 881:99:0 Vanha Kirkko I

Omistaja: Karkun seurakunta

Osoite: Aittalahdenkatu 12, 38200 VAMMALA

Aiemmat tiedot: irtolöytöpaikka

Koekuopitus Sipilä 1982 (koekuopat 8-11)

Aiemmat löydöt: TYA 205:170 (palanutta savea)

Tarkastuslöydöt: KM 30305:1-19 (palanutta savea, pal. luuta, kvartsi-iskoksia, keramiikkaa, kupariraha v. 1666)

Negatiivit: 107172, 107175, 107176, 107217-107220

Diat: 36430, 36432, 36461-36464

Sijainti: Tapulivainio -nimisen pellon ja tien välisellä alueella, tapulinmäen rinteissä, Sastamalan kirkon itäkulmasta n. 90 m SE (mäen keskelle); etäisyys Rautaveden rannasta 45 m.

Kohteen kuvaus ja inventointihavainnot:

Tapulinmäki on kalliopohjainen, halkaisijaltaan n. 35 m, korkeudeltaan n. 2,5 m (koillisreunasta mitattuna). Mäen laella, avokalliolla sijaitsee kellotapuli, muuten peruskallio on korkeintaan 70 cm:n paksuisen moreenikerroksen peittämä, kasvaa ruohoa, itärinteessä lehtipuita (haapaa, pihlajaa ym.) ja mustikkaa, eteläreunassa vadelmaa. Mäen lounais- ja eteläpuolella pellon reunassa on pellonraivauskivikko. Mäen itäpuolella lehtipuumetsikössä on tarkoitukseltaan epämääräisiä kaivantoja (ks. Historiallisen ajan kohteet).

Inventoinnin yhteydessä tapulinmäelle tehtiin kolme koekuoppaa (nrot 1, 3 ja 11), joista tuli kalmistoon viittaavia löytöjä. Säilynyttä kulttuurikerrosta tuli koekuopista 3 ja 11. Koekuopasta 11 (tapulin pohjoispuolelta) tuli esiin kalmistokiveystä ja nokimaakerrosta, jonka alaosa on koskematon ja yläosa osittain sekoittunut; lisäksi kalmistokerroksen päälle oli todennäköisesti tapulin rakentamisen yhteydessä heitetty maata (vaaleanruskea hieta; raha v. 1666 tuli heti sen alta).

Lähilöytöjä: Inventoinnin yhteydessä tehtiin myös koekuoppia tapulinmäen itäpuolelle (kk nro 9) ja luoteispuolelle (nro 5), joista tuli irtolöytöinä palanutta savea ja kvartsi-iskoksia (KM 30305:20-23). Lisäksi pintapoimittiin mäen etelä- ja lounaispuoleista peltoa, josta tuli historiallisen ajan löytöjä (tiilenpaloja yms., ei luuteloitu).

Laajuuden arviointiperuste: maaston topografia ja koekuoppalöytöjen levinneisyys

Maankäyttö: Kalmistonmäen keskellä on kellotapuli, muuten alue on joutomaata. Ei tietoa maankäyttösuunnitelmista.

3.3.2. Historiallisen ajan kohteet

3.3.2.1. Rakennukset

SASTAMALAN KIRKKO

(Karkun vanha kirkko, Pyhälle Marialle omistettu)

Negatiivit: 107148, 107202, 107203

Diat: 36411, 36451

Sijainti: Karkun vanha kirkko eli Sastamalan kirkko sijaitsee osa-alueen A länsiosassa, kalliopohjaisella mäellä, Rautaveden rannasta 55 m S.

Kohteen kuvaus ja historia:

Tyypillinen suorakaiteen muotoinen pitkä kirkko, johon pohjoisella (pohjoisluoteisella) sivulla liittyy sakaristo. Rakennusmuodoltaan kirkko kuuluu tavalliseen keskiaikaiseen kivikirkkomalliin. Rakennettu harmaasta kivistä, osaksi melko suurista lohkarista. Rakennuksen tukemiseksi on tehty v. 1797 tukipilarit lounaiseen ja kaakkoiseen nurkkaan. Kirkon ulkomitat: runkokuone 37,4 (ENE-WSW) x 19,8 m, sakaristo 6,9 x 5,4 m. Sisämitat: runkokuone 33,6 x 15,6 m, sakaristo 4,5 x 4,4 m (Hiekkanen 1994, 355). Seinien paksuus n. 1,9 x 2,0 m. Kirkko on suunniteltu kolmen keskipilarin jakamaksi kaksilaivaiseksi kirkoksi, mutta holvaus jäi toteuttamatta. Vasta v. 1777 tehtiin puinen tynnyriholvi.

Kirkon luoteis- ("pohjois-") sivulla, nykyisen sakariston eteläpuolella näkyy kirkon ensimmäisen sakariston (ns. Luukkaan kappelin) kiviperustus. Luukkaan kappelin pohja-alan sisämitat ovat 7 x 7 m, seinien paksuus 1,4 m. Itäseinämällä on keskellä kiviladelmä, joka R.Palmrothin (1963, 44)

mukaan voidaan tulkita kivialttarin pohjaksi. Dendrokronologisen tutkimuksen raportin mukaan kirkon pohjoisseinän läpi kulkeva Luukkaan kappelin tasakertahirsi (näyte 29) on kaadettu talvella 1496/97 ja käytetty rakennustarpeeksi todennäköisesti jo kesällä 1497 (Zetterberg 1996, 7). Luukkaan kappeli lienee purettu ikkunaa sen eteläpäätyyn avattaessa v. 1703 (Palmroth 1963, 53).

Vuoden 1960 kaivaustöissä Luukkaan kappelin alalta löydettiin kolme 1200-luvulle ajoitettavaa hevosenkengänmuotoista solkea, ketjunjakaja ja 1200-luvun alkupuolella lyöty brakteaatti. Paikalla siis oli 1200-luvulla todennäköisesti kalmisto. Kirkon sisältä, sen eri puolilta löytyi 1300-luvun rahoja sekä kalkkikivinen hautalaatta vuodelta 1304 (Palmroth 1963, 45, 50).

Sastamalan kirkon läntinen päätykolmio on rakennettu mahdollisesti ennen kivikirkkoa paikalla olleen puukirkon hirsistä. Useassa hirressä on jälkiä maalatuista vihkimäristeistä ja kuvaesityksistä. Hirret on dendrokronologisesti ajoitettu pääosin 1400-luvun alkupuolelle (Zetterberg 1996, 7). Puukirkon kiviperustus löydettiin säilyneenä nykyisen kirkon lattian alla v. 1960 kaivauksissa (Palmroth 1963, 46).

Kirkon runkokuone ja nykyinen sakaristo voidaan M.Hiekkasen (1995, 83, 88) mukaan ajoittaa 1500-1550 (ehkä 1500-1520).

1800-luvulla tiedetään kirkon katon olleen huonossa kunnossa, mistä syystä v. 1866-67 rakennettiin kokonaan uusi, alkuperäistä paljon loivempi katto. Kirkon harjaa mataloitiin silloin W.Selanderin (1938, 12) mukaan 14,2 m. Myös lattia, penkit ja saarnatuoli uusittiin.

Karkun uuden kirkon valmistuttua v. 1913 Sastamalan kirkko jäi pois käytöstä. Vuonna 1960 ryhdyttiin toimenpiteisiin kirkon tutkimiseksi ja korjaamiseksi entiseen ulkoasuunsa. Työt saatiin päätökseen ja kirkko vihittiin uudelleen kesällä 1962.

KELLOTAPULI

Negatiivit: 107217, 107218

Diat: 36461

Sijainti: osa-alueen A kaakkoisosassa, Tapulivainio -nimisen pellon ja tien välisellä alueella, kalliomäellä, Sastamalan kirkosta n. 100 m SE.

Kohteen kuvaus ja historia:

Kellotapuli on puusta rakennettu, laudoitettu, korkeudeltaan 21,4 m. Pohjan muoto ristimäinen, koko 8,4 x 8,4 m (alaosan seinien mitat 4,4 ja 2,0 m), suuntaus NE-SW. Tapulin on rakentanut v. 1792 Anders Högerman Tukholman intendenttikonttorin suunnitelman mukaan.

Aikaisempi, v. 1671 rakennettu kellotapuli on sijainnut lähempänä kirkkoa olevalla kumpareella (Palmroth 1963, 53), mahdollisesti siis kirkkoaidan itäpuolella Vanha kirkko 3 -röykkiön paikalla tai aidan kaakkoispuolella olevalla kalliopohjaisella heinää kasvavalla kumpareella.

KIRKKOVENEVAJA

Sijainti: kirkon koilliskulmasta n. 70 m NE, niemekkeen koillisrannalla.

Kohteen kuvaus:

Mitat 13,7 (NE-SW) x 3,3 m, puuta, suuntaus NE-SW. Rakennettu v. 1991 (Härö & Hiekkänen 1993, 1).

3.3.2.2. Rakennusten jäännökset

LEIKKAUSHUONE

Tarkastuslöydöt: tiilenpaloja (ei luetteloitu)

Negatiivit: 107229, 107230

Diat: 36473, 36474

Sijainti: Kirkkoniemen itäpäässä, tien koillispuolella, lehtipuumetsää kasvavalla rantaterassilla, pellon koilliskulmasta 14 m suuntaan 56 g (rakennuksen pohjan keskelle), kellotapulista n. 70 m ESE.

Kohteen kuvaus ja historia:

Suorakaiteenmuotoinen NW-SE -suuntainen rakennuksen pohja, mitat 4,4 x 4,4 m. Jäljellä on seitsemän n. 40 x 40 cm kokoista perustuskiveä sekä keskellä 2,0 (NW-SE) x 1,7 m laajuinen ja 0,5 m syvyinen kuoppa, jonka seinät on ladottu 20-40 cm:n kokoisista kivistä. Kuopassa runsaasti tiilenpaloja ja -murskaa. Rakennuksen lounaisseinän kohdalla kasvaa iso, vanha koivu.

Rakennus on merkitty vuoden 1889 kartalle. Huoneessa tehtiin ruumiinavauksia. Rakennus purettiin 1940- ja 1950-luvun vaihteessa (suullinen tieto, saatu Eino Ollilalta). Leikkaushuoneen kuopasta 15 m NW sijaitseva toinen iso kuoppa (ks. Muut kohteet) kuului perimätiedon mukaan aikaisempaan ruumishuoneeseen (suullinen tieto, saatu Erkki Lehtioksalta).

LUKKARIN TALO JA PIHA

Tarkastuslöydöt: tiilenpaloja (ei luetteloitu)

Negatiivit: 107234

Diat: 36479

Sijainti: Sastamalan kirkon koilliskulmasta 80 m NE, niemekkeen kärjessä, kirkkovenevajan luoteispuolella, laiturille vievän polun länsipuolella.

Kohteen kuvaus ja historia:

Talon pohja ja pihapiirin rakennelmien jäännökset. Noin 30 x 30 m laajuinen ruohoa kasvava tasanne. Sen länsireunassa on N-S -suuntainen, hiukan kaareva, 10 m pitkä, n. 0,5 m leveä ja n. 10-15 cm korkea maavalli, jonka molemmiin puoliin kasvaa pihlajia ja pohjoispään itäpuolella vanha koivu. Vallin länsipuolella jyrkkä rinne viettää Rautaveteen. Vallin pohjoispään itäpuolella on näkyvissä n. 5 m pitkä samanlaisen, N-S-suuntaisen vallin osa (eteläosa on hyvin maaton). Alueen koillisosassa on kataja- ja syreenipensaikko, jonka eteläreunassa on pieni (halk. alle 1 m), matala kivikas. Syreenipensaan ja lyhyemmän vallin pohjoispään välissä kulkee S-W-suuntaisesti n. 2 m pitkä rivi 15-20 cm:n kokoisia kiviä.

Kesäkuussa 1997 alueen halki kaivettiin kirkkoaidan edestä niemen kärkeen n. 0,5-0,7 m leveä ja syvä oja, johon laitettiin sähkökaapeli. Ojaa tarkastettiin inventoinnin yhteydessä, löytöinä tuli tiilenpaloja.

Vuoden 1889 kartan mukaan paikalla on sijainnut lukkarin tontti, kaksi rakennusta ja pieni puutarha. Vuoden 1961 peruskartalla em. rakennuksia ei enää ole, joten ne on purettu todennäköisesti 1900-luvun alkupuolella.

PITÄJÄN MAKASIINI

Pitäjän makasiinin jäänteitä (tiilenpaloja ja kiviä) näkyy Vanha kirkko 3 -röykkiön päällä (ks. Esihistorialliset kohteet, Vanha kirkko 3). Rakennus on merkitty vain vuoden 1889 kartalle ja purettu ilmeisesti 1900-luvun alkupuolella.

3.3.2.3. Tiet

Yleisessä käytössä oleva Sastamalan kirkontie päättyy kirkon koillispuolella, kirkkoaidan edessä. Tien leveys on 3,5-4 m.

Kesämökkiläisten käytössä oleva tie kulkee kirkontien päästä kaakkoon Kirkkoniemen itäpäähän. Tien leveys on 2 m. Tietä ei ole merkitty vanhoihin karttoihin. Ennen autoilun aikaa se on ollut polkuna ja tilapäisenä ratastienä (suullinen tieto, Eino Ollilalta).

Negatiivit: 107223 *Diat:* 36467

3.3.2.4. Pelto- ja niittyaukeat, pelto-ojat

VANHA PELTO 1

Negatiivit: 107226,107228

Diat: 36470, 36472

Sijainti: kirkon kaakkoispuolella, tien lounaispuolella, kellotapulien ja Vanha kirkko 3 -röykkiön välisellä alueella, terassilla.

Kohteen kuvaus:

Kasvaa heinää. Mitat: n. 35 m (NW-SE) x 15 m. Vanhat ojat kulkevat pellon koillis-, lounais- ja luoteisreunoissa sekä pellon keskellä (NW-SE -suuntaisesti). Ojat ovat matalia (syvyys alle 0,5 m), hyvin maatuneita.

VANHA PELTO 2

Negatiivit: 107232

Diat: 36477

Sijainti: kellotapulista n. 40 m N, tien koillispuolella, röykkiön Vanha kirkko 2 luoteispuolella, terassilla.

Kohteen kuvaus:

Kasvaa heinää. Mitat: n. 55 (NW-SE) x 15-20 m. Inventoinnin yhteydessä pellon koillisreunassa tehtiin pintapöimintää peltokerroksen paljastumilla. Löydöt: kaksi kuonanpalaa (KM 30307:18).

VANHA PELTO 3

Diat: 36476

Sijainti: tien koillispuolella, röykkiön Vanha kirkko 2 kaakkoispuolella, kellotapulista n. 30 m itään, terassilla.

Kohteen kuvaus:

Kasvaa horsmikkkoa. Mitat: n. 30 (NW-SE) x 15 m. Vanhoja oja on näkyvissä pellon koillis- ja lounaisreunassa. Ojat ovat matalia (syv. alle 0,5 m), hyvin maatuneita.

Vanha pelto 2:n aukea on merkitty kartoille v. 1792, 1889 ja 1961, pellot 1 ja 3 kartoille 1889 ja 1961. Lähinnä 1900-luvun puolivälistä lähtien pellot ovat olleet niittyinä (suullinen tieto, Eino Ollilalta). Alueella on kautta aikojen pidetty seurakunnan kesäjuhlia, pelto 2:n paikalla todennäköisesti jo 1700-luvulla ("sockens samfältas plan" vuoden 1800 kartalla). Viimeksi kesällä v. 1992 paikalla vietettiin seurakunnan 700-vuotisjuhlia ja sen takia alueelta raivattiin silloin pensaikkoa ja vesakkoa (Härö & Hiekkänen 1993, 1). Kirkkomaan koillispuolella sijainneiden peltolohkojen paikalla on pysäköintialue (ks. Muut kohteet).

3.3.2.5. Kivikasat ja kivikot

KIVIKASA 1

Negatiivit: 107227

Diat: 36471

Sijainti: kellotapulinn luoteispuolella, sen luoteisseinän länsikulmasta 12,3 m suuntaan 352 g, vanha pelto 1:n kaakkoisreunassa.

Kohteen kuvaus:

Matala (korkeus 0,2 m), pyöreähkö, halk. n. 1,5 m, 20-40 cm:n kokoisista kivistä kasattu. Kasvaa koiranputkea, heinää ja vesaa. Kyseessä on ilmeisesti pellonraivausröykkiö.

3.3.2.6. Kuopat

KUOPPA 1

Negatiivit: 107231

Diat: 36475

Sijainti: kellotapulinn itäkulmasta 52 m 98 g, leikkaushuoneen kuopasta 15,2 m 359 g (mittaukset suoritettu kuopan lounaispäähän), Rautaveden rannasta 11,8 m NE (kuopan koillispäähän), lehtipuumetsikössä.

Kohteen kuvaus:

Pituus (ENE-WSW) 5,3 m, leveys 2,9 m, syvyys 1,2 m. Soikeahko. Reunoissa kasvaa vadelmaa, saniaista, mustikkaa. Kuopan pohjalle on kertynyt paljon roskia, jotka Museoviraston hoitoryhmä otti pois inventoinnin kenttätöyön aikana. Perimätiedon mukaan kuoppa kuului vanhempaan leikkaushuoneeseen (suullinen tieto, saatu Erkki Lehtioksalta).

KUOPPA 2

Negatiivit: 107239

Diat: 36484

Sijainti: kellotapulin ja Kirkkoniemen itäpään välisellä lehtipuumetsää kasvavalla alueella, tien lounaisreunalla, kuoppa 1:n lounaispäästä 10,3 m 285 g.

Kohteen kuvaus:

Kuopan mitat: 2 (NW-SE) x 1 x 0,3 m. Karikkeen peittämä. Kasvaa mustikkaa ja viinimarjan vesaa.

KUOPPA 3

Negatiivit: 107240

Diat: 36485

Sijainti: kuoppa 1:n lounaispäästä 13,5 m 126 g, samassa metsikössä niemessä.

Kohteen kuvaus:

Pyöreähkö, karikkeen ja kuivien risujen peittämä. Halk. n.1,5 m, syvyys n. 0,4 m. Pohjalla halkaisijaltaan n. 40 cm oleva maakivi. Kuopan itäreunassa kasvaa iso leppä.

KUOPPA 4

Negatiivit: 107233

Diat: 36478

Sijainti: Vanha kirkko 3 -röykkiön itäpuolella, tien koillisreunassa, vanha pelto 2:n luoteiskulman vieressä.

Kohteen kuvaus:

Pyöreähkö, ruohoa kasvava kuoppa, halk. 2 m, syvyys n. 0,3 m. Pohjan keskellä näkyy maakivi.

* * *

Edellä kuvattujen kuoppien lisäksi Vanha kirkko 3 -röykkiön lounaispuolella on epämääräisiä, ruohoa kasvavia, halkaisijaltaan n. 1 m ja syvyydeltään n. 0,2 m olevia kuopanteita. Samanlainen kuopanne on kuoppien 1 ja 3:n välissä. Kuoppa 1:n lounaispuolella, tien koillispuolella on kaksi epämääräistä halkaisijaltaan 1-1,5 m ja syvyydeltään 0,1-0,2 m olevaa kuopannetta. Kuoppa 2:n ja pellon välissä on n. 5 x 4 m laajuinen vesakkoa kasvava kaivanto. Kellotapulin itäpuolella, tien ja pellon välisellä alueella on n. 13 (NE-SW) x 4-5 m laajuinen ja n. 0,5 m syvyinen kaivanto.

Perimätiedon mukaan kuoppa 1 kuului paikalla sijainneeseen vanhempaan leikkaushuoneeseen. Muut kirkkoniemen itäpäässä metsikössä sijaitsevat kuopat ovat ehkä maanottokuoppia (mj. hoitoryhmän työnjohtaja Kalle Kallon mukaan multaa on viety mm. Lammasluodolla sijaitseville kesämökeille).

Kellotapulin itäpuoleinen suuri kaivanto saattaa olla sorakuoppa. Perimätiedon mukaan kuitenkin paikalle oli haudattu kansalaissodan aikana teloitettuja punakaartilaisia ja myöhemmin ruumiit

siirrettiin haudattavaksi muualle. Vanha pelto 3:n paikalla sijaitsi punaisten tykkipatteri (suullinen tieto: Erkki Lehtioksa, Kalle Kallo, Eino Ollila).

3.3.2.7. Muut kohteet

KIRKKOAITA JA HAUTAUSMAA

Negatiivit: 107210

Diat: 36456, 36500

Sijainti: osa-alueen A länsiosa

Kohteen kuvaus ja historia:

Kirkkomaata ympäröivän aidan koillisosa (kirkon alttariseinän suuntainen) on tehty kivistä, muut osat hirsistä. Kivisen osan pituus on 43,0 m, leveys 1,1-1,4 m, korkeus 1,0-1,3 m, sen kaakkoisosassa, eteläpäästä 11,3 m on 3,2 m leveä portti. Aidan kivisen osan eteläpuolella on 5,0 m pitkä aukko, jonka eteläpäästä alkaa puuaita. Kirkkoaidan puuosan pituus on 199,4 m, koko 1 x 5 hirttä (pisimmän, eteläisen osan korkeus 4 hirttä), korkeus 1,0-1,1 m. Kirkon pohjoisseinän suuntaisessa osassa on 3,3 m leveä portti. Aidan eteläosan alla on kaksi kivikerrosta. Kiviä näkyy myös aidan pohjoisosan alla.

Kirkkoaita on merkitty karttoihin alkaen 1644. Aidan kiviosan voidaan olettaa rakennetun kivikirkon rakentamisen jälkeisenä aikana (1500-luvun loppupuoli -1800-luku?). Puuaita on rakennettu luultavasti 1800-luvulla. Kirkkoaidan sisäpuolella oleva hautausmaa on edelleen käytössä. Hautauksia kirkon ja hautausmaan alueelle on tehty jo 1200-luvulla (ks. Rakennukset, Sastamalan kirkko). Alueella kasvaa muutamia oikein vanhoja puita, mm. jalopuita.

PYSÄKÖINTIALUE

Sijainti: kirkon koillispuolella, kirkkoaidan ja kirkkovenevajan välisellä alueella.

Kohteen kuvaus ja historia:

Mitat: n. 40 x 40 m, pinta on soraa. Vanhojen karttojen 1889-1961 mukaan paikalla oli pieniä peltolohkoja. Osa parkkipaikkaa oli tehty 1960-luvulla. Vuosien 1960-62 kirkon korjaustöiden yhteydessä pysäköintialueen itäosan paikalla poltettiin kalkkia. V. 1996-97 talvikaudella pysäköintialue laajennettiin itään, ennen sitä paikalla oli "pehmeätä maata" ja kuoppia, joihin kertyi roskia (suullinen tieto: Kalle Kallo, Erkki Lehtioksa, Eino Ollila).

VENELAITURI

Sijainti: kirkon koilliskulmasta n. 95 m NE, kirkkovenevajan länsikulmasta 33,6 m 399 g, niemen kärjessä.

Kohteen kuvaus ja historia:

Puusta rakennetun laiturin kiinteän osan pituus 9,0 m, leveys 2,4 ja 4,3 (pohjoisosa) m. Suuntaus 17 g. Paikalle rakennettiin laiturin v. 1962 kirkon korjaustöiden yhteydessä. Ennen sitä paikalla oli näkyvissä perustuskiviä vanhemmasta laiturista 1900-luvun alkupuolelta (suullinen tieto, Eino Ollilalta).

4. OSA-ALUE B

Kartat: 1, 2, 5, 6

4.1. Perustiedot

Osa-alueen B muodostavat Nokian kaupungin omistaman kesäsiirtolan alue ja sen eteläpuolella, Sastamalan kirkontien toisella puolella sijaitseva Kirkkoniemen tilan (Ollilan talon) pihapiiri. Historiallisesti kyseessä on Karkun vanhan pappilan tontti (päärakennus, ulkorakennukset ja pihapiiri).

Osa-alueen korkein piste (yli 65 m mpy) sijaitsee sen itäosassa, pappilan entisen päärakennuksen itäpuolella. Tästä maasto viettää pohjoiseen ja koilliseen Rautaveteen sekä loivemmin länteen, Pappilanojaan ja etelään. Rannalla näkyy selvästi vanha rantaterassi, jonka reuna kulkee n. 59,9 m mpy eli n. 2,4 m Rautaveden pinnan yläpuolella.

Maaperä on kalliota, alueen länsireunassa Pappilanojan suussa on savea. Alueella on muutamia kalliopaljastumia, muuten peruskallion päällä on turvekerros ja alle 1,0 m:n moreenikerros.

Alueella, varsinkin sen rantavyöhykkeellä, kasvaa runsaasti lehtipuita, mm. jalopuita, sekä muutamia kuusia. Alueen itä- ja keskiosassa on jäljellä pappilan puutarhan puustoa ja pensastoa. Pappilan päärakennuksen kaakkoispuolella, tien eteläpuolella kasvaa kaksi vanhaa tammea.

Alueella on useita asuin- ja talousrakennuksia sekä muita rakenteita. Alueen halki kulkee W-E-suuntaisesti Sastamalan kirkontie.

Maanomistustiedot: Kylä: Karkun Pappila 449
Tila: RN:o 3:17 Vanha-Pappila
Omistaja: Nokian kaupunki (osa-alueen pohjoisosa)

Tila: RN:o 3:16 Kirkkoniemi
Omistaja: Ollila Juha Mikko (osa-alueen eteläosa)

Tila: RN:o 1:0 (tiealue osa-alueen itäreunassa)

Tila: Yht. 876:8:0 (rantavyöhyke osa-alueen luoteisosassa)

4.2. Historiallinen kartta-analyysi

1644

Kartalle on merkitty pappila, lähinnä v. 1838 rakennetun päärakennuksen paikalta pohjoiseen. Nykyisen Ollilan sikalan ja kesäsiirtolan pienimmän asuinrakennuksen paikalla on peltoa. Sikalan paikan itäpuolella pellon raja vastaa suurin piirtein nykyistä. Pellon pohjoisreunaa pitkin kulkee aita, liittyen idässä kirkkoaitaan. Silta Pappilanojan yli sijaitsee suunnilleen nykyisen sillan paikalla tai vähän pohjoisempana. Rautaveden ranta ulottuu sillalle asti.

1792 ja 1800

Pappilan päärakennus ja piha sijaitsevat lähinnä nykyisen kesäsiirtolan isomman majoitusrakennuksen paikalla niemekkeen keskellä. Pihan länsipuolella, siirtolan pienemmän asuinrakennuksen paikalla ja sen koillispuolella on pieni pelto(?)aukea. Muuten tien pohjoispuoleinen alue kasvaa metsää. Nykyisen kirkontien eteläpuolella on peltoa, paitsi nykyisen Ollilan asuinrakennuksen ja sen kaakkoispuoleisen aitan paikalla.

1855

Alueella on kaksi pihaa, toinen pappilan päärakennuksen pohjoispuolella, toinen nykyisen Ollilan asuinrakennuksen ja sen kaakkoispuoleisen aitan paikalla. Kirkontie päättyy viimeksimainittuun pihaan.

1889

Kartalle on merkitty Sastamalan kirkontie, joka täysin vastaa sen nykyistä linjausta, pappilan päärakennus, sauna lähinnä nykyisen saunan paikalla, venevaja ja toinen pieni rakennus niemen kärjessä lähellä nykyisen venelaiturin paikkaa, kolme ulkorakennusta kirkontien eteläpuolella Pappilanojan itärannalla. Päärakennuksen luoteispuolella ja nykyisen Ollilan pihan paikalla on tonttialue, jonka kaakkoisraja täysin vastaa nykyistä pihapiirin rajaa. Nykyisen sikalan paikalla ja sen luoteispuolella sekä tien toisella puolella nykyisen kesäsiirtolan pienemmän asuinrakennuksen paikalla on peltoa. Tien eteläpuoleisen pelto- ja tonttialueen ja nykyisen pellonrajan välissä on metsikkö. Pappilan päärakennuksen pohjoispuoleinen alue on puutarhana; toinen, pienempi puutarha on rakennuksen kaakkoispuolella.

1901 ja 1905

Tien eteläpuolella nyk. sikalan paikalla ja nykyisen kesäsiirtolan pienemmän asuinrakennuksen paikalla ja sen länsipuolella on peltolohkoja.

1930

Pappilan navetta (nyk. Ollilan sikala) ja väentupa (nyk. Ollilan asuinrakennus) sijaitsevat niiden nykyisillä paikoilla. Kärrytie lähtee kirkontiestä nyk. Ollilan asuinrakennuksen kohdalta koilliseen.

1952

Koko nykyisen kesäsiirtolan alue on puutarhana lukuunottamatta pientä pihaa pappilan päärakennuksen länsi- ja itäpuolella. Kellari sekä kaikki nykyiset Ollilan pihapiirin rakennukset ovat samoilla paikoilla, kuin nykyään. Niiden lisäksi pellon laidassa nyk. Ollilan asuinrakennuksen vastapäätä on samansuuntainen n. 25 x 8 m kokoinen ulkorakennus (talli, purettu Eino Ollilan mukaan noin v. 1947-48); toinen samansuuntainen ulkorakennus (sika- ja lammassavetta) on navetan (nyk. Ollilan sikalan) länsipuolella pellon reunassa, mitat n. 16 x 8 m (purettu Eino Ollilan mukaan noin v. 1947-48). Pappilan alueen halki rannalle kulkeva kärrytie vastaa nykyistä venelaiturille vievää polkua/tietä.

1961

Pieni peltoaukea nykyisen kesäsiirtolan pienemmän asuinrakennuksen koillispuolella. Venelato rannalla saunan itäpuolella on edelleen paikalla (Eino Ollilan mukaan purettu 1960- ja 1970-luvun taitteessa). Tien eteläpuolella jäljellä ovat samat rakennukset kuin nykyään.

4.3. Inventointikohteet

4.3.1. Esihistorialliset kohteet

VAMMALA, VANHA PAPPILA

Kohteen laji: irtolöytöpaikka
Ajoitus: rautakausi / historiallinen aika
Peruskartta: 2121 07 VAMMALA
Koordinaatit: X=6808 63-72
 Y=2446 70-76
 Z=60-65

Kylä: Karkun Pappila 449
Tila: RN:o 3:17 Vanha-Pappila
Omistaja: Nokian kaupunki
Osoite: PL 2, 37101 NOKIA

Aiemmat tiedot: rautakautinen irtolöytöpaikka

Aiemmat löydöt: KM 5852:8 keihäänkärki, varhaiselta rautakaudelta, löytynyt pappilan puutarhasta. Luett. 1911.

Tarkastuslöydöt: KM 30308
Negatiivit: 107156-107160
Diat: 36418-36421

Sijainti: löytöalue sijaitsee kesäsiirtolan alueella, entisen pappilan pihan ja puutarhan alueella, Sastamalan kirkontien pohjoispuolella, venelaturille vievän polun (kärrytien) itäpuolella.

Kohteen kuvaus ja inventointihavainnot:

Löytöalue on Nokian kaupungin omistaman kesäsiirtolan aluetta, jolla sijaitsee kaksi asuinrakennusta, toinen niistä on entinen pappilan päärakennus. Alueen korkein kohta sijaitsee em. rakennuksen itäpuolella, kalliopaljastumalla. Maasto viettää pohjoiseen ja koilliseen Rautaveteen. Alueen länsi- ja eteläosa on nurmikkoa. Alueen itäosa koilliseen viettävällä rinteellä kasvaa lehtipuita. Löytöalueen pohjois- ja itärajana on rantaterassin reuna.

Inventoinnin yhteydessä alueelle tehtiin 12 koekuoppaa ja 1,8 x 0,6 m kokoinen koeoja (kk 4). Löytöinä tuli mm. palanutta luuta, palanutta savea, kvartsi-iskoksia, kuonaa, yksi rautakautisen keramiikan pala. Koekuoppa 1:stä tuli myös nokimaata ja kiviä; nokimaakerroksesta ja aivan peruskallion pinnaltakin tuli kuitenkin esihistoriallisten lisäksi runsaasti historiallisen ajan löytöjä (pääasiassa tiilenpaloja). Muistakin koekuopista esihistoriallisiksi tulkittavat löydöt tulivat sekoittuneesta maasta. Löytöalueella, lähinnä pohjoiseen viettävällä rinteellä todennäköisesti on sijainnut rautakautinen kalmisto, joka on ilmeisesti täysin tuhoutunut.

Alueen historiallisen ajan löydöt (keramiikka, rautaesineet yms.) liittyvät pappilan aikaiseen toimintaan. Niiden joukosta ei pystytty erottamaan keskiaikaisia löytöjä.

4.3.2. Historiallisen ajan kohteet

4.3.2.1. Rakennukset

PAPPILAN PÄÄRAKENNUS

Negatiivit: 107201

Diat: 36450

Sijainti: osa-alueen B eteläosassa, Sastamalan kirkontien pohjoispuolella, länsirinteellä, kirkon NW-kulmasta n. 70 m NW.

Tila: RN:o 3:17 Vanha-Pappila

Kohteen kuvaus:

Vuonna 1838 valmistunut puurakennus. Pituus 29,7 m (NNE-SSW), leveys 10,9 m. Luoteisseinään liitetty 7,3 (WNW-ESE) x 5,2 m:n kokoinen eteinen. Kivijalka umpinainen, kivet liitetty yhteen muurilaastilla. Pappilan päärakennus pihapiireineen on suojeltu Turun ja Porin lääninhallituksen 15.12.1992 antamalla päätöksellä rakennussuojelulain nojalla.

Inventoinnin yhteydessä tehtiin rakennuksen peruskuntoarvio (ks. rakennusmestari Tapani Koirasen raportti Liitteessä).

KESÄSIIRTOLAN ISOMPI MAJOITUSRAKENNUS

Negatiivit: 107158

Diat: 36419

Sijainti: pappilan päärakennuksesta n. 25 pohjoiseen, loivalla pohjoisrinteellä

Tila: RN:o 3:17 Vanha-Pappila

Kohteen kuvaus:

Tasakattoinen elementtirakenteinen majoitusrakennus, valmistunut v. 1973. Mitat: n. 17 (NNE-SSW) x 14,5 m.

KESÄSIIRTOLAN PIENEMPI MAJOITUSRAKENNUS

Sijainti: pappilan päärakennuksesta n. 50 m NW, rantaterassin reunassa.

Tila: RN:o 3:17 Vanha-Pappila

Kohteen kuvaus:

Puurakennus, valmistunut v. 1961. Mitat: pituus (NNE-SSW) n. 12 m, leveys n. 7,5 m.

PAPPILAN KELLARI

Sijainti: pappilan päärakennuksen NW-kulmasta 40 m NW (kellarin SE-kulmaan), luoteisrinteessä.

Tila: RN:o 3:17 Vanha-Pappila

Kohteen kuvaus:

Pappilan kellari, seinät kivistä, katto puusta. Mitat: n. 11,5 (WNW-ESE) x 7,5 m. Rakennettu todennäköisesti 1800-luvun puolivälissä - 1900-luvun alussa.

SAUNA

Negatiivit: 107161

Diat: 36422

Sijainti: pappilan päärakennuksen NW-kulmasta 61 m NW (saunan SE-kulmaan), rannalla (vedestä n. 10 m).

Tila: RN:o 3:17 Vanha-Pappila

Kohteen kuvaus:

Puurakennus, mitat n. 6,5 x 6,5 m. Tehty v. 1961.

WC-RAKENNUS

Sijainti: koillisrinteessä, pappilan päärakennuksen itäpuolella, kirkkoaidan N-kulmasta (rajapyykki "148") 28,7 m 340 g (rakennuksen NE-kulmaan).

Tila: RN:o 3:17 Vanha-Pappila

Kohteen kuvaus:

Puurakennus, perustus betonia. Mitat: 4,1 x 4,0 m, suuntaus NE-SW. Rakennettu 1960-luvulla (suullinen tieto, Eino Ollilalta).

WC-RAKENNUS

Sijainti: rannassa, kirkkoaidan N-kulmasta 29,5 m 200 g (rakennuksen NW-kulmaan)

Tila: RN:o 1:0

Kohteen kuvaus:

Puurakennus, mitat 6,1 (SSE-NNW) x 2,2 m. Rakennettu 1960-luvun alussa kirkon korjaustöiden yhteydessä. Silloin paikalle tuotiin kirkon lattian alta otettua maata (suullinen tieto, Eino Ollilalta). WC-rakennuksen luoteispuolella rannalla on suhteellisen uusi n. 10 (NW-SE) x 5 x 0,6 m:n kokoinen hiekkakasa, jonka keskellä on sähkötolppa.

PAPPILAN VÄENTUPA

Negatiivit: 107206

Diat: 36452

Sijainti: tien eteläpuolella, pappilan päärakennuksen SW-kulmasta 15 m W (rakennuksen NE-kulmaan)

Tila: RN:o 3:16 Kirkkoniemi

Kohteen kuvaus:

Nykyinen Ollilan asuinrakennus. Puurakennus, mitat n. 20,5 (WNW-ESE) x 8,5 m. Rakennettu todennäköisesti 1800-luvun puolivälissä - 1900-luvun alussa.

PAPPILAN VARASTO (AITTA I)

Negatiivit: 107209

Diat: 36455

Sijainti: tien eteläpuolella, pappilan päärakennuksen vastapäätä

Tila: RN:o 3:16 Kirkkoniemi

Kohteen kuvaus:

Pystyhirsirakennus, mitat n. 23 (NW-SE) x 6 m, rakennettu ilmeisesti 1800-luvulla. Varasto on rakennettu nykyasuunsa kolmessa eri osassa. Keskimäinen pystyhirsiosa on vanhin ja varustettu puullattioin sekä keskiosaltaan myös parvella. Luoteispään maapohjainen suola-aittaosa on tehty samalla rakennustekniikalla kuin keskiosakin. Rakennuksen kaakkoispäähän on jatkettu lautarakenteinen, pariovilla varustettu maapohjainen jatko-osa, joka on toiminut todennäköisesti ajokalugarastona. Rakennus on perustettu yhtenäisen kivijalan varaan.

Inventoinnin yhteydessä tehtiin rakennuksen kuntotarkastus (ks. rakennusmestari Tapani Koirasen raportti Liitteessä).

PAPPILAN PUULIITERI

Sijainti: pappilan väentuvan eteläpuolella, pappilan päärakennuksesta n. 25 m SW.

Tila: RN:o 3:16 Kirkkoniemi

Kohteen kuvaus:

Puurakennus, mitat n. 16,5 (NNE-SSW) x 5,5 m. Rakennettu 1800-luvun loppupuolella - 1900-luvun alussa.

PAPPILAN NAVETTA

Sijainti: tien eteläpuolella, pappilan päärakennuksen SW-kulmasta 65 m W.

Tila: RN:o 3:16 Kirkkoniemi

Kohteen kuvaus:

Nykyään Ollilan sikala, mitat n. 35 (NNE-SSW) x 11 m, hirsirakennus. Rakennettu todennäköisesti 1900-luvun alkupuolella (ks. Historiallinen kartta-analyysi).

PAPPILAN AITTA II

Negatiivit: 107208

Diat: 36454

Sijainti: tien eteläpuolella, Pappilanojan itäpuolella, pappilan päärakennuksesta n. 125 m W.

Tila: RN:o 3:16 Kirkkoniemi

Kohteen kuvaus:

Puurakennus, n. 8 x 10 m. Nykyään rakennuksessa on Ollilan aittakahvila. Rakennettu todennäköisesti 1830-1880-luvulla.

OLLILAN AUTOTALLI

Sijaitsee navetan itäpuolella pihan laidalla. Pieni puurakennus. Siirretty tien pohjoispuolelta 1980-luvun alkupuolella (suullinen tieto, Eino Ollilalta).

KESÄSIIRTOLAN UUSI WC- JA VARASTORAKENNUS

Inventoinnin kenttätöiden aikana Nokian kaupunki aloitti uuden ulkorakennuksen rakentamisen kesäsiirtolan isomman majoitusrakennuksen koillispuolelle. Tätä varten oli kaivinkoneella kaivettu n. 10 (NW-SE) x 6 m laaja ja n. 1 m syvä rakennuksen pohja. Ei merkkejä muinaisjäännöksestä.

Negatiivit: 107167 *Diat:* 36425

4.3.2.2. Rakennusten jäännökset

Mahdollinen rakennuksen perustus: ks. Kivirakennelmat ja -kasat.

4.3.2.3. Tiet

Sastamalan kirkontie kulkee osa-alueen halki W-E-suuntaisesti. Tien pinta on soraa. Leveys 3,5-4 m. Nykyinen tien linjaus on 1800-luvulta.

Negatiivit: 107208, 107209 *Diat:* 36454, 36455

Polku/tilapäinen tie kulkee kesäsiirtolan alueen läpi SSW-NNE-suuntaisesti pappilan päärakennuksen ja kesäsiirtolan isomman majoitusrakennuksen luoteispuolella kirkontieltä venelaiturille. Pinta kasvaa ruohoa. Leveys 2 m. Ajoitus: 1900-luvun alkupuoli (1800-luku?).

Negatiivit: 107158 *Diat:* 36419

Peltotie lähtee kirkontieltä sikalan koillispuolella ja kulkee etelälounaaseen Kankaanmäen suuntaan. Leveys n. 2-2,5 m. Ajoitus: 1900-luvun alku.

4.3.2.4. Pelto- ja niittyaukeat

Navetan ja aittakahvilan välinen aukea on vanhaa peltoa (1600-luku - 1900-luvun alku). Kesäsiirtolan pienemmän majoitusrakennuksen koillispuoleinen urheilukenttä on vanhaa peltoa (1600-luku - 1900-luvun alku) (ks. Historiallinen kartta-analyysi).

4.3.2.5. Kivirakennelmat ja -kasat

PAPPILAN TERASSIKIVEYS

Negatiivit: 107162, 107168-107171

Diat: 36423, 36426-36429

Sijainti: niemen kärjessä, Rautaveden rantaterassin reunassa, kesäsiirtolan isomman majoitusrakennuksen koillispuolella

Tila: RN:o 3:17 Vanha-Pappila

Kohteen kuvaus:

Suurista (keskim. 0,5-1,0 m:n kokoisista) louhituista ja luontaisista kivistä ladottu terassin reuna. Leveys keskim. 0,5-1 m, korkeus keskim. 0,5 m. Alue on hyvin vesakoitunut, osittain raivattu

inventoinnin kenttätöiden aikana Museoviraston hoitoryhmän voimin. Näkyvissä on kiveyksen viisi osaa:

1.osa. Itäpää sijaitsee koekuoppa 2:stä 17,5 m NE, rannasta 7 m (suuntaan 270 g). Pituus 13 m, korkeus 0,4-0,7 m, 1-2 kivikerrosta, vahvasti karikkeen peittämä ja sammaloitunut, kaareva, suuntaus noin 325 g.

Kiveyksen 1. ja 2. osan välissä on 2 m leveä aukko (portti?).

2.osa. WNW-ESE-suuntainen. Itäpään koilliskulmakivi sijaitsee n. 2,5 m kiveyksen 1.osan länsipäästä WNW, sen pohjoispuolella 4,3 m 398 g luontaisen rantaterassin reunassa kasvaa vanha iso kuusi (halk. n. 0,6 m). Kiveyksen 2.osan itäpäästä lounaissuuntaan lähtee n. 2 m pitkä kivirivi, todennäköisesti vanhan polun reunakiveys. Kiveyksen 2.osan länsipää sijaitsee kesäsiirtolan uuden rakennuksen pohjan NE-kulmasta n. 3 m NE. Yksi kivikerros, rauennut (maatunut), karikkeen peittämä, kasvaa pensaikkaa. Pituus 10 m.

3.osa. WNW-ESE-suuntainen, kulkee kesäsiirtolan uuden rakennuksen pohjan reunaa pitkin. Yksi kivikerros, pääasiassa luontaisia kiviä, 0,4-1,0 m:n kokoisia, sammaloitunut ja karikkeen peittämä. Pituus 19 m. Kiveyksen itäpäässä, sen päällä kasvaa vanha kuusi (halk. n. 0,5 m). Länsipää sijaitsee venelaiturille vievästä polusta n. 3 m E, vanhan (halk. n. 0,5 m) koivun eteläpuolella. Kiveyksen viereen on kasattu roskia (heinää, risuja yms.). Kiveyksen pohjoispuolella on pari erillistä kiveä, louhittuja, poranjälkiä.

4.osa. Rivi pienempiä (0,2-0,5 m:n kokoisia) kiviä. Lähtee 3.osan itäpään koillispuolelta ja kulkee rantakalliolle suuntaan n. 371 g. Pituus 25 m.

5.osa. Venelaiturin kaakkoispuolella, rantakallion ja polun välissä. NE-SW-suuntainen, karikkeen peittämä. Pituus 7 m, 1-2 kivikerrosta, korkeus 0,3-0,8 m. Kasvaa pensaikkaa (viinimarjaa, pihlajaa ym.).

Terassikiveyksen ajoitus: 1800-luku - 1900-luvun alkupuoli.

KIVILATOMUS 1

Tarkastuslöydöt: KM 30308: 17-19 ja 24

Negatiivit: 107159, 107160

Diat: 36420, 36421

Sijainti: kesäsiirtolan isomman majoitusrakennuksen luoteispuolella, saunan, maakellarin ja kesäsiirtolan uuden rakennuksen pohjan välisellä alueella, loivalla pohjoisrinteellä.

Tila: RN:o 3:17 Vanha-Pappila

Kohteen kuvaus:

Kivilatomus tuli esiin koeoja 4:n ja koekuoppa 8:n kaivettaessa 20-40 cm:n syvyydestä. WSW-ENE-suuntainen, luultavasti 1-2 m leveä. Ladottu 10-50 cm:n kokoisista kivistä saven (vesijättömaan) päälle, kivikerroksen paksuus 20-30 cm.

Suullisen tiedon mukaan (Eino Ollilalta) paikalla on kulkenut WSW-ENE-suuntaisesti kärrytie, jonka vahvistamiseksi paikalle oli laitettu kiviä ja maata. Kivilatomus ajoittuu siten lähinnä 1900-luvun alkupuolelle tai puoliväliin.

KIVILATOMUS 2
(rakennuksen perustus?)

Diat: 36498, 36499

Sijainti: kirkkoaidan luoteispuolella, sen pohjoiskulmasta (rajapyykki "148") 15,0 m 143 g (rakennelman kaakkoiskulmaan), tien ja rantaterassin reunaa pitkin kulkevan polun välisellä alueella, lehtipuumetsikössä, kesäsiirtolan WC-rakennuksen itäpuolella.

Tila: RN:o 1:0 ja 3:17

Kohteen kuvaus:

Mahdollinen rakennuksen perustus, N-S-suuntainen, jonka länsiseinä ja kaakkoisnurkka ovat hahmottavissa. "Länsiseinän perustuksen" pituus 5,3 m, leveys 1-1,5 m, suuntaus 5 g. "Eteläseinän" pituus 5,0 m, suuntaus 304 g. Kiveys ladottu 0,3-1,0 m:n kokoisista kivistä (joukossa mm. maakiviä), korkeudeltaan 0,3-0,4 m, sammaloitunut ja karikkeen peittämä. Paikalla kasvaa nuoria vaahteroita ja pihlajia, koiranputkea; kiveyksen pohjoisosan itäpuolella, polusta n. 2 m kasvaa vanha koivu.

Kohteen alkuperästä ei ole saatu mitään suullista tietoa. Peruskartan (1988) mukaan tilan RN:o 1:0 maalla on sijainnut jokin rakennus, mutta kyseessä voi olla lähellä sijaitseva WC-rakennus (ottaen huomioon kartan mittakaava). Toisaalta paikalla kulkee tilusraja. Vanhoista kartoista ei ole löytynyt mitään tietoa kohteesta.

KIVIKASA

Tarkastuslöydöt: tiilenpaloja (ei luetteloitu)

Negatiivit: 107164, 107165

Diat: -

Sijainti: pappilan varaston (aitta I:n) koillispuolella, sen itäkulman ja tien välissä

Tila: RN:o 3:17 Vanha-Pappila

Kohteen kuvaus:

30-40 cm paksu kerros n. 15-30 cm:n kokoisia kiviä tuli esiin sähkökaapeliojaa kaivettaessa 4.6.1997. Ojan tarkastuksessa kivien välistä ja kivikerroksen alta peltomaasta löytyi pieniä tiilenpaloja. Kivikerroksen pituus ojan profiilissa on n. 3 m. Kivikasa on muodostunut todennäköisesti sen luoteispuolella sijaitsevan pappilan viemärikaivon kaivamisen yhteydessä ja ajoittuneen 1800-luvun loppupuolelle - 1900-luvun alkupuolelle.

4.3.2.6. Kuopat

KUOPPA

Tarkastuslöydöt: KM 30308:20

Sijainti: pappilan päärakennuksen NE-kulmasta 27 m 60 g, koillisrinteessä pappilan puutarhan laidassa

Tila: RN:o 3:17 Vanha-Pappila

Kohteen kuvaus:

Pyöreähkö kuopanne, halkaisijaltaan n. 3,5 m, syvyydeltään n. 0,4 m. Mahdollisesti mullanottoaika. Inventoinnin yhteydessä kuopan NNE-reunaan tehtiin koekuoppa (nro 5). Ei merkkejä kiinteästä muinaisjäännöksestä.

4.3.2.7. Muut kohteet

PAPPILANOJAN SILTA

Negatiivit: -

Diat: 36503, 36504

Sijainti: Pappilanojan suussa, pappilan päärakennuksesta 135 m W.

Tila: RN:o 3:16 Kirkkoniemi

Kohteen kuvaus:

Kivinen holvattu silta, pituus ja leveys 5,8 m, tien leveys 3,7 m. Sillan korkeus on 1,2 m (veden pinnalta mitattuna), holvi on n. 15-20 cm korkeudella veden pinnan yläpuolella. Ajoitus: 1800-luku - 1900-luvun alkupuoli.

PAPPILANOJAN RANTAVALLIT

Tarkastuslöydöt: tiilenpaloja (ei luetteloitu)

Negatiivit: 107207

Diat: 36453

Sijainti: Pappilanojan suussa, Sastamalan kirkontien pohjoispuolella Rautaveden rannalla

Tila: RN:o 3:16 Kirkkoniemi

Kohteen kuvaus:

Pappilanojan sillan koillispuolella ojan suun molemmilla rannoilla niitä pitkin kulkee maavalleja, korkeus keskim. 0,5 m, leveys keskim. 4-5 m. Vallit ovat muodostuneet ojan suun syventämisen yhteydessä. Pappilanojaa perattiin koko sen pituudella 1950-luvun alkupuolella, viimeksi sitä on syvennetty v. 1993 (suullinen tieto, Eino ja Mikko Ollilalta). Tarkastusajankohdalla ojan pohjasta nostettua savea oli näkyvissä paikoin suun itärannalla. Savesta poimittiin löytöjä: veden muokkaamia tiilenpaloja (ei luetteloitu). Muuten paikka kasvaa ruohoa, kaislikkoa ja nuoria koivuja.

PAPPILAN PUUTARHA

Negatiivit: 107166

Diat: 36424

Tila: RN:o 3:17 Vanha-Pappila

Kesäsiirtolan alueella, pääasiassa pappilan päärakennuksen itä- ja koillispuolella on paikoin jäljellä pappilan puutarhan puustoa ja pensastoa. Puutarha perustettiin 1830-luvulla, jolloin paikalle istutettiin ensimmäisiä hedelmäpuita. V. 1939-40 talvella kuoli puolet Pappilan hedelmäpuista (21

kpl.) (Selander 1942, 38-39; 1939, 27-29). Suuri osa puutarhaa tuhoutui kesäsiirtolan aikana rakennustöiden yms. yhteydessä.

KAIVOT

Pappilan viemärikaivo sijaitsee varaston (aitan) koilliskulman ja tien välissä. Ajoittuneen 1900-luvun alkupuolelle. Nykyinen kansi on betonia.

Pappilan vesikaivo. Sijaitsee tien pohjoispuolella, navetan vastapäätä. Betonia.

VENELAITURI

Sijaitsee osa-alueen pohjoisreunassa, niemen kärjessä, kesäsiirtolan isomman majoitusrakennuksen pohjoispuolella. Rakennettu todennäköisesti 1960-luvulla.

5. OSA-ALUE C

Kartat: 1, 2, 7

5.1. Perustiedot

Osa-alueen C muodostavat Kirkkoniemen Tapulivainio (alueen itäosa) ja Kankaanmäenvainio (alueen länsiossa) -nimiset pellot. Alue rajoittuu pohjoisessa osa-alueisiin A ja B, idässä ja kaakossa Rautaveden rantaan, lounaassa Kankaanmäen peltosaarekkeelle (osa-alue D), lännessä Pappilanojaan ja tilaan RN:o 3:8 Toivola (osa-alue G).

Alueen keskellä on NW-SE-suuntainen notko (entinen soistunut Rautaveden lahti), joka jatkuu luoteissuunnassa Pappilanojan laaksona ja kaakossa päättyy Kirkkovainionmäki-nimiseen peltosaarekkeeseen. Notkon alin piste osa-alueen luoteisreunassa Pappilanojan itärannassa on n. 0,5 m Rautaveden pinnan alapuolella eli 57 m mpy. Pappilanojan sillan kohdalla (ks. Osa-alue B) on pato ja vesipumppu, joiden avulla ojan vedenpinta pidetään Rautaveden pinnan alapuolella. Kirkkovainionmäen korkeus on 59-60 m mpy. Osa-alueen pohjoisosassa maasto viettää lounaaseen ja eteläosassa koilliseen, notkoon. Osa-alueen itäosassa maasto laskeutuu kaakkoon, Rautaveteen. Rannalla näkyy selvästi vanha rantaterassi, jonka reunan korkeus vaihtelee 58-60 m mpy.

Osa-alueen maaperä on savea, notkossa maaperä on saraturvetta. Kirkkovainionmäellä ja sen kaakkoispuolella maaperä on kalliota, näkyvissä on muutamia kalliopaljastumia, muuten peruskallio on ohuen hiekkakerroksen ja turpeen peitossa.

Osa-alueen kaakkoisreunassa rannalla on kesämökki ja sauna, joihin vievä tie kulkee ensin Ollilan sikalan edestä pellon halki sen eteläreunaan ja tästä Kankaanmäen pohjoisreunaa pitkin kaakkoon. Kirkkovainionmäen luoteispuolella, notkon kaakkoispäässä on vesilähde.

Maanomistustiedot: Kylä: Karkun Pappila 449
Tila: RN:o 3:16 Kirkkoniemi
Omistaja: Ollila Juha Mikko

Tila: RN:o 3:17 Vanha-Pappila
Omistaja: Nokian kaupunki (peltolohko osa-alueen pohjoislaidalla)

5.2. Historiallinen kartta-analyysi

1644

Notkossa on aidattu niitty, joka ulottuu Kirkkovainionmäelle asti. Kirkkovainionmäen ja vesilähteen paikalla on viljelemätön alue, joka jatkuu kapeana kaistana eteläsuuntaan, rannalle. Muuten alue on pappilan peltoja. Kankaanmäenvainion eteläraja sekä Tapulivainion itä- ja pohjoisraja (rannalla ja kirkon länsi-, etelä- ja kaakkoispuolella) noudattavat suurin piirtein nykyisiä linjauksia. Niityn pohjoisreuna vastaa nykyistä Kirkkoniemen tilan piha-alueen etelärajaa ja tilan RN:o 3:17 etelärajaa.

1792 ja 1800

Kirkkoaidan eteläkulmasta etelälounaissauntaan Kirkkovainionmäen viereen kulkee kapea viljelemätön kaista (niityn ja Tapulivainion raja).

1889

Kartalle on rakennuksen merkillä merkitty vesilähde, josta lähtee luoteissauntaan notkon pohjaa pitkin oja. Kirkkovainionmäellä sekä kirkkomaan kaakkoisreunan ja pellon välisellä alueella on "kangas".

1905

Kankaanmäenvainiolla, lähinnä nykyisen pellon halki kulkevan N-S-suuntaisen tien paikalla, Kankaanmäen peltosaarekkeen pohjoisreunasta n. 20-30 m NE on eräs pappilan ulkorakennus.

1949 ja 1952

Koko alue on peltona (Kirkkovainionmäkeä lukuunottamatta). Vuoden 1905 kartalle merkittyä rakennusta ei enää ole. Nykyisen Ollilan pihan etelälaidasta asuinrakennuksen eteläpuolelta lähtee kaakkoissauntaan peltotie, joka nykyisen tilan RN:o 3:17 eteläkulman paikan itäpuolella kääntyy etelään ja kulkee Kirkkovainionmäen ja lähteen välistä rannalle.

1982 ja 1986 (peruskartta)

Edellä mainittu peltotie mutkan jälkeen taas kääntyy kaakkoon ja kulkee Kirkkovainionmäen koillispuolitse kesämökille (myös merkitty kartoille).

5.3. Inventointikohteet**5.3.1. Esihistorialliset kohteet****VAMMALA, VANHA KIRKKO I (KIRKKOVAINIONMÄKI)**

Mj.rek.nro: 912 01 0025
Kohteen laji: kiven- ja maansekainen röykkiö
Luokka: I
Ajoitus: rautakausi
Peruskartta: 2121 07 VAMMALA
Koordinaatit: X=6808 41
 Y=2446 77
 Z=60

Kylä: Karkun Pappila 449
Tila: RN:o 3:16 Kirkkoniemi
Omistaja: Ollila Juha Mikko
Osoite: Sastamalan kirkontie 111, 38210 VAMMALA

Aiemmat tiedot: kiven- ja maansekainen röykkiö

Inv. Erä-Esko 1949, 11-12

Kaiv. Sipilä 1982 ja 1983

Aiemmat löydöt: TYA 205:1-179 ja 222:1-132

Tarkastuslöydöt: -

Negatiivit: -

Diat: -

Sijainti: Sastamalan kirkon SW-kulmasta n. 160 m etelään, Rautaveden rannasta n. 75 m, peltosaarekkeella, Kirkkovainionmäki -nimisen kalliopohjaisen kumpareen NW-osassa.

Kohteen kuvaus ja inventointihavainnot:

Röykkiö sijaitsee Kirkkovainionmäen rautakautisen asuinpaikan keskellä (ks. seuraava inventointikohde). Röykkiö on matala, pyöreähkö, laajuudeltaan 7 m (W-E) x 6 m. Kasattu kallion ja maakiven varaan ilman säännöllisiä rakenteita. Kohde on kokonaan tutkittu ja ennallistettu. Kaivauksissa löytyi mm. keramiikkaa, paljon kuonaa ja palanutta savea, palanutta ja palamatonta luuta, savikiekon paloja, kvartsi-iskoksia, rautanauvoja. Röykkiön radiohiiliajoitukseksi on saatu 1400±90 BP (Hel-1883). Kohteen alueelta tavatut palaneet ja palamattomat luut ovat osteologisissa tutkimuksissa osoittautuneet eläinten, lähinnä vuohen tai lampaan luiksi. Merkkejä hautauksesta ei tavattu (Sipilä 1987, 147). Röykkiö liittyy ilmeisesti asuinpaikan toimintaan.

Maankäyttö: joutomaata

Lähilöytöjä: ks. seuraavaa kohdetta

VAMMALA, KIRKKOVAINIONMÄKI

Kohteen laji: asuinpaikka

Luokitus-

ehdotus: I

Ajoitus: rautakausi

Peruskartta: 2121 07 VAMMALA

Koordinaatit: X=6808 41

Y=2446 77

Z=60

Kylä: Karkun Pappila 449

Tila: RN:o 3:16 Kirkkoniemi

Omistaja: Ollila Juha Mikko

Osoite: Sastamalan kirkontie 111, 38210 VAMMALA

Aiemmat tiedot: Vanha kirkko 1 (Kirkkovainionmäki): kiven- ja maansekainen röykkiö

Inv. Erä-Esko 1949, 11-12

Kaiv. Sipilä 1982 ja 1983

Aiemmat löydöt: TYA 205:1-179 ja 222:1-132

Tarkastuslöydöt: KM 30309:1-14

Negatiivit: 107141, 107142, 107146, 107149

Diat: 36409, 36412

Sijainti: Sastamalan kirkon SW-kulmasta 160 m S, Rautaveden rannasta 50 m N, Kirkkovainionmäen peltosaarekkeella ja pellolla.

Kohteen kuvaus ja inventointihavainnot:

Asuinpaikan keskellä on n. 40 (N-S) x 30 m laajuinen Kirkkovainionmäki -niminen peltosaareke, jonka länsiosassa sijaitsee 7 x 6 m kokoinen tutkittu ja ennallistettu kiven- ja maansekainen rökkiö Vanha kirkko 1 (ks. edellinen inventointikohde). Peltosaarekkeen eteläpuolella kulkee NW-SE -suuntaisesti Ollilan rantamökille vievä tie. Maasto viettää etelä- ja kaakkoisuuntaan Rautaveteen sekä luoteisuuntaan peltonotkoon. Notkon rinteeseen yläosassa, peltosaarekkeen lounaiskulmasta 44 m suuntaan 357 g, tien reunasta 18 m 32 g sijaitsee vesilähde. Ollilan rantamökki sijaitsee Kirkkovainionmäen peltosaarekkeen S-kulmasta n. 70 m SE. Peltosaarekkeen reunat (paitsi eteläreuna) kasvavat kuusia, muuten paikalla kasvaa heinää; lisäksi saarekkeelle v. 1996 istutettiin koivun taimia. Mäen eteläosassa on kalliopaljastumia, muuten peruskallio on turpeen ja hiekkakerroksen peitossa. Saarekkeen reunoille on kašattu pellosta kiviä. Saarekkeen kaakkoispuolella tien koillispuolella on n. 25 x 6 m laaja mansikkamaa.

Inventoinnin yhteydessä tehtiin pintapoimintaa Kirkkovainionmäen peltosaarekkeella kulttuurikerroksen paljastumilla ja sen ympäristössä pellolla. Kulttuurikerroksen paljastumat, syvyydeltään 10-20 cm, muodostuivat taimia istutettaessa. Kulttuurikerros on tummanruskeata tai ruskehtavanmustaa maata. Pintapoiminnassa tuli rautakautiseen asuinpaikkaan viittaavia löytöjä: peltosaarekkeen SW-osasta palanutta savea ja kuonaa; saarekkeen S-osasta keramiikkaa, palanutta savea, kvartsi-iskoksia ja kuonaa; saarekkeen SE-osasta palanutta savea; saarekkeen N-osasta rökkiön N-puolelta kuonaa; saarekkeen W-puolelta pellosta tuli savikiekon pala, keramiikanpala, kvartsi-iskos ja savitiivistettä; saarekkeen ja tien SW-puolelta pellosta tuli kvartsi-iskoksia, saarekkeen E-puolelta pellon reunasta löytyi kuonanpala. Löytöalueen koko n. 50 x 50 m.

Lähilöytöjä: Kirkkovainionmäeltä n. 50 m NE pellon keskeltä pintapoiminnassa löytyi hioin, hist. ajalta (KM 30309:15).

Kirkkovainionmäen peltosaarekkeen SW-kulmasta n. 50 m SW pellon reunasta Timo Lappalainen (os. Käsityökatu 16 C 3, 38210 VAMMALA, puh. 5112977) on löytänyt 6 x 2,4 x 0,4 cm kokoisien lyranmuotoisen tulusraudan. Esine on löytäjän hallussa.

Laajuuden arviointiperuste: pintapoimintalöytöjen levinneisyys ja maaston topografia

Maankäyttö: joutomaata ja peltoa. Maankäyttösuunnitelmia ei ole tiedossa.

5.3.2. Historiallisen ajan kohteet

5.3.2.1. Rakennukset

Osa-alueella C on Ollilan rantamökki ja uusi sauna. Rantamökki sijaitsee niemekkeellä, Sastamalan kirkosta n. 230 m SSE, rakennettu v. 1971 (suullinen tieto, Eino Ollilalta). Sauna sijaitsee mökiltä n. 40 m W, rakennettu v. 1996.

5.3.2.2. Tiet

Peltotie lähtee Ollilan sikalan itäpuolelta eteläsuuntaan pellon halki, Kankaanmäen peltosaarekkeen pohjoisreunassa kääntyy kaakkoisuuntaan ja vie Ollilan rantamökille. Tien leveys on n. 2 m, pinta on soraa. Nykyinen linjaus ajoittuu 1980-luvun lopulle.

5.3.2.3. Pelto- ja niittyaukeat, pelto-ojat

Negatiivit: 107141, 107147, 107149, 107211, 107224, 107225 ,

Diat: 36410, 36457, 36468, 36469

Kankaanmäenvainion ja Tapulivainion peltoaukean mitat ovat n. 420 (W-E) x 250 m. Pellon keskiosa, notko (vuoden 1792 kartan tekstiliitteen mukaan sen nimi oli "Wähä Luhta"), on ollut luontaisena niittynä ilmeisesti aina esihistorialliselta ajalta lähtien 1900-luvun alkupuolelle asti. Notkon ja Kankaanmäen välinen alue, tilan RN:o 3:17 peltolohko ja Tapulivainio ovat olleet peltona ainakin 1600-luvun alkupuolelta (ks. Historiallinen kartta-analyysi).

Nykyiset peltoaukean reunoissa ja tilojen rajoilla kulkevat ojat ovat 1970-luvun alkupuolelta, jolloin tehtiin alueen salaojitus (Salaojitussuunnitelma vuodelta 1973). Pelto-ojat Kankaanmäen peltosaarekkeen pohjois- ja itäreunassa sekä Tapulivainion itä- ja pohjoisrajalla (rannalla sekä kirkon länsi-, etelä- ja kaakkoispuolella) vastaavat suurin piirtein 1600-luvun alkupuolen peltoaukean rajoja. Ojat pellon ja Kirkkoniemen tilan pihapiirin rajalla sekä tilan RN:o 3:17 lounaisrajalla vastaavat 1600-luvun alkupuolen niityn ja pellon rajaa.

5.3.2.4. Kivikot ja kivikasat

PELLONRAIVAUSKIVIKKO

Negatiivit: 107225

Diat: 36469

Kartta: 3

Sijainti: Tapulivainion pohjoisreunassa, kellotapulien lounaispuolella

Tila: RN:o 3:16 Kirkkoniemi

Kohteen kuvaus:

Noin 30 m pitkä ja keskim. 2,5 m leveä kivikko, kasattu 0,4-1,2 m:n kokoisista kivistä Tapulivainion salaojituksen yhteydessä 1970-luvulla.

5.3.2.5. Muut kohteet

VESILÄHDE

Negatiivit: 107248

Diat: 36493

Sijainti: Sastamalan kirkosta n. 140 m SW, peltosaarekkeen lounaiskulmasta 44 m suuntaan 357 g, Ollilan rantamökille vievän tien reunasta 18 m 32 g.

Tila: RN:o 3:16 Kirkkoniemi

Kohteen kuvaus:

Luontainen vesilähde, sijaitsee pohjoissuuntaan notkoon viettävän rinteiden yläosassa, pienen, laajuudeltaan 7,4 (NNE-SSW) x 4 m olevan heinää ja kortetta kasvavan peltosaarekkeen eteläosassa. Lähteellä on pyöreä betonikansi, halk. 1,1 m. Sen pohjoispuolelle on kasattu 10-30 cm:n kokoisia kiviä. Saarekkeen pohjoispäässä on pienempi salaojakaivo.

Lähde on ollut pappilan käytössä ainakin 1800-luvulla ja 1900-luvun alkupuolella. Lähteellä on ollut puinen kehä, joka purettiin 1950-luvun loppupuolella ja jonka paikalle laitettiin betonikehä (suullinen tieto, Eino Ollilalta).

6. OSA-ALUE D

Kartat: 1, 2, 8

6.1. Perustiedot

Osa-alueen D muodostaa Kankaanmäen peltosaareke. Mäen korkeus on yli 65 m mpy. Alueen korkeimmat pisteet sijaitsevat saarekkeen keski- ja luoteisosassa. Alueen maaperä on kalliota, jonka päällä on alle 1,0 m:n moreenikerros. Alue on hyvin kivikkoista, kasvaa sekametsää, kaakkoisosassa kuusivaltaista sekametsää.

Osa-alueen luoteisosassa on Siirilän tilan asuin- ja ulkorakennuksia. Alueen itäosassa sijaitsee Ollilan varastorakennus. Alueen halki kulkee NW-SE-suuntaisesti metsätie, joka Siirilän pihapiirin kaakkoispuolella muuttuu poluksi ja vie rantasaunaan.

Maanomistustiedot: Kylä: Karkun Pappila 449
Tila: RN:o 3:16 Kirkkoniemi
Omistaja: Ollila Juha Mikko (osa-alueen koillisosa)

Tila: RN:o 3:13 Siirilä
Omistaja: Nevalainen Liisa (osa-alueen länsi- ja eteläosa)

6.2. Historiallinen kartta-analyysi

1644 ja 1792

Suurin osa aluetta kasvaa metsää. Alueen koillisosassa pelto ulottuu nykyisen Ollilan varastorakennuksen eteläpuolelle lähinnä nykyisen tilusrajan kohdalle asti. Alueen kaakkoisreunassa pelto ulottuu lähinnä nykyisen polun paikalle asti. Alueen itäpää jää siten peltosaarekkeeksi.

1905

Alueen halki lähinnä nykyisen rajapyykki nro 6:n kautta kulkee SW-NE-suuntaisesti aita.

1952

Alueen halki kulkeva tilusraja noudattaa nykyistä linjausta.

1961

Kartalle on merkitty Siirilän asuinrakennus, ulkorakennus sen eteläpuolella, pihaan vievä tie ja metsätie, joka päättyy pellon reunaan.

6.3. Inventointikohteet

6.3.1. Rakennukset

Negatiivit: 107185, 107211

Diat: -

Siirilän tilan asuinrakennus sijaitsee alueen luoteisosassa, mäellä, tien koillispuolella, Sastamalan kirkosta n. 310 m WSW. Rakennettu 1940-luvun lopulla (suullinen tieto, Eino Ollilan vaimolta). Asuinrakennuksesta n. 25 m SSE sijaitsee puuliiteri- ja varastorakennus. Rakennettu 1940- ja 1950-lukujen vaihteessa.

Asuinrakennuksesta n. 15 m WSW sijaitsee autotalli. Rakennettu 1960-80-luvulla.

Alueen itäosassa, Ollilan rantamökille vievän tien SW-puolella, tien reunasta n. 15 m, sijaitsee Ollilan varastorakennus. Rakennettu paikalle v. 1991-92 (suullinen tieto, Eino Ollilalta).

6.3.2. Tiet

Negatiivit: 107189, 107197

Diat: 36441, 36446

Alueen luoteisosassa kulkee NW-SE-suuntaisesti 2-2,5 m leveä soratie. Piha-alueen kaakkoispuolella se jatkuu polkuna ja vie Siirilän rantasaunalle. Tie ja polku ajoittuvat 1960-luvulle.

6.3.3. Pelto- ja niittyaukeat, pelto-ojat

Negatiivit: 107184, 107193, 107197

Diat: 36437, 36439, 36446

Alueen itäosassa on vanha peltoalue, jolle on 1960-luvulla istutettu kuusia (suullinen tieto, Kalevi Lappalaiselta). Alueen lounaisrajalla kulkee SW-NE-suuntaisesti (polun pohjoispuolella NW-SE-suuntaisesti, kääntyen sitten taas koilliseen) vanha oja. Ollilan varaston NW-puolella oja kääntyy luoteeseen ja kulkee nykyistä pellonreunaa pitkin. Ojan syvyys 0,2-0,5 m, leveys keskim. 0,5 m, pituus yhteensä n. 150 m. Ojassa kasvaa paikoin n. 20 vuotta vanhoja puita, sen pohjassa on paikoin näkyvissä isoja kiviä.

Samanlainen vanha oja, N-S-suuntainen, pituudeltaan n. 30 m, on Kankaanmäen alueen lounaiskulmassa, Siirilän varastorakennuksen SW-puolella. Ojan länsipuolelle jää pieni vanhan pellon alue, jolla kasvaa istutettu kuusimetsä.

6.3.4. Kivikot ja kivikasat

PELLONRAIVAUSKIVIKKO

Negatiivit: 107198

Diat: 36447

Sijainti: Kankaanmäen pohjoisreunassa, peltotien eteläpuolella, Ollilan varaston NW-puolella.

Tila: RN:o 3:16 Kirkkoniemi

Kohteen kuvaus:

Erikokoisista kivistä kasattu kivikko kulkee Ollilan rantamökille vievää tietä pitkin vanhan ojan molemmin puolin.

KIVIKKO 2

Negatiivit: 107211, 107249

Diat: 36457, 36494

Sijainti: Kankaanmäen peltosaarekkeen itäpäässä, Ollilan varastorakennuksen kaakkoispuolella.

Tila: RN:o 3:16 Kirkkoniemi

Kohteen kuvaus:

Noin 50 (SW-NE) x 40 m laajuinen kivikkoalue. Kasvaa heinää sekä alueen reunoissa katajia. Alue on ollut laitumena (Sipilä 1982).

KIVIKASA 1

Negatiivit: 107199

Diat: 36448

Sijainti: Kankaanmäen peltosaarekkeen itäosassa, Ollilan varastorakennuksen S-kulmasta 16,7 m suuntaan 209 g.

Tila: RN:o 3:16 Kirkkoniemi

Kohteen kuvaus:

Kivikasan mitat: 4 (WNW-ESE) x 2,9 x 1,0 m. Kasattu isoista (0,5-1,0 m:n kokoisista) kivistä. Kivikasan itäreunassa on n. 1,5 x 1,0 x 0,2 m kokoinen sammaloitunut maakivi. Kivikasan keskellä kasvaa pihlajan taimi. Ajoitus: historiallinen aika, todennäköisesti 1900-luku.

KIVIKASA 2

Negatiivit: 107196

Diat: -

Sijainti: Kankaanmäen peltosaarekkeen kaakkoisosassa, Siirilän rantasaunaan vievän polun ja pellonreunan välissä kuusimetsässä. Etäisyys polulle 7,8 m, pellon reunaan 9,2 m S.

Tila: RN:o 3:16 Kirkkoniemi

Kohteen kuvaus:

Erikokoisista kivistä ja savesta (kasan NW-osassa) kasattu, sammaloitunut. Mitat: 4 (NE-SW) x 2,8 x 0,9 m. Rakennettu 1960-luvulla taustapenkereeksi ammuntaa varten (suullinen tieto, Kalevi Lappalaiselta).

6.3.5. Kuopat

KUOPPA 1

Negatiivit: 107192

Diat: 36445

Sijainti: Kankaanmäen itäosassa, kuusivaltaisessa sekametsässä, Ollilan varastorakennuksesta n. 50 m WSW, Siirilän rantasaunaan vievästä polusta 16 m.

Tila: RN:o 3:13 Siirilä

Kohteen kuvaus:

Pyöreähkö, halk. 3 m, syv. n. 0,5 m. Kuopan N-reunassa kasvaa vanha koivu.

KUOPPA 2

Negatiivit: -

Diat: 36442

Sijainti: Kankaanmäen itäosassa, kuusivaltaisessa sekametsässä, kuoppa 1:stä n. 7 m S, polulta 11 m, vanhan ojan pohjoispuolella.

Tila: RN:o 3:13 Siirilä

Kohteen kuvaus:

Pyöreähkö, halk. n. 4,5 m, syv. n. 0,3 m. Kuopan pohjassa on kuivia risuja.

KUOPPA 3

Negatiivit: 107191

Diat: 36444

Sijainti: Kankaanmäen itäosassa, kuusivaltaisessa sekametsässä, kuoppa 2:sta n. 5,5 m ESE, vanhan ojan pohjoispuolella.

Tila: RN:o 3:13 Siirilä

Kohteen kuvaus:

Pyöreähkö, halk. n. 2,5 m, syv. n. 0,3 m, karikkeen peittämä. Kuopan koillisseinässä on iso kalliolohkare, myös pohjassa näkyy isoja (40-50 cm:n kokoisia) kiviä.

KUOPPA 4

Negatiivit: 107190

Diat: 36443

Sijainti: Kankaanmäen itäosassa, sekametsässä, kuoppa 2:sta n. 12 m NW, polulta 12 m.

Tila: RN:o 3:13 Siirilä

Kohteen kuvaus:

Pyöreähkö, halk. n. 1,7 m, syv. n. 0,4 m, karikkeen peittämä. Pohjassa näkyy iso, sammaloitunut kivi.

KUOPPA 5

Negatiivit: -

Diat: 36440

Sijainti: Kankaanmäen itäosassa, sekametsässä, kuoppa 2:sta n. 30 m NW, vanhasta ojasta 25 m NW, polulta 8 m.

Tila: RN:o 3:13 Siirilä

Kohteen kuvaus:

Pyöreähkö, halk. n. 2,0 m, syv. n. 0,3 m, karikkeen peittämä, kasvaa saniaista. Kuopan itäpuolella on n. 1,5 x 1 x 0,7 m kokoinen maakivi.

KUOPPA 6

Negatiivit: 107195

Diat: -

Sijainti: Kankaanmäen koillisosassa, sekametsässä, Ollilan varastorakennuksen NW-puolella, vanhan ojan NE-kulmasta 7,7 m 290 g.

Tila: RN:o 3:16 Kirkkoniemi

Kohteen kuvaus:

Pyöreähkö, halk. n. 2,5 m, syv. n. 0,4 m.

KUOPPA 7

Negatiivit: 107195

Diat: -

Sijainti: Kankaanmäen koillisosassa, sekametsässä, Ollilan varastorakennuksen NW-puolella, kuoppa 6:sta 2,9 m W.

Tila: RN:o 3:16 Kirkkoniemi

Kohteen kuvaus:

Pyöreähkö, halk. 2 m, syv. n. 0,4 m, karikkeen peittämä. Kasvaa pihlajan vesaa.

KUOPPA 8

Negatiivit: 107205

Diat: -

Sijainti: Kankaanmäen itäosassa, sekametsässä, Ollilan varastorakennuksen SW-kulmasta 17,0 m NW.

Tila: RN:o 3:16 Kirkkoniemi

Kohteen kuvaus:

Pyöreähkö, halk. 3 m, syv. n. 0,7 m. Kasvaa saniaisen ja seljapensas. Pohjassa karikkeen peittämä peruskallio.

KUOPPA 9

Negatiivit: 107194

Diat: -

Sijainti: Kankaanmäen keskiosassa, sekametsässä, polun eteläpuolella, Siirilän varastorakennuksesta n. 40 m SE.

Tila: RN:o 3:13 Siirilä

Kohteen kuvaus:

Mitat: n.2 x 1,5 m, syvyys n. 0,2 m. Matalahko, pohjassa näkyy kiviä.

Suurin osa Siirilän tilan kuopista ovat todennäköisesti epäonnistuneiden vesikaivojen kuoppia 1960-luvulta (suullinen tieto, Kalevi Lappalaiselta). Kirkkoniemen tilan puolella sijaitsevat kuopat sekä mahdollisesti osa Siirilän tilan kuopista ovat soranoton "koekuoppia" (suullinen tieto, Eino Ollilalta). Mainittujen kuoppien lisäksi kaivamisen jälkiä on kuopista 6 ja 7 n. 15 m W, paikalla näkyy savea ja tiilenpaloja. Ollilan varastorakennuksen W-kulmasta länsiluoteeseen, pellon reunasta 37 m SSW on traktorin tekemä n. 5 m leveä kaivanto, profiilissa moreenia. Maata on kaiveltu myös polun N-puolella, kuoppa 9:n vastapäätä; paikka kasvaa vadelmaa, maaperä on savea.

6.3.6. Muut kohteet

Siirilän pihan lounaispuolella, vanhalla pellolla on pieni puutarha; kasvaa omenapuita ja marjapensaita. Ajoitus: 1900-luvun loppupuoli.

Negatiivit: 107183 *Diat:* -

Siirilän piha-alueella, asuinrakennuksen eteläpuolella on tien suuntaisiksi ladottuja kivistä kiviä.

Siirilän asuinrakennuksen koillispuolella, tilan rajalla on kolme kaivoa, seinät ja kannet betonista.

Osa-alueen luoteispäässä, tilan rajalla on romukasa, jossa mm. kiviä ja vanhoja tiiliä.

7. OSA-ALUE E

Kartat: 1, 2, 9

7.1. Perustiedot

Osa-alueen E muodostaa Kankaanmäen eteläpuolella oleva peltoalue, joka rajoittuu idässä Rautaveteen ja etelässä Karkun Pappilan ja Raipion kylien väliseen rajaan.

Maasto viettää loivasti etelään ja kaakkoon. Maaperä on savea. Alueen eteläosassa on WNW-ESE-suuntainen notko, jossa on vesijättömaata. Rannasta n. 100 m SE sijaitsee 85 x 55 m laajuinen Kallensaari.

Alueen koillisosassa, rannalla on Siirilän tilan sauna, jolle vievä polku kulkee Siirilän ja Kirkkoniemen tilojen välistä rajaa pitkin.

Maanomistustiedot: Kylä: Karkun Pappila 449
Tila: RN:o 3:8 Toivola
Omistaja: Karilainen Jarmo Pekka

Tila: RN:o 3:13 Siirilä
Omistaja: Nevalainen Liisa (peltolohko alueen koillisreunassa)

7.2. Historiallinen kartta-analyysi

1644

Alueen pohjoisosassa etelään ja kaakkoon viettävällä rinteellä on pappilan peltoa. Pellon ja Kankaanmäen peltosaarekkeen välisen rajan länsiosa sekä pellon kaakkoisraja noudattavat nykyistä linjausta. Alueen kaakkoisosassa notkossa ja rantavyöhykkeellä on aidattu niitty. Myös pellon ja kylänrajan välissä on kapea niittyalue. Alueen etelärajana oleva kylänraja noudattaa nykyistä linjaustaan, rajaa pitkin kulkee aita.

1901 ja 1905

Alueen länsiosassa pelto ulottuu kylän rajalle asti. Alueen itäosassa pellon kaakkoisreunassa on kaksi latoa, toinen nykyisen Siirilän, toinen Toivolan alueella.

1952

Koko alueella pelto ulottuu kylänrajalle asti sekä alueen eteläkulmassa rannalle asti.

1961

Kaksi latoa on edelleen kartalla.

7.3. Inventointikohteet

7.3.1. Esihistorialliset kohteet

VAMMALA, KANKAANMÄKI

Kohteen laji: asuinpaikka

*Luokitus-
ehdotus:* II

Ajoitus: kivikausi

Peruskartta: 2121 07 VAMMALA

Koordinaatit: X=6808 32-39

Y=2446 45-70

Z=59

Kylä: Karkun Pappila 449

Tila: RN:o 3:8 Toivola

Omistaja: Karilainen Jarmo Pekka

Osoite: Sastamalan kirkontie 60, 38210 VAMMALA

Tila: RN:o 3:13 Siirilä

Omistaja: Nevalainen Liisa

Osoite: Solberganrinne 7, 02200 ESPOO

Aiemmat tiedot: -

Aiemmat löydöt: -

Tarkastuslöydöt: KM 30310

Negatiivit: 107144, 107145

Diat: 36408

Sijainti: Sastamalan kirkosta n. 220 m SW, Kankaanmäen peltosaarekkeen etelä- ja kaakkoispuolella, etelään viettävällä rinteellä, pellolla.

Kohteen kuvaus ja inventointihavainnot:

Löytöalue on savi-/hiesupeltoa. Maasto viettää etelään, notkoon, joka on ilmeisesti entinen Rautaveden lahti. Löytöalueen pituus (W-E) n. 250 m, leveys 30-40 m. Pintapoiminnassa löytyi tasatalta, kvartsiesineitä ja -iskoksia.

Lähilöytöjä: Inventoinnin yhteydessä kivikautiselta asuinpaikka-alueelta löytyi myös kolme kuonanpalaa (yksi Kankaanmäen eteläpuolelta pellon keskeltä ja kaksi Siirilän tilan pellolta) sekä tiilenpaloja asuinpaikan pohjoispuolelta rinteen yläosasta (ei luetteloitu).

Timo Lappalainen (os. Käsityökatu 16 C 3, 38210 VAMMALA, puh. 5112977) on löytänyt pellosta kylän rajan läheltä soikionmuotoisen tulusraudan (mitat: 8,6 x 2,0 x 3 mm) ja kolme putkellista luultavasti keskiaikaista nuolenkärkeä, joista kaksi ovat poikkileikkaukseltaan neliönmuotoisia (mitat: 5 x 1,5 x 1,5 cm ja 5,5 x 1,2 x 1,2 cm) ja kolmas soikionmuotoinen (mitat: 6,5 x 1,7 x 0,9 cm). Esineet ovat löytäjän hallussa. Lisäksi pellosta on löytynyt 1700- ja 1800-luvun rahoja (suullinen tieto, Kalevi Lappalaiselta).

Laajuuden arviointiperuste: pintapoimintalöytöjen levinneisyys
Maankäyttö: peltoa. Ei tietoa maankäyttösuunnitelmista.

7.3.2. Historiallisen ajan kohteet

7.3.2.1 Rakennukset

Osa-alueen itäkulmassa, rannalla sijaitsee Siirilän sauna. Rakennettu 1960-luvulla (suullinen tieto, Eino Ollilalta). Kaksi latoa pellon kaakkoisreunassa purettiin 1960-70-luvulla (ks. Historiallinen kartta-analyysi). Maisemasta ei havaittu mitään rakennusten jälkiä.

7.3.2.2. Pelto- ja niittyaukeat, pelto-ojat

Negatiivit: 107144, 107145, 107247
Diat: 36492

Kankaanmäen eteläpuoleisen peltoaukean mitat ovat n. 420 (NW-SE) x 60-160 m. Alueen eteläosassa oleva notko (vuoden 1792 kartan tekstiliitteen mukaan sen nimi oli "Raipion Luhta"), on ollut luontaisena niittynä ilmeisesti aina esihistorialliselta ajalta lähtien 1900-luvun alkupuolelle asti. Notkon ja Kankaanmäen välinen alue ja osa-alueen luoteisosa ovat olleet peltona ainakin 1600-luvun alkupuolelta (ks. Historiallinen kartta-analyysi).

Kankaanmäen peltosaarekkeen etelä- ja länsirajana olevan ojan länsiosa ja pellon kaakkoisrajalla kulkeva oja vastaavat suurin piirtein 1600-luvun alkupuolen peltoaukean rajoja. Kylänrajalla kulkeva oja noudattaa 1600-luvun alkupuolen linjausta. Siirilän tilan peltolohkon koillis- ja lounaisrajalla kulkevien ojien linjaukset ovat 1950-luvun alusta. Toivolan tilan peltojen salaojitus tehtiin 1970-luvulla (Salaojitussuunnitelma vuodelta 1974).

7.3.2.3. Muut kohteet

Siirilän saunan viereen, rannalle tuotiin 1990-luvulla isoja (keskim. 1-1,5 m:n kokoisia) kiviä, jotka otettiin Kankaanmäen itärinteestä (suullinen tieto, Eino Ollilan vaimolta).

8. OSA-ALUE F

Kartat: 1, 2, 10

8.1. Perustiedot

Osa-alueen F muodostavat Sastamalan kirkontien ja Luonsuuntien välinen peltoalue Karilan talon itäpuolella ja sen pohjoispuolella sijaitseva katajikko Luonsuuntien ja kylänrajan välissä. Lännessä osa-alue rajoittuu kylänrajaan, idässä Rautaveteen.

Osa-alueen maasto on suhteellisen tasaista, viettää loivasti kaakkoon. Alueen pohjoislaidalla on kaksi kivikkoista peltosaarekettä. Alueen maaperä on savea, peltosaarekkeiden paikalla on kalliota, paikoin näkyy kalliopaljastumia.

Osa-alueen lounaiskulmassa sijaitsee Karilan talo ulkorakennuksineen. Sastamalan kirkontien varrella on Karilan ja Kirkkoniemen tilojen talousrakennuksia. Alueen koillisosassa rannalla on Karilan tilan sauna- ja mökkirakennukset.

Maanomistustiedot: Kylä: Karkun Pappila 449
Tila: RN:o 3:16 Kirkkoniemi
Omistaja: Ollila Juha Mikko (osa-alueen kaakkoisososa)

Tila: RN:o 3:2 Karila
Omistaja: Karilainen Jarmo Pekka (osa-alueen länsi- ja pohjoisososa)

Kylä: Mäenkylä 438
Tila: RN:o 4:3 Isotalo
Omistaja: Isotalo Urpo Juhani (osa-alueen pohjoisreuna)

8.2. Historiallinen kartta-analyysi

1644

Koko alue on peltona sen pohjoisreunassa sijaitsevia saarekkeita lukuunottamatta. Peltoalueen pohjois- ja eteläreunassa kulkee aita, noudattaen nykyisten Sastamalan kirkontien ja Luonsuuntien linjauksia. Alueen keskellä nykyisen Kirkkoniemen tilan pohjoisrajan paikalla kulkee NW-SE-suuntaisesti Pappilan ja Luonsuun kylän välinen raja, kääntyen nykyisen Karilan talon paikan koillispuolella lounaaseen, tielle päin. Alueen koillisreunassa, kylänrajan varrella, sen eteläpuolella on kolme Luonsin kylän taloa (omistajat: "Abraham Matzson, Pääll Bengdtson, Knuth Nilson") (kartan tekstiliite).

1792 ja 1800

Koko alue kuuluu Pappilalle. Uusi kylänraja vastaa nykyistä. Alueella ei ole mitään rakennuksia.

1901 ja 1905

Vesijättömaa pellon ja rannan välisellä vyöhykkeellä osa-alueen kaakkoisreunassa on niittynä.

1952

Alueen halki kulkee SW-NE-suuntainen oja ja peltotie, noudattaen nykyisen Kirkkoniemen tilan luoteisrajan linjausta ja jatkuen samaan suuntaan kylän rajalle asti.

1961

Kartalle on merkitty Karilan talon asuin- ja piharakennukset sekä varastorakennus kirkontien varrella Karilan tilan itärajalta.

8.3. Inventointikohteet

8.3.1. Esihistorialliset kohteet

VAMMALA, KARILA

Kohteen laji: kiven- ja maansekainen röykkiö

Luokka-

ehdotus: I

Ajoitus: rautakausi

Peruskartta: 2121 07 VAMMALA

Koordinaatit: X=6809 11

Y=2446 45

Z=64

Kylä: Karkun Pappila 449

Tila: RN:o 3:2 Karila

Omistaja: Karilainen Jarmo Pekka

Osoite: Sastamalan kirkontie 60, 38210 VAMMALA

Aiemmat tiedot: -

Aiemmat löydöt: -

Tarkastuslöydöt: KM 30311:1-8

Negatiivit: 107177-107180, 107188

Diat: 36433, 36434

Sijainti: Sastamalan kirkosta n. 620 m NW, Karilan tilan pohjoislaidalla, tilusrajalta 11 m (mitattu röykkiön reunaan), n. 20 (W-E) x 10 m kokoisen peltosaarekkeen länsiosassa, Rautaveden rannalta n. 170 m NW.

Kohteen kuvaus ja inventointihavainnot:

Kalliopohjainen heinää kasvava kiven- ja maansekainen röykkiö. Soikeahko, pituus (WSW-ENE) 11,4 m, leveys 9,1 m, korkeus 0,7 m (pohjoisreunasta mitattuna) - 1,4 m (eteläreunasta mitattuna). Avokallio on näkyvässä kumpareen lounais- ja etelärinteessä. Röykkiön pohjois-, länsi- ja eteläpuolella on heinää kasvava pelto. Sen itäpuoleinen alue kasvaa heinää ja katajia. Peltosaarekkeen itälaidalla on halkaisijaltaan n. 1-1,5 m oleva maakivi, jonka eteläpuolelle on kasattu pienempiä kiviä (ks. Historiallisen ajan kohteet).

Inventoinnin yhteydessä rökkiön pohjoisrinteeseen tehtiin 1,2 x 0,6 m:n kokoinen koekuoppa (nro 1). Nokipitoisesta kiven- ja maansekaisesta kulttuurikerroksesta tuli palanutta luuta, palanutta savea ja kvartsi-iskoksia. Lisäksi tehtiin pintapöimintää kulttuurikerroksen paljastumilla avokallion reunassa sekä pellon laidassa saarekkeen itäpuolella. Rökkiön kulttuurikerroksen paljastumista tuli pieni keramiikan pala ja palanutta savea.

Lähilöytöjä: kaksi kvartsi-iskosta, palanutta savea (osa tiiltä?) ja historiallisen ajan kupariesine löytyi koekuopista 4 ja 5, rökkiöstä n. 20-30 m N ja NE, katajikosta (ks. Historiallisen ajan kohteet) (KM 30311:9-14).

Kalevi Lappalainen kertoi löytäneensä vuoden 1952 tienoilla kaksi *reikäkiveä* pellosta Karilan talon itä- tai koillispuolelta, rannasta n. 50 m. Reikäkivien halkaisija oli n. 15 cm, paksuus 2-3 cm, reiän halk. n. 3 cm, pyöreitä, harmaata kiveä (graniittia?). Esineet annettiin silloin Heinoon koulun opettajalle, joka lupasi viedä ne museoon (?) (suullinen tieto, Kalevi Lappalaiselta). Museoviraston arkeologian osaston kortistossa ei ole näistä löydöistä tietoa. Inventoinnin yhteydessä tehtiin pintapöimintää tilan RN:o 3:16 pelloilla Karilan talon itäpuolella: ei merkkejä muinaisjäännöksestä.

Laajuuden arviointiperuste: näkyvät rakenteet ja maaston topografia

Maankäyttö: joutomaata. Maankäyttösuunnitelmia ei ole tiedossa.

8.3.2. Historiallisen ajan kohteet

8.3.2.1. Rakennukset

Negatiivit: 107236, 107252

Diat: 36481, 36497

Karilan tilan asuinrakennus sijaitsee Sastamalan kirkosta n. 600 m NW, kirkontieltä n. 30 m NE. Rakennettu v. 1952 (suullinen tieto, Pekka Karilaiselta). Sen pohjoispuolella n. 20 m etäisyydessä on sauna- ja autotallirakennus (1950-luvulta). Piha-alueen pohjoislaidalla on uusi (vuodelta 1995) varastorakennus. Sastamalan kirkontien varrella, sen pohjoispuolella, Karilan tilan itärajalla sijaitsee v. 1955 rakennettu varastorakennus (suullinen tieto, Pekka Karilaiselta). Karilan tilan koillisreunassa, rannalla on sauna ja v. 1996 tehty puuliiteri (suullinen tieto).

Kirkkoniemen tilan maalla Sastamalan kirkontien pohjoispuolella, kirkosta n. 300 m NW sijaitsee Ollilan varastorakennus, rakennettu 1970-luvulla (suullinen tieto, Eino Ollilalta).

Luonsuuntien pohjoispuolella, siitä n. 20 m:n etäisyydessä, sekametsää kasvavan mäen itärinteessä sijaitsee Isotalon vanha lato.

8.3.2.2. Tiet

Sastamalan kirkontie kulkee NW-SE-suuntaisesti alueen eteläreunassa. Tien leveys on n. 4 m, pinta on soraa. Tie on yleisessä käytössä. Tien linjaus on ainakin 1600-luvun alkupuolelta.

Luonsuuntie kulkee W-E-suuntaisesti osa-alueen pohjoisreunassa. Tien leveys on n. 3-4 m, pinta on soraa. Kesämökkiläisten käytössä. Tien linjaus on ainakin 1600-luvun alkupuolelta.

Alueen halki NE-suuntaan kulkenut peltotie hävitettiin 1950-luvulla (suullinen tieto, Pekka Karilaiselta).

8.3.2.3. Pelto- ja niittyaukeat, pelto-ojat

Negatiivit: 107177, 107235, 107245

Diat: 36480, 36490

Sastamalan kirkontien ja Luonsuuntien välisen peltoaukean leveys (SW-NE) osa-alueen F kohdalla on n. 350 m. Alue on ollut peltona ainakin 1600-luvun alusta. Peltoaukean rajat eivät ole muuttuneet. Myös Karilan ja Kirkkoniemen tilojen rajoilla kulkevien ojien linjaukset ovat samalta ajalta. Karilan tilan peltojen salaojitus tehtiin 1970-luvulla (Salaojitus suunnitelma vuodelta 1974).

8.3.2.4. Kivikot ja kivikasat

KIVIKASA 1

Negatiivit: 107238

Diat: 36483

Sijainti: Karilan tilan pohjoisreunassa, n. 20 (W-E) x 10 m:n kokoisen peltosaarekkeen itälaidalla, Karilan kiven- ja maansekaisen röykkiön (ks. Esihistorialliset kohteet) itäreunasta n. 10 m E.

Tila: RN:o 3:2 Karila

Kohteen kuvaus:

Sijaitsee n. 1,5 x 1 m:n kokoisen maakiven SSW-puolella, pellon reunassa. Pyöreähkö, halk. n. 2,5 m, kork. n. 0,7 m. Kasattu 15-40 cm:n kokoisista ilmeisesti pellostä peräisin olevista kivistä. Ajoitus: 1900-luku.

KIVIKKO 1

Negatiivit: 107246

Diat: 36491

Tarkastuslöydöt: moderni rautanaula (ei luetteloitu).

Sijainti: Karilan tilan pohjoisreunassa, isommalla peltosaarekkeella, Karilan asuinrakennuksesta n. 250 m NE.

Tila: RN:o 3:2 Karila

Kohteen kuvaus:

Noin 30 (SW-NE) x 20 m:n laajuinen kalliopohjainen peltosaareke, jolle on kasattu isohkoja (keskim. 0,5-0,7 m:n kokoisia) kiviä. Kasvaa koivuja, katajia ja vadelmaa. Kiviä on ajettu paikalle viimeksi 1970-luvulla saarekkeen SW-puolella pellolla sijainneiden karikkojen raivauksen yhteydessä (suullinen tieto, Pekka Karilaiselta).

Inventoinnin yhteydessä peltosaarekkeen pohjois- ja eteläosiin tehtiin koekuoppia (nrot 2 ja 3). Löydöt: moderni rautanaula.

KIVIKKO 2

Negatiivit: 107186, 107187, 107237

Diat: 36438, 36482

Tarkastuslöydöt: KM 30311:9-14

Sijainti: Karilan tilan rajan pohjoispuolella, katajikkoja ja isoja kuusia kasvavalla etelä- ja itärinteellä, Luonsuuntien molemmin puolin (suurin osa kivikkoa on tien eteläpuolella), Karilan talosta n. 320 m NE, Rautavedestä n. 160 m NW.

Kylä: Mäenkylä 438

Tila: RN:o 4:3 Isotalo

Kohteen kuvaus:

Noin 70 (W-E) x 25 m:n laajuinen kivikko. Kasvaa katajia, kuusia, paikoin vadelmaa. Muodostunut osaksi todennäköisesti pellonraivauskivistä, osaksi ehkä rakennusten perustuksista. Kivikosta n. 50 m SE sijaitsivat v. 1644 kartan mukaan Luonsin kylän taloja. Inventoinnissa ei kuitenkaan havaittu yhtään selvää kivirakennelmaa, ehkä tiheän kasvillisuuden takia. Suullisen tiedon mukaan 1900-luvun puolivälissä kylänrajan tuntumassa oli ainakin kaksi latoa (Eino Ollilalta); v. 1644 kartan talojen paikalla oli isoja kiviä (raivattu pois) (suullinen tieto, Pekka Karilaiselta).

Inventoinnin yhteydessä alueelle tehtiin kaksi koekuoppaa (nrot 4 ja 5), joista tuli tiilenpaloja, kaksi kvartsi-iskosta, palanutta savea ja moderni kupariesine. Lisäksi koekuoppa 5:stä tuli esiin n. 30 cm paksu kivikerros, seassa tiilenpaloja ja hiiltä. Kyseessä on mahdollisesti uunin pohja.

9. OSA-ALUE G

Kartat: 1, 2, 11

9.1. Perustiedot

Osa-alueen G muodostaa Pappilanojan laakson peltoalue. Pohjoisessa se rajoittuu Sastamalan kirkkotiehen, lännessä ja etelässä Karkun Pappilan kylän rajoihin, idässä osa-alueisiin C, D ja E.

Alueen halki kulkee NW-SE-suuntaisesti Pappilanoja, johon alueen maasto loivasti viettää. Alueen itäreunassa oja kääntyy koilliseen Rautaveden rannalle päin. Ojan rannat ovat n. 0,5 m Rautaveden pinnan alapuolella eli 57 m mpy. Alueen korkein paikka sen länsikulmassa kylän rajalla on 61 m mpy. Maaperä on savea, alueen pohjoisosassa ojan molemmin puolin maaperä on saraturvetta.

Alueen pohjoisreunassa kulkee NW-SE-suuntainen Sastamalan kirkontie. Alueen itäosassa kulkee Siirilän taloon vievä NE-SW-suuntainen peltotie, jonka itäpuolella sijaitsee Karilan talon varastorakennus. Alueen luoteiskulmassa on Karilan kuivaamo.

Maanomistustiedot: Kylä: Karkun Pappila 449
Tila: RN:o 3:8 Toivola
Omistaja: Karilainen Jarmo Pekka (alueen eteläosa)

Tila: RN:o 3:2 Karila
Omistaja: Karilainen Jarmo Pekka (alueen pohjoisosa)

Tila: RN:o 3:15 Tuomaala
Omistaja: Karilainen Eero Matti (pieni peltolohko ojan ja kirkontien välisellä alueella)

Tila: RN:o 3:16 Kirkkoniemi
Omistaja: Ollila Juha Mikko (alueen koillisosa)

9.2. Historiallinen kartta-analyysi

1644

Suurin osa aluetta on niittynä, aidattu. Alueen kaakkoisosassa Kankaanmäen länsi- ja pohjoisrinteissä on peltolohkoja, joiden länsipuolella, aitauksen toisella puolella, sekä alueen lounaiskulmassa kasvaa metsikkö. Pappilanojan linjaus on epäsuora, päättyy lähinnä nykyisen Siirilään vievän tien kohdalla.

1792

Alueen pohjoisosa on niittynä (nimeltään "Iso Luhta"), eteläosassa on metsää, niittyä sekä Kankaanmäen länsi- ja pohjoispuolella peltoa. Pohjois- ja eteläosan välinen raja noudattaa suurin piirtein nykyistä Karilan ja Toivolan tilojen WSW-ENE-suuntaista rajaa, kääntyen lähinnä nykyisen rajapyykin 3 paikalla itään nykyisen Karilan varaston paikalle. Kylänraja ja niityn pohjoisraja (nykyinen Sastamalan kirkontie) noudattavat nykyisiä linjauksia. "Isonluhdan" ja "Vähänluhdan" niittyjen raja (tie?) kulkee SW-NE-suuntaisesti lähinnä nykyisen Siirilään vievän tien paikalla.

1901

Koko alueen eteläosa on peltona, pohjoisosa niittynä. Pellon ja niityn raja kulkee NW-SE-suuntaisesti Pappilanojan eteläpuolella lähinnä nykyisten rajapyykkien 3 ja 7 sekä Karilan varaston pohjoispään paikkojen kautta. Niityn ja pellon välistä rajaa pitkin kulkee aita, kääntyen nykyisen rajapyykki 3:n paikalla länteen nykyistä Karilan ja Toivolan tilojen rajaa pitkin. Myös nykyistä Sastamalan kirkkotietä ja Siirilään vievää tietä pitkin kulkee aita. Kirkontien ja Siirilään vievän tien risteyksen W-puolella on rakennus, sen itäpuolella kirkontien eteläpuolella on pieni peltolohko ja toinen rakennus.

1905

Pellon ja niityn rajana on Pappilanoja, jonka linjaus vastaa suurin piirtein nykyistä. Nykyisen Karilan varastorakennuksen paikan eteläpuolella on rakennus. Toinen rakennus (pappilan paja) on pellon keskellä nykyisen Karilan varaston paikan länsipuolella.

1927

Nykyisen Siirilän tilan luoteispään paikalle kulkeva tie kääntyy nykyisen Karilan varaston kohdalla suuntaan WNW, noudattaen v. 1901 kartalle merkityn aidan linjausta. Lähinnä nykyisen rajapyykki 3:n paikalla länsipuolella siitä lähtee toinen tiehaara etelään Hulkarin talolle päin.

1930

Kartalle on merkitty lato Sastamalan kirkontien eteläpuolella nykyisen Karilan talon paikan kaakkoispuolella.

1952

Koko alue on peltona. Kartalle on merkitty suuri rakennus Siirilän talon luoteispuolella (nyk. Karilan varasto).

1961

Kaikki rakennukset ja Sastamalan kirkkotieltä Hulkarin talolle vievä tie ovat edelleen kartalla.

9.3. Inventointikohteet**9.3.1. Rakennukset**

Pappilan puimasuuli, nyk. Karilan varastorakennus. Sijaitsee alueen itäosassa, Kankaanmäen peltosaarekkeen ja Pappilanojan välissä, Siirilän talosta n. 100 m NW, Siirilään vievän tien itäpuolella. Mitat: n. 40 x 8-20 m, puuta. Rakennettu 1900-luvun alkupuolella.

Alueen luoteiskulmassa kirkontien eteläpuolella, ojan itäpuolella, Karilan talosta n. 210 m WNW sijaitsee Karilan viljakuivaamo. Alaosa on tiiltä, yläosa puuta. Rakennettu n. 1960 (suullinen tieto, Pekka Karilaiselta).

Negatiivi: 107241 *Dia:* 36486

Sastamalan kirkontien ja Siirilään vievän tien risteuksen länsipuolella sijainnut pappilan heinälato purettiin 1970-luvulla (suullinen tieto, Eino Ollilalta).

9.3.2. Rakennusten jäännökset

PAPPILAN PAJA

Negatiivit: 107251

Diat: 36496

Tarkastuslöydöt: rautaesineitä, tiilenpaloja (ei luetteloitu)

Sijainti: Karilan talosta n. 250 m SSE, ison varastorakennuksen SW-kulmasta 102 m 295 g (pajan pohjan itäreunaan mitattuna), pellolla.

Tila: RN:o 3:8 Toivola

Kohteen kuvaus:

Pappilan pajan paikka. Näkyvissä on muutama iso kivi ja n. 4 x 4 m:n laajuinen kalliopaljastuma alueen itäreunassa, jonka päälle on kasattu 10-30 cm:n kokoisia kiviä. Inventoinnin yhteydessä paikalla tehtiin pintapöimintää. Löytöinä tuli rautaesineitä ja tiilenpaloja (ei luetteloitu). Löytöalueen koko on n. 15 (SW-NE) x 10 m. Pappilan paja rakennettiin todennäköisesti 1800-luvun lopulla tai 1900-luvun alussa, purettiin 1970-luvulla (suullinen tieto, Pekka Karilaiselta).

PAPPILAN HEINÄLATO

Negatiivit: 107252

Diat: 36497

Sijainti: Sastamalan kirkontien varrella, sen eteläpuolella, Karilan talosta n. 80 m SE.

Kohteen kuvaus:

Sastamalan kirkontietä pitkin, siitä n. 2 m:n etäisyydessä kulkee 19,5 m:n pituinen ja n. 2 m leveä kivirivi. Kivet ovat peräisin pappilan heinäladon perustuksesta. Lato oli rakennettu todennäköisesti 1900-1920-luvulla, purettu v. 1995 (suullinen tieto, Pekka Karilaiselta).

9.3.3. Tiet

Sastamalan kirkontie kulkee NW-SE-suuntaisesti alueen pohjoisrajalla. Tien leveys on n. 4 m, pinta on soraa. Tie on yleisessä käytössä. Tien linjaus on ainakin 1600-luvun alkupuolelta.

Alueen itäosassa kirkontiestä Siirilän talolle kulkee NE-SW-suuntainen soratie, jonka leveys on 2-3 m. Tien linjaus on 1700-luvulta. Pappilanojan kohdalla ollut puusilta purettiin 1950-luvulla ojan perkaustöiden yhteydessä. 1960-luvun puolivälissä sen paikalle laitettiin betonirenkaat ja vanhoja hirssiä (mm. pystysuorat tolpat uuden sillan reunoille) (suullinen tieto, Pekka Karilaiselta).

Negatiivit: 107250 *Diat:* 36495, 36505

Siirilään vievältä tieltä Raipion kylän Hulkarin taloon kulkenut peltotie (perimätiedon "vanha kirkkotie") hävitettiin 1960-luvun lopulla tai 1970-luvulla (suullinen tieto, Pekka Karilaiselta).

9.3.4. Pelto- ja niittyaukeat, pelto-ojat

Negatiivit: 107241, 107250-107252

Diat: 36495, 36496

Osa-alueen G peltoaukean mitat ovat n. 550 (NW-SE) x 300 m. Alueen pohjois- ja itäosa on ollut luontaisena niittynä (mahdollisesti siis esihistorialliselta ajalta asti) (v. 1792 kartan tekstiliitteen "Iso Luhta" ja "Vähäluhdan" länsiosa). Alueen kaakkoisosassa on ollut peltolohkoja ainakin 1600-luvun alkupuolelta alkaen. Karilan ja Toivolan tilojen välisen rajan eteläpuolella olevan alueen länsiosa on ollut peltona 1800-luvulta lähtien. Koko osa-alue G on ollut peltona 1900-luvun alkupuolelta lähtien.

Pappilanojan nykyinen linjaus on todennäköisesti 1900-luvun alusta. Kylän etelärajana oleva oja ja kylän länsirajalla kulkevan ojan eteläosa (lähinnä Pappilanojaan asti) noudattavat suurin piirtein 1600-luvun alkupuolen linjauksia.

9.3.5. Muut kohteet

Alueen halki, sen pohjoisosassa kulkee WNW-ESE-suuntaisesti **sähkölinja**. Sen yksi haara kulkee Karilan talosta kirkontietä pitkin kuivaamoon ja kääntyy tästä etelään päälinjalle. Toinen haara lähtee päälinjalta Siirilään vievän tien kohdalla ja kulkee eteläsuuntaan Karilan varaston koilliskulmalle ja Siirilän taloon.

10. OSA-ALUE H

Kartat: 1, 2

10.1. Perustiedot

Osa-alueen H muodostaa peltoalue Heinoontien ja Luonsuuntien risteyksen kaakkoispuolella. Lännessä alueen rajana on Heinoontie, pohjoisessa Luonsuuntie, idässä Mäenkylän ja Karkun Pappilan kylän välinen raja. Alueen halki kulkee NW-SE-suuntaisesti Sastamalan kirkontie. Alueen länsiosan maasto viettää itään, pohjoisosassa etelään, Pappilanojan notkoon. Maaperä on savea, notkossa saraturvetta. Alueella on kolme vanhaa latoa.

Maanomistustiedot: Kylä: Mäenkylä 438
Tila: RN:o 2:14 Luonsi
Omistaja: Luonsi Alma Helena

Tila: RN:o 2:10 Kaisamäki
Omistaja: Jussila Matti ja Katri oik. om.

Tila: RN:o 2:12 Palomäki ja 2:22 Kivisilta
Omistaja: Kiinteistöyhtymä Luonsi / Antero Luonsi

Tila: RN:o 2:16 Laaporras
Omistaja: Luonsi Kyllikki, oik. om./ Eila Jutila

Tila: RN:o 3:6 Mäkelä
Omistaja: Haro Osmo Juhani

10.2. Historiallinen kartta-analyysi

1644

Nykyisen Heinoontien ja Sastamalan kirkontien välisen alueen pohjoisosa (nyk. tilojen RN:o 2:16 ja 2:22 alue sekä tilan 2:14 itäosa) on niittynä. Muuten alue on peltona. Nykyisen tilojen 2:22 ja 2:14 rajan paikalla kulkee W-E-suuntaisesti Pappilan ja Luonsin kylän maiden välinen raja, jatkuen kaakkoissuuntaan nykyisen kirkontien linjaa pitkin. Em. rajaa pitkin, nykyisen Luonsuuntien paikalla sekä osa-alueen länsiosan peltoalueen ympäri kulkee aita.

1792

Nykyisen tilan RN:o 2:14 itäosa on niittynä, muuten koko alue on Mäenkylän peltona (nyk. Heinoontien ja kirkontien välinen alue kuuluu Luonsun talolle, kirkontien ja nyk. Luonsuuntien välinen alue kuuluu Mäkelän talolle). Tiet vastaavat nykyisiä linjauksiaan.

1904

Edellä mainittu niittyalue on edelleen niittynä.

1961

Alueella on kolme latoa: Sastamalan kirkontien ja Luonsuuntien risteyksen pohjoispuolella, toinen Heinoontien varrella saman risteyksen eteläpuolella, kolmas pellon keskellä nykyisen tilan RN:o 2:14 alueella (hävitetty 1960-70-luvulla; suullinen tieto, Pekka Karilaiselta).

10.3. Inventointikohteet

10.3.1. Rakennukset

Ellilän lato. Sijaitsee Luonsuuntien varrella, sen pohjoispuolella, Heinoontien ja Sastamalan kirkontien risteyksestä n. 50 m E.

Tila: RN:o 1:14 Viljala II

Negatiivi: 107242 *Dia:* 36487

Luonsin lato. Sijaitsee Heinoontien varrella, sen itäpuolella, em. risteyksestä n. 125 m SSE.

Tila: RN:o 2:22 Kivisilta

Mäkelän lato. Sijaitsee Luonsuuntien varrella, sen eteläpuolella, em. risteyksestä n. 365 m E.

Tila: RN:o 3:6 Mäkelä

Negatiivi: 107243 *Dia:* 36488

Rakennukset ovat todennäköisesti 1800-luvulta tai 1900-luvun alkupuolelta.

10.3.2. Tiet

Sastamalan kirkontie kulkee NW-SE-suuntaisesti alueen halki. Tien leveys on n. 4 m, pinta on soraa. Tie on yleisessä käytössä. Tien linjaus on ainakin 1600-luvun alkupuolelta.

Alueen länsirajalla kulkeva Heinoontie on Vammalaan vievä entinen maantie. Tien linjaus on todennäköisesti 1700-luvulta.

Alueen pohjoisrajalla kulkee W-E-suuntainen Luonsuuntie. Tien leveys on n. 3-4 m, pinta on soraa. Tie on kesämökkiläisten käytössä. Tien linjaus on ainakin 1600-luvun alkupuolelta.

Negatiivit: 107244 *Diat:* 36489

10.3.3. Pelto- ja niittyaukeat, pelto-ojat

Negatiivit: 107242-107244

Diat: 36506-36508

Alueen peltoaukean mitat ovat n. 500 x 500 m. Suurin osa aluetta oli peltona jo 1600-luvun alkupuolella, Pappilanojan notko oli niittynä. 1900-luvun alkupuolelta lähtien koko alue on ollut peltona.

Alueen pohjoisosan itärajalla kulkevan SW-NE-suuntaisen ojan linjaus on ainakin 1600-luvun alkupuolelta. Alueen eteläosan itärajalla kulkevan ojan linjaus on osittain 1700-luvulta.

10.3.4. Muut kohteet

Sastamalan kirkontien lounaispuolella, tilan RN:o 2:22 etelärajan tuntumassa sijaitsee hylätty betoniseinäinen vesilähde.

11. OSA-ALUE I

Kartat: 1, 2, 12

11.1. Perustiedot

Osa-alueen I muodostavat Heinisaari ja kolme sen pohjoispuolella olevaa pientä saarta. Heinisaari sijaitsee Rautavedellä, Sastamalan kirkosta n. 500 m SE, mantereelta n. 350 m. Saaren pituus (N-S) on n. 265 m, leveys n. 125 m. Maasto on alhaista ja suhteellisen tasaista. Saaren kaakkoisosassa on kalliopohjainen mäki, korkeus n. 60 m mpy. Saaren eteläosan maaperä on kalliota, pohjoisosassa on savea. Saarella kasvaa sekametsää. Edellä mainitulla mäellä sijaitsevat kesämökki ja sauna.

Heinisaari kuuluu Lielahden kylään (joka sijaitsee Rautaveden itärannalla), tuli itsenäiseksi tilaksi v. 1919, lohottu Nikkilän kantatilasta. Saaresta on löytynyt venäläinen raha 1890-luvulta (suullinen tieto, Erkki Lehtioksalta).

Maanomistustiedot: Kylä: Lielähti 437
Tila: RN:o 2:11 Heinisaari
Omistaja: Lehtioksa Erkki Juhani

11.2. Historiallinen kartta-analyysi

1792

Alueella kasvaa metsää.

1919

Saaren kaakkoisosassa mäellä on riihi (nyk. kesämökki), jonka kaakkoispuolella rannalla on sauna.

1961

Saaren kaakkoisosassa on edelleen kaksi rakennusta. Päärakennukselta saaren pohjoispäähän kulkee polku.

11.3. Inventointikohteet

11.3.1. Rakennukset

Asuinrakennus (vanha riihi). Sijaitsee saaren kaakkoisosassa, kalliopohjaisella mäellä. Siirretty v. 1909 Iso-Hollon tilasta, 1920-luvulla oli lammassuojana, asuinrakennuksena 1930-luvulta alkaen (suullinen tieto, Erkki Lehtioksalta).

Negatiivi: 107151, 107152 *Dia:* 36414

Sauna sijaitsee asuinrakennuksen kaakkoispuolella. Rakennettu 1960-luvulla tai myöhemmin. Saaren koillisrannalla sijaitsee toinen pieni ulkorakennus, rakennettu 1960-luvulla. Heinisaaren luoteispuolella sijaitsevassa pienessä saarella on toinen kesämökki ja sauna. Sauna rakennettu v. 1952, mökki 1960-luvulla (suullinen tieto, Erkki Lehtioksalta).

11.3.2. Pelto- ja niittyaukeat

VANHA PELTO

Negatiivit: 107153

Diat: 36415

Sijainti: Heinisaaren keskellä, S-N-suuntaisen polun länsipuolella, etäisyys kesämökin NW-kulmasta pellon SE-kulmaan on 44,5 m, suunta 389 g.

Kohteen kuvaus:

Pellon pituus on 18,2 m (suuntaus 10 g), leveys 4,5 (pohjoisreuna) - 6,2 (eteläreuna) m. Kasvaa nuorta sekametsää. Pellon länsireunassa on isoja maakiviä. Pelto oli käytössä vielä 1930-luvulla (suullinen tieto, Erkki Lehtioksalta).

11.3.3. Muut kohteet

TARINAKIVI

Negatiivit: 107150-107152

Diat: 36413, 36414

Sijainti: Heinisaaren eteläosassa, mäellä, kesämökin SW-kulmasta 3,9 m 320 g.

Kohteen kuvaus:

Maakivi, mennyt halki keskeltä. Pituus (N-S) 2 m, leveys n. 1,5 m, korkeus 1 m.

Erkki Lehtioksan mielestä juuri tähän kiveen liittyy tarina, jonka hän joskus vuosia sitten on kuullut radiosta (kertojana Kustaa Vilkuna (?)). Tarinan mukaan lappalainen noita Uula-Morottaja ajoi Rautavettä pitkin kivellä, Heinisaaren kohdalla kivi halkesi ja noita hukkui (suullinen tieto, Erkki Lehtioksalta). Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen nimiarkistosta (Helsinki) ei löytynyt mitään tätä paikkaa koskevaa perimätietoa.

"TÄHYSTYSKIVI"

Negatiivit: 107154, 107155

Diat: 36416, 36417

Sijainti: Heinisaaren länsirannalla, kesämökin SW-kulmasta 34,0 m 317 g, kaislikon (entisen niityn) rajalla.

Kohteen kuvaus:

Halkaisijaltaan n. 2,3 m oleva laakakivi. Korkeus 0,4-0,7 m.

Kiven nimi oli käytössä jo 1930-luvulla. Johtuu siitä, että tästä on ollut mukava seurata kirkonniemessä tapahtuvaa liikennettä (suullinen tieto, Erkki Lehtioksalta).

KUOPAT

Saaressa kesämökin pohjoispuolella on muutama savikuoppa.

12. OSA-ALUE J

Kartat: 1, 2, 13

12.1. Perustiedot

Osa-alueen J muodostaa Lammasluoto-niminen saari, joka sijaitsee Rautavedellä Sastamalan kirkosta n. 300 m E. Etäisyys Kirkkoniemen itäpäästä saaren lounaispähän on n. 70 m. Saaren pituus (SW-NE) on n. 230 m, leveys n. 100 m. Saaren koillisosan maasto on suhteellisen tasaista ja alhaista, maaperä on savea. Saaren lounaisosassa on kalliopohjainen mäki, sen korkeus on yli 65 m mpy. Saarella kasvaa sekametsää. Alue on kesämökkiläisten käytössä.

Maanomistustiedot: Kylä: Karkun Pappila 449
 Tila: RN:o 3:18 Lammasluoto I
 Omistaja: Ritari Helvi Kyllikki (alueen lounaisosa)

Tila: RN:o 3:19 Lammasluoto
 Omistaja: Lehkonen Irma Anneli (alueen koillisosa)

12.2. Historiallinen kartta-analyysi

1792

Saari kasvaa metsää.

1952

Osa aluetta on niittynä. Saarella ei ole mitään rakennuksia.

1961

Saarella ei ole mitään rakennuksia.

12.3. Inventointikohteet

12.3.1. Esihistorialliset kohteet

VAMMALA, LAMMASLUOTO

Kohteen laji: irtolöytöpaikka
Ajoitus: kivikausi
Peruskartta: 2121 07 VAMMALA
Koordinaatit: X=6808 63
 Y=2447 15
 Z=57

Tila: Yht. 876:8:0

Aiemmat tiedot: kivikautinen irtolöytöpaikka

Aiemmat löydöt: KM 21966 oikoteräinen kivikirves, mitat: 141 x 68 x 45 mm, löysi Sari Lehkonen kesällä 1983. Diar. 29.8.1983.

Sijainti: kivikirves on löytynyt Rautaveden hiekkaisesta pohjasta matalasta lahdesta, Lammasluodon länsirannasta n. 10 m, n. 0,5 m:n syvyydestä.

Kohteen kuvaus ja inventointihavainnot:

Löytöpaikka sijaitsee Lammasluodon koillisosassa sijaitsevan kesämökin länsipuolella, Rautavedessä. Kesämökin omistaja Irma Lehkosen mukaan kirveen löysi hänen tyttärensä Sari Lehkonen vedestä.

Inventoinnin yhteydessä saaren eteläosassa sijaitsevan mäen etelä- ja länsirinteelle tehtiin kolme 25 x 25 cm:n kokoista koepistoa. Turvekerroksen alta tuli puhdasta vaalean- tai keskiruskeaa hietaa ja kiviä (moreenia). Ei löytöjä. Lisäksi tehtiin pintapöimintää saaren koillisosassa sijaitsevalla kasvimaalla: ei löytöjä. Saari yleensä ei vaikuta sopivalta kivikautiseksi asuinpaikaksi. Kyseessä on mahdollisesti uhrilöytö.

12.3.2. Historiallisen ajan kohteet

12.3.2.1. Rakennukset

Lammasluodon koillisosassa sijaitseva kesämökki rakennettiin v. 1976. Saaren lounaisosassa, kallion koillisrinteessä sijaitseva toinen kesämökki rakennettiin 1970-luvun alkupuolella (suullinen tieto, Irma Lehkoselta). Kallion länsipuolella rannalla on pieni sauna.

12.3.2.3. Kuopat

KUOPPA 1

Negatiivit: 107222

Diat: 36466

Sijainti: Lammasluodon keskiosassa, kesämökin SE-kulmasta 35,5 m 184 g, saaren lounaisosaan vievän polun itäpuolella 5 m, sekametsässä.

Tila: RN:o 3:19

Kohteen kuvaus:

Pyöreähkö, karikkeen peittämä kuoppa, kasvaa saniaista. Halk. n. 1,5 m, syv. n. 0,3 m. Pohjassa maakivi.

KUOPPA 2

Negatiivit: 107221

Diat: 36465

Sijainti: Lammasluodon keskiosassa, kesämökin SE-kulmasta 43,7 m, saaren lounaisosaan vievän polun itäpuolella 1 m, sekametsässä.

Tila: RN:o 3:19

Kohteen kuvaus:

Soikeahko, pituudeltaan (E-W) 4,7 m, lev. 3,2 m, syv. 0,7 m. Kuopan itäpuolella on iso maakivi (halk. n. 1,5 m, kork. 1 m), myös pohjassa tuntuu olevan kiviä. Kuopassa kasvaa kurjenpolvea ja sammalta.

Maanomistajalla ei ole mitään tietoa kuoppien alkuperästä. Ne ovat mahdollisesti savenottoaikoja.

12.3.2.3. Muut kohteet**PAPPILAN TENNISKENTTÄ**

Negatiivit: 107212

Diat: -

Sijainti: Lammasluodon koillisosassa, kesämökin NE-kulmasta kentän SW-kulmaan on matkaa 21,5 m suuntaan 101 g.

Tila: RN:o 3:19

Kohteen kuvaus:

Noin 7 x 7 m:n kokoinen tasanne, kasvaa lepikkoa. Maanomistajan mukaan paikalla on sijainnut pappilan tenniskenttä ja koko saari oli pappilan aikana virkistyskäytössä (suullinen tieto, Irma Lehtoselta). Ajoitus: 1900-luvun alkupuoli.

SAUNAN POHJA

Negatiivit: 107213

Diat: -

Sijainti: Lammasluodon koillisrannalla, kesämökin NW-kulmasta suuntaan 45 g.

Tila: RN:o 3:19

Kohteen kuvaus:

1950-luvun alkupuolella rannalle kaivettiin 7,0 (NE-SW) x 5,1 m:n laajuinen pohja saunaa varten. Rakennusta ei kuitenkaan ole tehty (suullinen tieto, Irma Lehtoselta). Paikalla on näkyvissä keskim. 0,7 m leveitä ja 0,3 m syviä ojia.

13. SASTAMALAN KIRKON YMPÄRISTÖN KULTTUURIMAISEMAN KEHITYKSEN VAIHEET

Inventoinnin yhteydessä eri lähteistä saatujen tietojen perusteella Sastamalan kirkkoa ympäröivän kulttuurimaiseman historiassa voidaan erottaa seitsemän vaihetta, joista on jälkiä nykymaisemassa:

- 1) Kivikautinen esivaihe, n. 5000-1500 eKr
- 2) Rautakautinen vaihe, n. 400-1150 jKr.
- 3) Keskiaikainen vaihe, n. 1150-1500
- 4) 1500-1700-luvut
- 5) 1800-luku
- 6) 1900-1950
- 7) 1950-1997

Alueen asuttamisen varhaisin vaihe ajoittuu kivikaudelle. Kankaanmäen laaja kivikautinen asuinpaikka (osa-alue E) on sijainniltaan tyypillinen: muinaisen lahden ranta, loiva niemen etelärinne. Asuinpaikka sijaitsee 60 m:n korkeuskäyrän alapuolella ja ajoittuu Rautaveden kuroutumisen jälkeiselle ajalle, myöhäismesoliittiselle tai neoliittiselle kivikaudelle (n. 5000-1500 eKr.), mihin viittaa myös paikalta löydetyn kivitaltan muoto. Ainoana nykyisin näkyvänä jälkenä kulttuurimaiseman kivikautisesta vaiheesta ovat pelloilta poimittavat löydöt.

Kulttuurimaiseman varsinainen kehitys alkaa rautakaudella, jolle ajoittuu *Sastamalan kirkkoniemen muinaisjäänkökompleksi*. Siihen kuuluvat Kirkkovainionmäen asuinpaikka ja röykkiö, Tapulinmäen polttokalmisto, röykkiöt Vanha kirkko 2 ja 3 sekä todennäköisesti Pappilan mäellä sijainnut polttokalmisto (osa-alueet C, A ja B). Myös Karilan röykkiö kuuluu tähän vaiheeseen (osa-alue F). Mainitut kohteet ovat muodostuneet pääasiassa viljelyskelvottomiin paikkoihin, jotka ovat pysyneet peltosaarekkeina ja joutomaina vuosisatoja. Kirkkovainionmäen asuinpaikan sijainti oli edullinen: niemen etelärannalla, vesireittien ja hyvien kalastuspaikkojen tuntumassa, luontaisen niityn vieressä. Myös asuinpaikan reunassa sijaitseva vesilähde saattoi olla käytössä jo rautakaudella.

Kirkkovainionmäen röykkiöstä saadun radiohiiliajoituksen ja alueen löytöaineiston perusteella Sastamalan kirkkoniemen muinaisjäänkökompleksi voidaan karkeasti ajoittaa kansainvaellusajalta viikinkiajalle (n. 400-1050 jKr.).

Rautakaudella alueen maisema alkoi todennäköisesti "avautua". Kalmistojen indikoiman kiinteän asutuksen yhteyteen on kuulunut myös kiinteä viljelys. Muinaisjäänkösten topografian perusteella voidaan olettaa, että juuri rautakaudella oli raivattu osa tutkimusalueen pelloista, esimerkiksi Kirkkoniemen Tapulivainio, joka sijaitsee asuinpaikan ja kalmiston välissä (osa-alue C). Ainakin osa kalmiston ja röykkiöiden kiveyksissä käytetyistä kivistä lienee peräisin pelloista.

Selvät merkit viikinkiajan ja 1400-luvun lopun välisenä aikana tapahtuneesta kehityksestä puuttuvat maisemasta melkein kokonaan. Myös kirjallisten lähteiden perusteella alueen asutushistoriaa voidaan seurata vasta 1500-luvulta alkaen (Selander 1942, 8). Kirkon alta on kuitenkin löytynyt merkkejä 1200-luvun kalmistosta sekä mm. rahoja 1300-luvulta (Palmroth 1963, 50). Lisäksi dendrokronologisesti ajoitettujen kivikirkon päätyhirsien ja kirkon sisältä löytyneen mahdollisen rakennuksen perustuksen perusteella voidaan olettaa, että paikalla sijaitsi ainakin 1400-luvun alkupuolella puukirkko. Sastamalan kirkkopitäjä mainitaan ensimmäisen kerran kirjallisissa lähteissä vuonna 1328. Silloisen pappilan sijainnista ei ole tietoa. Inventoinnissa 1997 ei saatu todistuksia teorialle siitä, että pappila olisi sijainnut keskiajallakin nykyisellä

paikallaan (Selander 1942, 5). Tätä voi kuitenkin selittää se, että keskiaikainen esineistö on suhteellisen vaikeaa erottaa myöhemmän historiallisen ajan aineistosta. Tutkimuksia ei myöskään suoritettu pappilan perustusten alla.

Sastamalan kirkon ympäristön kyläasutus ja kylien peltoviljely lienee vakiintunut jo keskiajalla (Suvanto 1973, 204). Asutuksen sijaintia voidaan tutkia kuitenkin vasta myöhempien lähteiden perusteella.

Uusi vaihe tutkimusalueen kehityksessä alkoi 1500-luvun alussa kulttuurimaiseman keskeisen kohteen ja vanhimman säilyneen rakennuksen, Sastamalan kirkon valmistuttua. 1500-luvulta lähtien myös pappila lienee sijainnut kirkon vieressä.

Alueen kyläasutus sijaitsi Rautaveden rannalla. Vuoden 1644 kartan mukaan Luonsin kylässä oli neljä taloa, joista yksi sijaitsi tutkimusalueen ulkopuolella nykyisen Heinoontien länsipuolella ja kolme ryhmässä rannalla, nykyisen Karilan tilan koillisreunassa (osa-alue F). Luonsin asutus siirtyi nykyisen Mäenkylän alueelle todennäköisesti 1700-luvulla. Samanlainen prosessi tapahtui naapurikylän, Raipion mailla: vuoden 1644 kartan mukaan (Maanmittaushallituksen maanmittausarkisto, A 1: 19-20) kylän talot sijaitsivat rannalla, Vasikkahaan itäpäässä; nykyään Raipion kylän Hulkarin ja Jaakolan talot sijaitsivat lähempänä Heinoontietä, rannalta n. 0,8 km. Myös Mäenkylän nimen suhteellisen myöhäinen ilmestyminen karttoihin ja asiakirjoihin kertoo siitä, että asutus sijaitsi alun perin Rautaveden rannalla ja siirtyi uudella ajalla mäelle.

Karkun Pappilan maiden eteläraja (osa-alueet E ja G), Sastamalan kirkontien ja Luonsuuntien linjaukset ja eräät pelto-ojien linjaukset (osa-alue F) ovat peräisin 1600-luvun alkupuolelta tai mahdollisesti jo 1500-luvulta. Myös tutkimusalueen nykyisten avoimien ja suljettujen maisematilojen sijainnit vastaavat suurin piirtein 1600-luvun alkupuolen tilannetta. Pellonreunan linjaukset ovat monin paikoin pysyneet muuttumattomina ainakin kolme ja puoli sataa vuotta (osa-alueet C, E, F).

Sastamalan kirkon kulttuurimaiseman toiseksi vanhin säilynyt rakennus, kellotapuli (osa-alue A) ajoittuu 1700-luvun lopulle.

1700-luvun lopulla suoritettua suurjaon seurauksena Mäenkylän (Luonsin) sarkajakaiset pellot tutkimusalueen luoteisosassa muuttuivat suuriksi viljelystiloiksi. Pappila sai lisää peltomaata Rautaveden rannikolta, mutta menetti alueen länsilaidalla olevat pellot. Isonjaon jälkeen ojitus yleistyi Sastamalan kirkon seudulla (Selander 1942, 24). 1800-luvulla metsää raivattiin viimeisen kerran pelloksi, myös niittyjä muutettiin pelloiksi (osa-alue G).

Huomattava 1800-luvun maisemallinen muutos oli Pappilan rakennuskannan uusiminen. Pappilan tontille ja kirkkomaan ympäristöön rakennettiin silloin useita asuin- ja ulkorakennuksia ja samalla luovuttiin umpikartanojärjestelmästä (Selander 1942, 58). Alueen nykyisestä rakennuskannasta 1800-luvulle ajoittuvat ainakin pappilan päärakennus ja aitta sekä mahdollisesti varasto (aitta I) ja eräät muut rakennukset. Nykymaisemassa näkyy myös 1800-luvun rakennusten pohjia ja muita kohteita (osa-alueet A ja B).

1900-luvun alkupuolella tapahtui merkittäviä muutoksia alueen maankäytössä. Pappilalle kuulunutta peltopinta-ala laajennettiin niittyjen kustannuksella: koko Pappilanojan notkon niittyalueesta tehtiin pelto ja alue ojitettiin (osa-alueet G ja C). Näin tehtiin myös alueen eteläkulmassa sijaitsevalle Raipionluhdalle (osa-alue E). Suuri osa pappilan säilyneestä rakennuskannasta ajoittuu 1900-luvun alkupuolelle (osa-alueet B ja G).

Viimeisin vaihe Sastamalan kirkon kulttuurimaiseman historiassa alkoi 1940-luvulla. Karjalaisen siirtoväen tulon ja Pappilan lakkauttamisen seurauksena alueelle syntyi kolme uutta taloa ja maatilaa. Pappilan päärakennus ja puutarha siirtyivät Nokian kauppalan omistukseen. Suurin osa pappilan maita ja rakennuksia jaettiin uusien talojen kesken. Tämän vaiheen aikana alueelle rakennettiin useita uusia asuin- ja talousrakennuksia ja suuri osa vanhoista rakennuksista purettiin. Pappilan puutarha tuhoutui melkein kokonaan. Pysyvä asutus levisi Pappilan ulkopuolellekin ja saarille syntyi kesämökkiasutusta.

Maatalousteknologian kehityksen ja yleisen taloudellisen tilanteen muuttumisen myötä myös alueen talous koki suuren muutoksen. 1970-luvulla salaojitettiin alueen suuret peltoaukeat, minkä seurauksena maisemasta häipyi perinteinen ojaverkko. Osa vanhoista peltoteistä hävitettiin. Karjanhoidosta (paitsi sianhoidosta) oli luovuttu 1980-luvun alkuun mennessä. Alueen lukuisat aitaukset, jotka ovat olleet kartoilla 1600-luvulta lähtien, häipyivät kulttuurimaisemasta. Jossakin tapauksessa pellon rajan linjausta muutettiin ja entiselle peltoalueelle istutettiin metsää (osa-alue D).

ARKISTOLÄHTEET

- Asiakirjat lohkomisesta Siirilän tilalla RN:o 3:1.- Varsinais-Suomen maanmittaustoimiston arkisto, Karkku 34/13.
- Asiakirjat lohkomisesta Kirkkoniemi -nimisellä tilalla RN:o 3:4 Pappilan kylässä. 1970.- Varsinais-Suomen maanmittaustoimiston arkisto, Karkku 34/18.
- Erä-Esko, Aarni 1949: Karkun pitäjän kiinteät muinaisjäännökset: Inventointikertomus. Museovirasto / Arkeologian osasto.
- Hiekkänen, Markus 1994a: Muistio Karkun kirkon länsipäädystä olevista rakennushirsistä ja niiden ajoituksesta 23.5.1994. Museovirasto / Rakennushistorian osasto.
- Härö, Elias & Hiekkänen, Markus 1993: Tarkastuksia Vammalassa: Kertomus virkamatkasta 27.10.1993. Museovirasto / Rakennushistorian osasto.
- Karkun seurakunnan virkatalolautakunnan pöytäkirja 23.-28.1940.- Karkun seurakunnan arkisto, II. C. e.
- Rajala, Ulla 1995a: Vammala, Kalliala, Tyrvään Vanhankirkonniemi. Arkeologinen osa-alueinventointi 1995. Tampereen museot.
- Rajala, Ulla 1995b: Vammala, Rautajoki. Arkeologinen osa-alueinventointi 1995. Tampereen museot.
- Rajala, Ulla 1996: Vammala, Palviala. Arkeologinen osa-alueinventointi 1996. Tampereen museot.
- Sipilä, Jukka 1982: Vammala, Heinoo, Karkun vanha kirkko, Kirkkovainionmäki. Rautakautisen maan- ja kivisekaisen röykkiön kaivaus 22.07.-06.08.1982: Raportti. Turun yliopisto.
- Sipilä, Jukka 1983: Vammala, Kirkkovainionmäki: Raportti maan- ja kivisekaisen röykkiön kaivauksesta. Turun yliopisto.
- Soininen, Olli 1995: Vammala, Sastamalan vanha kirkko II: Muinaisjäännöksen hoitosuunnitelma. Museovirasto / Muinaisjäännösten hoitoyksikkö.
- Taloudellinen katselmus Karkun kirkkoherran pappilassa 17.6.1953.- Karkun seurakunnan arkisto, II. C. h.
- Zetterberg, Pentti 1996: Karkun autiokirkon (Vammala) päätyseinän ja ensimmäisen sakariston puurakenteiden iänmääritys, dendrokronologiset ajoitukset FIT4901-FIT4930. Joensuun yliopisto, Karjalan tutkimuslaitos, Ekologian osasto, Dendrokronologian laboratorio, ajoituseloste 116.

KIRJALLISUUS

- Arvokkaat maisema-alueet. Maisema-aluetyöryhmän mietintö II. Ympäristöministeriö/ympäristönsuojeluosasto. Mietintö 66/1992. Hki 1993.
- Alhonen, Pentti 1991: Satakunnan luonnon geologinen historia.- Satakunnan historia I, 1. Rauma. S. 13-84.
- Hiekkänen, Markus 1994: The stone churches of the medieval diocese of Turku. A systematic classification and chronology. SMYA 101. Hki. 412 s.
- Hiekkänen, Markus 1995: Pirkanmaan keskiaikaiset kivikirkot.- Tampere. Tutkimuksia ja kuvauksia X. Tampere. S. 40-100.
- Lindquist, Sven-Olof 1968: Det förhistoriska kulturlandskapet i östra Östergötland. Studies in North-European Archaeology 2. Stockholm. 164 s.
- Luoto, Jukka 1984: Keskiaikaista maaseutukulttuuria valaisevia löytöjä Varsinais-Suomessa.- Historiallisen ajan arkeologia Suomessa. Turku. S. 161-166.
- Nurminen, K.J. 1883: Kuvauksia muutamien vanhempain kirkkojen vaiheista. Tampere. 102 s.
- Palmroth, Reino J. 1963: Karkun vanhan kirkon rakennusvaiheet.- SM LXX, 1963. Hki. S. 43-54.
- Pirkanmaan kulttuurihistorialliset kohteet. Tampereen seutukaavaliitto. Julkaisu B 174. 1990.
- Rakennettu kulttuuriympäristö. Valtakunnallisesti merkittävät kulttuurihistorialliset ympäristöt. Museoviraston rakennushistorian osaston julkaisuja 16. Hki 1993.
- Rinne, Juhani 1907: Läntisen Satakunnan keskiaikaisista kirkoista.- Satakunta I. Hki. S. 19-38.
- Roeck Hansen, Birgitta & Nissinaho, Aino 1995: A Fossil Landscape in Salo, Laitila, SW Finland.- Karhunhammas 16. Turku. S. 25-39.
- Salmo, Helmer 1952: Rautakausi. Satakunnan historia II. Vammala. 512 s.
- Satakunnan historia III. Keskiaika.
- Selander, Wäinö 1938: Sastamalan vanha kirkko. TyMJ VI. Vammala. 38 s.
- Selander, Wäinö 1939: Puutarhahoidon alkuvaiheet Karkussa. TyMJ XI. Vammala. 62 s.
- Selander, Wäinö 1942: Karkun Pappila ja seurakunnan papisto. TyMJ XIII. Vammala. 92 s.
- Selander, Wäinö 1963: Järvenlaskut Karkussa. TyMJ XXXVII. Vammala. 20 s.
- Sipilä, Jukka 1987: Karkku Heinoo Kirkkovainionmäki. Rautakautisen kummun tutkimus 1982-1983.- Karhunhammas 11. Turku. S.143-151.
- Suvanto, Seppo 1973: Keskiaika.- Satakunnan historia III. 472 s.
- Virkkala, K. 1946: Kokemäenjoki geologis-historiallisen kehityksen valossa.- Satakunta. Kotiseutututkimuksia XII. Vammala. S. 75-89.

LYHENTEET

- SM = Suomen Museo
 SMYA = Suomen Muinaismuistoyhdistyksen aikakauskirja
 TyMJ = Tyrvään seudun Museo- ja Kotiseutuyhdistyksen julkaisuja

KÄYTETTY KARTTA-AINEISTO

Kartta Vammalan kaupungin, Pappilan kylän Vanha-Pappila -nimisen tilan RN:o 3:5 tiluksista, 1:500.

Maaperäkartta 2121 07 VAMMALA, 1:20 000

Maarekisterikartta 1:10 000

Peruskartta 2121 07 VAMMALA, 1:20 000 (Hki 1988)

- 1644** Jonas Streng, "Öffver Satagündens Häradh, Karcko Sochn", n. 1:6000.-
Maanmittaushallituksen maanmittausarkisto (Uudenmaan maanmittaustoimisto, Helsinki), A1: 21-22.
- 1792** Isojakokartta "Chartae Delen No 5 öfver Randakunda Samfällighet", n. 1:4000.-
Maanmittaushallituksen maanmittausarkisto (Uudenmaan maanmittaustoimisto, Helsinki), A 28: 1/10.
- 1800** Joh. Wirzenius, "Charta ofwer Prästegårds ägor. Karkku Socken, Randakunda", n. 1:4000.- Karkun seurakunnan arkisto (Vammala), n:o 22 (kartat, nro 450).
- 1855** Klingstedt, Rantakunnan jakokunnan rajankäyntikartta.- Maanmittaushallituksen maanmittausarkisto (Uudenmaan maanmittaustoimisto, Helsinki), A 28: 1/35.
- 1889** C.E.Pelander, Kartta hautausmaasta ja sen lähiseudusta Karkun pitäjässä, Tyrvään kihlakuntaa sekä Turun ja Porin lääniä, 1:2000.- Kansallisarkisto (Helsinki), Sen. tal. os. KD 56/304 1890 (2D 26/17).
- 1901** Ossian Serlachius, Vuoroviljelys-suunnitelma Karkun Pappilan peltomaista.- Karkun seurakunnan arkisto (Vammala), n:o 18.
- 1904** Tyrvään kihlakunnan kartta, 1:50 000.- Pirkanmaan maanmittaustoimisto (Tampere).
- 1905** Einar Hougberg, Kartta Karkun seurakunnan kirkkoherran virkatalon tiluksista, 1:8000.- Karkun seurakunnan arkisto (Vammala).
- 1919** Heinisaaren tilan kartta. Ote maarekisteristä.
- 1919a** Karkun ja Suoniemen pitäjän kartta, 1:30 000.- Pirkanmaan maanmittaustoimisto (Tampere).
- 1927** Karkun pitäjän kartta, 1:20 000.- Varsinais-Suomen maanmittaustoimiston arkisto (Turku).
- 1930** Väinö Seppälä, Kartta ns. Pappilan tiestä Mäenkylän ja Pappilan kylissä, Karkun kunnassa, Turun ja Porin lääniä, 1:4000.- Varsinais-Suomen maanmittaustoimiston arkisto (Turku), Karkku 36/16.
- 1949** Karkun vanha kirkko: ilmakuva, 1:1000.- Erä-Esko 1949, liite 17.
- 1952:1** O.E.Pyhälähti, Kartta Pappilan kirkkoherranpuustellin kaikista tiluksista Karkun kunnan Pappilan kylää Turun ja Porin lääniä, 1:4000.- Varsinais-Suomen maanmittaustoimiston arkisto (Turku), Karkku 34/7.
- 1952:2** Kartta osasta Pappilan kirkkoherranpuustellin RNo 1 Pappilan kylässä tiluksia, 1:4000.- Varsinais-Suomen maanmittaustoimiston arkisto (Turku), Karkku 34/7.
- 1961** Peruskartta 2121 07 VAMMALA, 1:20 000.
- 1966** Onni Koivuniemi, Kartta osasta Siirilän tilan RN:o 3:1 tiluksia Karkun kunnan Pappilan kylässä Turun ja Porin lääniä, 1:4000.- Varsinais-Suomen maanmittaustoimiston arkisto (Turku), Karkku 34/13.
- 1973** Vammala, Kirkkoniemi: Salaojitussuunnitelma, 1:2000.
- 1974** Vammala, Karila: Salaojitussuunnitelma, 1:2000.
- 1975** Karkun kesäsiirtola. Vammala, Pappila, Vanha-Pappila RN:o 3:5: asemapiirros, 1:500.
- 1982** Esa Laukkanen, Vammala (Karkku), Heinoo, Vanha kirkko: Yleiskartta 1:500.- Sipilä 1982, liite.

KOEKUOPPALUETTELO

Koekuoppien suuntaus N-S ellei toisin mainita. Mittaukset suoritettu koekuopan SW- (tai S-) kulmaan. Suunnat mitattu bussolilla (0 g = neulapohjoinen).

OSA-ALUE A**Koekuoppa 1**

Sijainti: tapulinmäen NNE-rinteessä, lähellä tien reunaa, kellotapulin koillisseinän N-kulmasta 16,7 m 34 g.

Koko: 1 x 1 m *Syvyys:* 30 cm

Kuvaus: 0-6 cm -turve

6-18 cm -ruskehtavanmusta multa, 10-15 cm:n kokoisia kiviä

18-30 cm -savinen maa, seassa hiilen- ja tiilenmuruja

30- cm -kallio

Löydöt: 5-30 cm syvyydestä: palanutta savea, palanutta luuta, kvartsi-iskoksia (KM 30305:1-6), moderni saviastianpala, lasitettu, n. 23 cm:n syvyydestä (ei luetteloitu).

Koekuoppa 2

Sijainti: röykkiö Vanha kirkko 2:n NE-puolella, loivalla järveen viettävällä rinteellä. Kellotapulin NE-seinän N-kulmasta 45,1 m 46 g. Pinta kasvaa ruohoa.

Koko: 1 x 1 m *Syvyys:* 35 cm

Kuvaus: 0-4 cm -turve

4-17 cm -tummanruskea multa, seassa 10-20 cm:n kokoisia kiviä

17-35 cm -savi, jossa rautaoksidiläikkiä

Löydöt: hevosenkenkänauula (0-5 cm syvyydestä), kuonaa (0-10 cm), palanutta savea ja kvartsi-iskoksia (10-20 cm) (KM 30306:7-10), laastia ja pari hiilenpala 5-20 cm syvyydestä (ei luetteloitu).

Koekuoppa 3

Sijainti: kellotapulin NE-seinän E-kulmasta 8,3 m 104 g, mustikkaa kasvavalla tapulinmäen itärinteellä.

Koko: 60 x 60 cm *Syvyys:* 69 cm

Kuvaus: 0-5 cm -turve

5-20 cm -ruskehtavantummanharmaa maa

20-30 cm -ruskehtavanvaaleanharmaa hiesu, seassa vähän hiiltä

30-50 cm -harmahtavanvaaleanruskea hieta, seassa 5-15 cm:n kokoisia kiviä

50-62/69 cm -kellertävä hieta (moreenia)

62/69- cm -kallio

Löydöt: palanutta luuta ja kvartsi-iskoksia (10-40 cm syvyydestä), keramiikan pala (n. 25 cm:stä) (KM 30305:7-13)

Negatiivit: 107175, 107176 *Diat:* 36432

Koekuoppa 4

Sijainti: Vanha kirkko, röykkiö 3:n etelärinteessä, kirkkoaidan SE-kulmasta 10,1 m 63 g. Pinta kasvaa ruohoa.

Koko: 1 x 1 m *Syvyys:* 53 cm

Kuvaus: 0-10 cm -turve

10-25 cm -ruskehtavanharmaa savinen maa, jossa paljon pieniä (5-15 cm kokoisia) kiviä
 25-40 cm -punertavanruskea maa (kuopan SW-osa; N- ja E-osassa vastaan tuli kallio)
 40-53 cm -keskiruskea oranssihtava hiesu, seassa hiiltä
 53 cm- -kallio

Löydöt: tiiltä, kuonittunutta tiiltä pintakerroksesta (0-10 cm, ei luetteloitu); rautanauvoja (5-10 cm syvyydestä); palanutta savea, kuonaa, kvartsi-iskoksia (5-50 cm:n syvyydestä); keramiikkaa (30-40 cm syvyydestä) (KM 30307:1-10)

Negatiivit: 107173, 107174 *Diat:* 36431

Koekuoppa 5

Sijainti: vanhan pellon 1 ja vanhan peltotien välissä, kellotapulin NW-seinän N-kulmasta 26,2 m 375 g. Pinta kasvaa ruohoa.

Koko: 60 x 60 cm *Syvyys:* 54 cm

Kuvaus: 0-10 cm -turve

10-25 cm -tummanruskea maa

25-44 cm -keskiruskea hiekka

44-54 cm -vaaleanharmaa hiesu, kiviä (moreenia)

Löydöt: palanutta savea ja kaksi kvartsi-iskosta 15-25 cm:n syvyydestä (KM 30305:22-23)

Koekuoppa 6

Sijainti: Vanha kirkko 2 -röykkiön SE-rinteen alaosassa, kellotapulin NE-seinän N-kulmasta 37,5 m 43 g. Pinta kasvaa ruohoa.

Koko: 60 x 60 cm *Syvyys:* 21 cm

Kuvaus: 0-7 cm -turve

7-21 cm -ruskehtavanharmaa maa

21 cm- -kallio

Löydöt: kuonaa ja palanutta savea 10-15 cm:n syvyydestä (KM 30306:5-6)

Koekuoppa 7

Sijainti: röykkiö 3:n loivan SSE-rinteen alaosassa, kk 4:stä 1,8 m SE.

Koko: 60 x 60 cm *Syvyys:* 47 cm

Kuvaus: 0-6 cm -turve

6-20 cm -harmahtavantummanruskea multa, seassa vähän hiiltä

20-47 cm -punertavampi ruskea maa, jossa 5-20 cm:n kokoisia kiviä ja vähän hiiltä

47 cm- -kallio (kuopan S-osassa; N-osassa kallio tuli vastaan 25 cm:n syvyydessä)

Löydöt: kvartsi-iskos 10-20 cm:n syvyydestä, paljon palanutta savea ja kuonaa (KM 30307:11-17)

Koekuoppa 8

Sijainti: röykkiö 3:n koillisrinteellä, kirkkoaidan SE-kulmasta 18,4 m 38 g.

Koko: 60 x 60 cm *Syvyys:* 17 cm

Kuvaus: 0-8 cm -turve

8-17 cm -ruskea multa

17 cm- -kallio

Löydöt: tiiltä, rautanauvoja 4 kpl, laastia (ei luetteloitu).

Koekuoppa 9

Sijainti: tapulin itäpuolella, sen NE-seinän E-kulmasta 21,0 m 124 g, pellon reunasta 3,5 m, pienen (7 x 5 x 0,7 m kokoisen) moreenikumpareen eteläosassa, 0,8 x 0,8 x 0,3 m:n kokoisen maakiven itäpuolella. Pinta kasvaa ruohoa ja mustikkaa.

Koko: 60 x 60 cm *Syvyys:* 70 cm

Kuvaus: 0-10 cm -turve

10-30 cm -keskiruskea hieta, seassa tiiltä

30-60 cm -vaaleampi ruskea hieta, jossa 10-20 cm:n kokoisia kiviä

60-70 cm -keltainen hieta (moreenia)

Löydöt: palanutta savea (10-25 cm:n syvyydestä), kaksi kvartsi-iskosta (30-40 cm:n syvyydestä) (KM 30305:20-21)

Koekuoppa 10

Sijainti: Vanha kirkko 2 -röykkiön laella, sen länsireunasta 3,8 m, kellotapulin NE-seinän E-kulmasta 41,2 m 31 g. Pinta kasvaa ruohoa.

Koko: 60 x 60 cm *Syvyys:* 15 cm

Kuvaus: 0-7 cm -turve

7-15 cm -tummanruskea maa, 5-15 cm:n kokoisia kiviä

Kaivaminen lopetettiin 15 cm:iin rautakautisten hautalöytöjen tultua esiin.

Löydöt: kuonaa, palanutta luuta, keramiikkaa (KM 30306:1-4)

Negatiivit: 107216 *Diat:* 36459, 36460

Koekuoppa 11

Sijainti: tapulimäen laella, kellotapulin NE-seinän N-kulmasta 5,7 m 377 g.

Koko: 50 x 50 cm *Syvyys:* 30 cm

Kuvaus: 0-10 cm -turve

10-17 cm -vaaleanruskea hieta, pieniä kiviä

17-30 cm -tummanruskea nokipitoinen maa, kiveys

Kaivaminen lopetettiin 30 cm:iin koskemattoman kalmistokerroksen tultua esiin.

Löydöt: palanutta luuta ja kvartsi-iskoksia (10-30 cm:stä), keramiikanpala (25-30 cm:stä), kupariraha v. 1666 (n. 20 cm:stä) (KM 30305:14-19), tiilenpaloja hiedasta ja nokimaan yläosasta (ei luetteloitu).

Negatiivit: 107219, 107220 *Diat:* 36463, 36464

OSA-ALUE B

Koekuoppa 1

Sijainti: Pappilan päärakennuksen itäpuolella, sen NE-kulmasta 6,3 m 129 g, mäen laella nurmikolla.

Koko: 2 x 1 m (suuntaus: W-E) *Syvyys:* 60 cm

Kuvaus: 0-5 cm -turve

5-30 cm -harmaantummanruskea multa (puutarhamaa), savensekainen paikoin

30-38 cm -nokimaa, seassa tiilenpaloja

38-43 cm -tummanruskea (SE-osassa nokipitoinen) palanut maa; W-osa: kallio

43-60 cm (SE-nurkka) -nokipitoinen maa (muualla kallio)

Kallion päällä (syv. 30-60 cm) isohkoja kiviä (liesikiveys?), joiden altakin tuli tiilenpaloja ja palamatonta luuta (mm. hevosen hammas).

Löydöt: kvartsi-iskoksia (10-60 cm:stä), palanutta luuta (20-30 ja 40-50 cm:stä), kuonaa (20-30 cm:stä), keramiikkaa (10-40 cm:stä) (KM 30308:1-9), tiiltä, lasia, posliinia, liitupiipun pala ja rautaesineen osa (0-60 cm:stä) (ei luetteloitu).

Negatiivit: 107156 *Diat:* 36418

Koekuoppa 2

Sijainti: kesäsiirtolan isomman asuinrakennuksen NE-kulmasta 19,5 m 134 g, terassilla, tasaisella maalla. Pinta kasvaa koiranputkea.

Koko: 1 x 1 m *Syvyys:* 52 cm

Kuvaus: 0-3 cm -turve

3-40 cm -tummanruskea multa, seassa vähän hiiltä

40-52 cm -kellertävänvaaleanharmaa siltti

Löydöt: kuonaa (0-35 cm:stä), palanutta savea ja palanutta luuta (15-35 cm:stä), taottu rautanaula (35-40 cm:stä) (KM 30308:10-14), tiiltä, lasia, rautaesineitä, palamatonta luuta ym. roskaa 0-35 cm:stä (ei luetteloitu).

Negatiivit: 107157 *Diat:* -

Koekuoppa 3

Sijainti: terassilla, kesäsiirtolan isomman asuinrakennuksen NE-kulmasta 26,0 m 101 g, terassin reunasta 6 m, rannasta 13,5 m.

Koko: 60 x 60 cm *Syvyys:* 34 cm

Kuvaus: 0-4 cm -turve

4-17/34 cm -ruskehtavantummanharmaa multa

17/34 cm- -iso kivi

Löydöt: rautanaula, palanutta savea (KM 30308:15-16), tiiltä, modernia keramiikkaa, epämääräinen kvartsinpala (ei luetteloitu).

Koeoja 4

Sijainti: kesäsiirtolan isomman asuinrakennuksen NW-kulmasta 9,8 m NW, saunan SE-kulmasta 11,5 m SE, laiturille vievästä polusta 1 m W, loivalla pohjoisrinteellä, nurmikolla.

Koko: 180 x 60 cm (suuntaus: WSW-ENE) *Syvyys:* 60 cm

Kuvaus: 0-3 cm -turve

3-20 cm -kaksi n. 3 cm:n paksuista kerrosta puhdasta vaaleaa hiekkaa ja kaksi sen peittämää vanhaa turvekerrosta

20-40/45 cm -ruskeantummanharmaa savensekainen maa, seassa tiiltä, isoja kiviä (suurin osa ladottu, jotkut ehkä alkuperäisiä maakiviä)

40/45-60 cm -savi (pohjavesi tuli vastaan)

Suurimpia kiviä (suurimman mitat: 55 x 25 x 25 cm) tuli koeojan länsiosasta, niiden välistä ja alta tuli mm. tiilenpaloja.

Löydöt: palanutta luuta 4 kpl (20-50 cm:n syvyydestä), pii-iskos ja rautanaula (45-55 cm:stä) (KM 30308:17-19), tiiltä, posliinia, lasia, lasitettua keramiikkaa (ei luetteloitu).

Suullisen tiedon mukaan (Eino ja Mikko Ollilalta) paikalle ajettiin maata kesäsiirtolan isomman majoitusrakennuksen rakentamisen yhteydessä 1970-luvulla. Tiilet ovat peräisin vanhan saunan kiukaan muurista (sijaitsi suunnilleen samalla paikalla kuin nykyinen).

Negatiivit: 107159 *Diat:* 36420

Koekuoppa 5

Sijainti: Pappilan puutarhassa, päärakennuksen NE-kulmasta 27,0 m 60 g, koillisrinteessä, kuopanteen NNE-reunassa (kuopanteen halk. n. 3,5 m, syv. n. 0,4 m).

Koko: 60 x 60 cm *Syvyys:* 42 cm

Kuvaus: 0-3 cm -turve

3-38 cm -ruskeantummanharmaa multa

38-42 cm -kellertävä hiekka

Löydöt: kvartsi-iskos n. 30 cm:stä (KM 30308:20), tiiltä 10-30 cm:stä (ei luetteloitu).

Koekuoppa 6

Sijainti: terassilla, sen reunaan pitkin kulkevan polun länsipuolella, siitä 3 m, loivalla ENE-rinteellä, ruskean WC-rakennuksen N-kulmasta 8,0 m 366 g. Pinnalla kasvaa koiranputkea, lehtipuiden vesaa, vadelmaa.

Koko: 60 x 60 cm *Syvyys:* 36 cm

Kuvaus: 0-7 cm -turve

7-27 cm -keskiruskea hiekka ja 5-15 cm:n kokoisia kiviä

27-36 cm -kellertävä hiekka/sora (moreenia)

Löydöt: kvartsi-iskos 15-25 cm:n syvyydestä (KM 30308:21)

Koekuoppa 7

Sijainti: Pappilan päärakennuksen länsipuolella, sen NW-kulmasta 15,5 m, pääoven keskeltä 12,7 m, koillisrinteessä, kalliopaljastuman ja vanhan puutarhaojan välissä, nurmikolla.

Koko: 50 x 50 cm *Syvyys:* 60 cm

Kuvaus: 0-7 cm -turve

7-40 cm -harmaa savinen maa, seassa tiiltä

40-60 cm -tummanruskea multa, jossa 10-15 cm:n kokoisia kiviä ja tiiltä

60 cm - kallio

Löydöt: palanutta savea, kuonaa (KM 30308:22-23), tiiltä, lasia, palamatonta luuta (ei luetteloitu).

Koekuoppa 8

Sijainti: koeoja 4:stä 2,5 m WSW, polun länsipuolella.

Koko: 50 x 50 cm *Syvyys:* 47 cm

Kuvaus: 0-6 cm -turve

6-8 cm -vaalea hiekka

8-40 cm -tummanruskea maa, seassa tiiltä

40-47 cm -savi

Savikerroksen päälle ladottu muutama iso (10-30 cm:n kokoinen) kivi (syvyys 20-40 cm).

20 ja 30 cm:n syvyydessä vastaan tuli kaksi kaapelia.

Löydöt: palanutta luuta (KM 30308:24), moderni rautanaula, tiiltä (30-40 cm:stä), tiiltä, lasia, posliinia (10-30 cm:stä, ei luetteloitu).

Koekuoppa 9

Sijainti: koeoja 4:stä 2,0 m SSE, nurmikolla.

Koko: 50 x 50 cm *Syvyys:* 66 cm

Kuvaus: 0-3 cm -turve

3-18 cm -vaalea hiekka

18-40 cm -ruskeantummanharmaa savensekainen maa, jossa tiiltä ja n. 10 cm:n kokoisia kiviä

40-66 cm -savi

Löydöt: tiilenpaloja (osa veden muokkaamia), palamattomia eläinten luita, epämääräinen kvartsinpala, kaksi liitupiipun palaa (ei luetteloitu).

Koekuoppa 10

Sijainti: Pappilan päärakennuksen itäpuolella, sen SE -kulmasta 18,2 m, NE-kulmasta 14,4 m, itäseinästä 6,4 m.

Koko: 50 x 50 cm *Syvyys:* 45 cm

Kuvaus: 0-5 cm -turve

5-28 cm -ruskeanharmaa savinen maa

28-45 cm -puhdas kellertävä hiekka

Löydöt: kvartsinpala (KM 30308:25), kolme tiilenpalaa, lasia 1 kpl (ei luetteloitu) savimaasta.

Koekuoppa 11

Sijainti: kk 10:stä 20,2 m 115 g, kalliopaljastuman toisella puolella, nurmikolla.

Koko: 60 x 60 cm *Syvyys:* 54 cm

Kuvaus: 0-5 cm -turve

5-30 cm -savipitoinen tummanharmaa maa

30-54 cm -harmaankellertävä hieta ja kiviä (moreenia)

Löydöt: kaksi tiilenpalaa 10-20 cm:stä (ei luetteloitu).

Koekuoppa 12

Sijainti: kk 10:stä 4,3 m 28 g, mäen laella, nurmikolla.

Koko: 60 x 60 cm *Syvyys:* 30 cm

Kuvaus: 0-4 cm -turve

4-30 cm -harmaanruskea savensekainen maa, seassa tiiltä ja hiilenmuruja

30 cm- -kallio

Löydöt: rautanaula, palanutta savea (KM 30308:26-27), tiiltä (ei luetteloitu).

Koekuoppa 13

Sijainti: Pappilan päärakennuksen NE-kulmasta 19,1 m 45 g

Koko: 50 x 50 cm *Syvyys:* 28 cm

Kuvaus: 0-6 cm -turve

6-28 -tummanruskea multa, seassa tiiltä ja hiilenmuruja

28 cm- -kallio

Löydöt: palanutta savea (KM 30308:28), tiiltä, liitupiipun pala (ei luetteloitu).

OSA-ALUE F

Koekuoppa 1

Sijainti: Karilan tilan pohjoisreunassa, röykkiön pohjoisrinteessä, 2 m sen pohjoisreunasta, rajapyykistä nro "52" 14,3 m 215 g. Pinta kasvaa heinää.

Koko: 120 x 60 cm (suuntaus: SW-NE) *Syvyys:* 30 cm

Kuvaus: 0-8 cm -turve

8-23 cm -ruskeantummanharmaa nokipitoinen maa, jossa 5-10 cm -kokoisia kiviä ja hiiltä

23-30 cm -kellertävä hiesu (W-nurkassa harmahtavaa, savista)

30 cm- -kallio

Löydöt: palanutta luuta, palanutta savea ja kvartsi-iskoksia nokimaasta (KM 30311:1-6)

Negatiivit: 107178-107180 *Diat:* 36434

Koekuoppa 2

Sijainti: Karila, eteläisemmän peltosaarekkeen eteläosassa, Luonsuuntien ja kesämökille vievän tien risteyksestä 44,5 m 175 g.

Koko: 60 x 60 cm *Syvyys:* 38 cm

Kuvaus: 0-7 cm -turve

7-21 cm -harmaanruskea maa

21-38 cm -kellertävä hieta (moreenia)

Löydöt: ei löytöjä.

Koekuoppa 3

Sijainti: Karila, eteläisemmän peltosaarekkeen pohjoisosassa, Luonsuuntien ja mökkitien risteyksestä 37,9 m SE, rajapyykistä nro "52" 40,9 m SW. Pinta kasvaa heinää ja vadelmaa.

Koko: 60 x 60 cm *Syvyys:* 50 cm

Kuvaus: 0-9 cm -turve

9-25 cm -harmaa savipitoinen maa, jossa erikokoisia kiviä

25-50 cm -vaalea savi

Löydöt: moderni rautanaula n.10 cm:stä (ei luetteloitu).

Koekuoppa 4

Sijainti: Luonsuuntien ja Karilan pellon välisessä katajikossa, etelään viettävällä rinteellä, rajapyykistä nro "52" 8,2 m 6 g.

Koko: 60 x 60 cm *Syvyys:* 53 cm

Kuvaus: 0-9 cm -turve

9-28 cm -hieno ruskehtavanharmaa maa, jossa erikokoisia kiviä

28-53 cm -kellertävä hieta ja kiviä (moreenia)

Löydöt: palanutta savea, kvartsi-iskos (KM 30311:9-10), tiiltä (ei luetteloitu) 10-20 cm:stä.

Koekuoppa 5

Sijainti: Luonsuuntien ja Karilan pellon välisessä katajikossa, tien reunasta 2,3 m, rajapyykistä "52" 27 m E, ison katajan SE-puolella.

Koko: 60 x 60 cm *Syvyys:* 60 cm

Kuvaus: 0-10 cm -turve

10-17 cm -vaaleanharmaa hiesu

17-49 cm -erikokoisia (halk. 5-30 cm) kiviä, välissä tummanruskeata maata ja hiiliä

49-60 cm -vaalea savi

Löydöt: kvartsi-iskos, kupariesine (35-50 cm:stä), palanutta savea (KM 30311:11-14), tiiltä (ei luetteloitu) (15-50 cm:stä).

Negatiivit: 107186, 107187 *Diat:* 36438

OSA-ALUE I (Heinisaari)**Koekuoppa**

Sijainti: asuinrakennuksen SW-kulmasta 18,5 m 245 g

Koko: 40 x 55 cm *Syvyys:* 25 cm

Kuvaus: 0-5 cm -turve

5-15 cm -tummanruskea maa

15-25 cm -kellertävä hieta ja 5-15 cm:n kokoisia kiviä (moreenia)

Löydöt: ei löytöjä.

VAMMALA

LIITE 2

SASTAMALAN KIRKON YMPÄRISTÖN KULTTUURIMAISEMAINVENTOINTI 1997

LUETTELO MUSTAVALKONEGATIIVEISTA (107141-107252)

Kuvannut Vadim Adel

Negatiivit on luetteloitu Museoviraston arkeologian osaston kokoelmiin (MV:AOA/Helsinki)

Neg nro	Kuvan aihe	Kuvaus- suunta	Pvm 1997
107141	Pintapöimintää Kirkkovainionmäen länsipuolella	S	2.6.
107142	Kirkkovainionmäki: yleiskuva asuinpaikasta	SSW	2.6.
107143	Karkun Vanhaa Pappilaa esittävä taulu Tyrvään seudun museossa		2.6.
107144	Kankaanmäki: yleiskuva asuinpaikasta	E	3.6.
107145	Pintapöimintää Kankaanmäen kivikautisella asuinpaikalla, taustalla kylänrajaa ja Raipion kylän maita	E	3.6.
107146	Kirkkovainionmäki: yleiskuva asuinpaikasta	SE	3.6.
107147	Pellon reunaa Kirkkovainionmäen asuinpaikan eteläpuolella, taustalla Siirilän talon sauna	ENE	3.6.
107148	Sastamalan kirkko: yleiskuva	SSW	2.6.
107149	Kirkkovainionmäki: löytöalue peltosaarekkeen W-puolella	SW	2.6.
107150	Heinisaari: tarinakivi	ESE	3.6.
107151	Heinisaari: asuinrakennus (vanha riihi), edessä tarinakivi	WSW	3.6.
107152	Heinisaari: asuinrakennus (vanha riihi), edessä tarinakivi	WSW	3.6.
107153	Heinisaari: vanha pelto	SSE	3.6.
107154	Sastamalan kirkonniemi "Tähystyskivistä" nähtynä	SE	3.6.
107155	Heinisaari: "Tähystyskivi"	SE	3.6.
107156	Karkun Vanha Pappila: koekuoppa 1: nokimaakerrosta ennen kivien poistoa	E	4.6.
107157	Karkun Vanha Pappila: koekuoppa 2	S	4.6.
107158	Karkun Vanha Pappila: alue päärakennuksen NW-puolella	SW	5.6.
107159	Karkun Vanha Pappila: koeoja 4: kiveys	ENE	5.6.
107160	Karkun Vanha Pappila: koeoja 4:n paikka, taustalla sauna	SE	6.6.
107161	Karkun Vanha Pappila: sauna	SE	6.6.
107162	Karkun Vanha Pappila: terassikiveyksen 5. osan NE-osa	W	6.6.
107163	Karkun Vanha Pappila: kaapeliojaa tien N-puolella, päärakennuksen E-puolella	SE	5.6.
107164	Karkun Vanha Pappila: kaapeliojan länsiseinää aitan itäpuolella, profiilissa kiveystä	E	5.6.
107165	Karkun Vanha Pappila: kaapeliojaa aitan itäpuolella, ojasta kaivettuja kiviä	NE	5.6.
107166	Karkun Vanha Pappila: puutarhaa päärakennuksen NE-puolella	S	6.6.
107167	Karkun Vanha Pappila: uuden WC- ja varastorakennuksen pohja, taustalla Rautavettä	SSE	6.6.
107168	Karkun Vanha Pappila: terassikiveyksen 1. osan keskiosa, taustalla WC ja raivausjätteitä	ENE	6.6.
107169	Karkun Vanha Pappila: terassikiveyksen 1. osa	E	6.6.

Neg nro	Kuvan aihe	Kuvaus- suunta	Pvm 1997
107170	Karkun Vanha Pappila: terassikiveyksen 4.osan N-osa	SE	6.6.
107171	Karkun Vanha Pappila: terassikiveyksen 3.osan W-osa, taustalla uuden rakennuksen pohja	NE	6.6.
107172	Tapulinmäki: koekuoppa 3:n paikka	SW	9.6.
107173	Vanha kirkko 3: koekuoppa 4:n S-profiili	N	9.6.
107174	Vanha kirkko 3: koekuoppa 4	N	9.6.
107175	Tapulinmäki: koekuoppa 3:n N-profiili	S	9.6.
107176	Tapulinmäki: koekuoppa 3	S	9.6.
107177	Karila: yleiskuva röykkiöstä, teikki koekuopan S-nurkassa	N	10.6.
107178	Karila: koekuoppa 1		
107179	Karila: koekuoppa 1	N	10.6.
107180	Karila: koekuoppa 1	N	10.6.
107181	Vanha kirkko 3: yleiskuva kummusta	S	9.6.
107182	Vanha kirkko 2: yleiskuva kummusta	S	9.6.
107183	Siirilän puutarha	NE	11.6.
107184	Vanha pelto-oja ja istutettua kuusikkoa Siirilän talon S-puolella	NW	11.6.
107185	Siirilän asuinrakennus ja pihapiiri	W	11.6.
107186	Kivikko Karilan tilan pohjoisrajalla: koekuoppa 5, kiveys profiilissa	SE	10.6.
107187	Kivikko Karilan tilan pohjoisrajalla: koekuoppa 5	SE	10.6.
107188	Karila: yleiskuva röykkiöstä, teikki koekuoppa 1:n S-nurkassa	N	10.6.
107189	Kankaanmäen halki kulkeva polku, taustalla Siirilän ulkorakennus	ESE	11.6.
107190	Kankaanmäki: kuoppa 4	S	11.6.
107191	Kankaanmäki: kuoppa 3	SW	11.6.
107192	Kankaanmäki: kuoppa 1	SW	11.6.
107193	Kankaanmäki: vanhaa pelto-ojaa polun eteläpuolella	SW	11.6.
107194	Kankaanmäki: kuoppa polun eteläpuolella	ENE	11.6.
107195	Kankaanmäki: kuopat 6 ja 7 (teikki kuoppa 7:n keskellä)	W	11.6.
107196	Kivikasa Kankaanmäen kaakkoisreunassa, polun lounaispuolella	NNW	11.6.
107197	Istutettua kuusikkoa Kankaanmäen itäpäässä ja Kankaanmäen halki kulkevaa polkua	WNW	11.6.
107198	Pellonraivauskivikkoa Kankaanmäen koillisreunassa, taustalla näkyy Kirkkovainionmäkeä.	WNW	11.6.
107199	Kankaanmäki: kivikasa Ollilan uuden varaston SE-puolella	E	11.6.
107200	Karkun vanhan pappilan rakennuksia	ESE	12.6.
107201	Karkun Vanha Pappila: päärakennus	ESE	12.6.
107202	Sastamalan kirkko: ns. Luukkaan kappelin perustus	WSW	12.6.
107203	Sastamalan kirkko sisältä nähtynä		12.6.
107204	Kankaanmäki: rautalanka-aitaa tilan rajalla Ollilan uuden varaston SW-puolella	NW	11.6.
107205	Kankaanmäki: kuoppa 8	NW	11.6.
107206	Pappilan väentupa (nyk. Ollilan asuinrakennus)	E	12.6.
107207	Rantavalleja Pappilanojan suussa	NE	12.6.
107208	Pappilan aitta 2 (nyk. "Aittakahvila")	ENE	12.6.
107209	Pappilan aitta 1	NE	12.6.
107210	Sastamalan kirkko: kirkkoaidan NW-osaa ja kiviä sen alla	N	12.6.

Neg nro	Kuvan aihe	Kuvaus- suunta	Pvm 1997
107211	Kankaanmäen itäosa	NNE	12.6.
107212	Lammasluoto: Pappilan tenniskentän paikka	WSW	13.6.
107213	Lammasluoto: saunan pohja saaren koillisrannalla	E	13.6.
107214	Lammasluoto: kuusikko mökin itäpuolella saaren eteläosassa	S	13.6.
107215	Vanha kirkko 2: yleiskuva röykkiöstä, teikki koekuoppa 10:n SW-kulmassa	SSW	12.6.
107216	Vanha kirkko 2: koekuoppa 10, lopetustaso	W	12.6.
107217	Tapulinmäki: yleiskuva	NW	13.6.
107218	Tapulinmäen pohjoisrinne, teikki koekuoppa 11:n SW-kulmassa	NNW	13.6.
107219	Tapulinmäki: koekuoppa 11, lopetustaso	NW	13.6.
107220	Tapulinmäki: koekuoppa 11	W	13.6.
107221	Lammasluoto: kuoppa 2	W	13.6.
107222	Lammasluoto: kuoppa 1	W	13.6.
107223	Tietä kellotapulin itäpuolella	ESE	16.6.
107224	Tapulivainio, taustalla Kankaanmäki	E	16.6.
107225	Pellonraivauskivikko kellotapulin lounaispuolella	E	16.6.
107226	Vanha oja vanhan pellon keskellä kellotapulin luoteispuolella	SE	16.6.
107227	Kivikasa kellotapulin luoteispuolella, vanhan pellon laidassa	SE	16.6.
107228	Vanha pelto kellotapulin luoteispuolella	ESE	16.6.
107229	Vanha Kirkko: leikkaushuoneen kuoppa	NE	17.6.
107230	Vanha Kirkko: leikkaushuoneen perustus	NW	17.6.
107231	Vanha Kirkko: kuoppa 1 leikkaushuoneen lähellä	ESE	17.6.
107232	Vanha Kirkko: vanha pelto 2	ESE	17.6.
107233	Vanha Kirkko: kuoppa kumpu 3:n itäpuolella	ESE	17.6.
107234	Vanha Kirkko: lukkarin talon paikka	SSE	17.6.
107235	Karila: kylän rajaa 1600-luvun Luonsin kylän talojen paikalla	SE	17.6.
107236	Isotalon vanha lato Luonsuuntien pohjoispuolella	SSE	17.6.
107237	Kivikko Karilan tilan pohjoisrajalla: koekuoppa 5:n paikka, teikki koekuopan SW-nurkassa	E	17.6.
107238	Karila: kivikasa röykkiön itäpuolella peltosaarekkeen laidassa	ESE	17.6.
107239	Vanha Kirkko: kuoppa 2 leikkaushuoneen lähellä	NE	17.6.
107240	Vanha Kirkko: kuoppa 3 leikkaushuoneen lähellä	S	17.6.
107241	Karila: viljakuivaamo	S	17.6.
107242	Lato Mäkelän itäpuolella, Luonsuuntien pohjoispuolella	SSE	17.6.
107243	Lato Luonsuuntien eteläpuolella	SW	17.6.
107244	Luonsuuntie Karilan pohjoisrajalta nähtynä	NE	17.6.
107245	Oja Karilan ja Kirkkoniemen tilojen rajalla (vanha kylän raja)	ESE	17.6.
107246	Karila: eteläisempi peltosaareke	S	17.6.
107247	Kylänraja Kankaanmäen lounaispuolella, taustalla Raipion kylän rakennuksia	ESE	18.6.
107248	Lähde Kirkkovainionmäen luoteispuolella	ENE	18.6.
107249	Kivikko Kankaanmäen itäpäässä (vanha laidun)	NE	18.6.
107250	Silta Pappilanojan yli (Siirilään vievä tie)	SE	17.6.
107251	Toivola: Pappilan pajan paikka	SE	17.6.
107252	Karila: vanhan ladon perustuskiviä kirkontien eteläpuolella, taustalla varasto	SW	17.6.

VAMMALA

LIITE 3

SASTAMALAN KIRKON YMPÄRISTÖN KULTTUURIMAISEMMAINVENTOINTI 1997

LUETTELO DIAKUVISTA (36407-36508)

Kuvannut Vadim Adel

Dian nro	Kuvan aihe	Kuvaus- suunta	Pvm 1997
36407	Karkun Vanhaa Pappilaa esittävä taulu Tyrvään seudun museossa		2.6.
36408	Kankaanmäki: yleiskuva asuinpaikasta	E	3.6.
36409	Kirkkovainionmäki: yleiskuva asuinpaikasta	SE	3.6.
36410	Pellon reunaan Kirkkovainionmäen asuinpaikan eteläpuolella, taustalla Siirilän talon sauna	ENE	3.6.
36411	Sastamalan kirkko: yleiskuva	SSW	2.6.
36412	Kirkkovainionmäki: löytöalue peltosaarekkeen W-puolella	SW	2.6.
36413	Heinisaari: tarinakivi	ESE	3.6.
36414	Heinisaari: asuinrakennus (vanha riihi), edessä tarinakivi	WSW	3.6.
36415	Heinisaari: vanha pelto	SSE	3.6.
36416	Sastamalan kirkonniemi "Tähystyskivistä" nähtynä	SE	3.6.
36417	Heinisaari: "Tähystyskivi"	SE	3.6.
36418	Karkun Vanha Pappila: koekuoppa 1: nokimaakerrosta ennen kivien poistoa	E	4.6.
36419	Karkun Vanha Pappila: alue päärakennuksen NW-puolella	SW	5.6.
36420	Karkun Vanha Pappila: koeoja 4: kiveys	ENE	5.6.
36421	Karkun Vanha Pappila: koeoja 4:n paikka, taustalla sauna	SE	6.6.
36422	Karkun Vanha Pappila: sauna	SE	6.6.
36423	Karkun Vanha Pappila: terassikiveyksen 5.osan NE-osa	W	6.6.
36424	Karkun Vanha Pappila: puutarhaa päärakennuksen NE-puolella	S	6.6.
36425	Karkun Vanha Pappila: uuden WC- ja varastorakennuksen pohja, taustalla Rautavettä	SSE	6.6.
36426	Karkun Vanha Pappila: terassikiveyksen 1.osan keskiosa, taustalla WC ja raivausjätteitä	ENE	6.6.
36427	Karkun Vanha Pappila: terassikiveyksen 1.osa	E	6.6.
36428	Karkun Vanha Pappila: terassikiveyksen 4.osan N-osa	SE	6.6.
36429	Karkun Vanha Pappila: terassikiveyksen 3.osan W-osa, taustalla uuden rakennuksen pohja	NE	6.6.
36430	Tapulinmäki: koekuoppa 3:n paikka	SW	9.6.
36431	Vanha kirkko 3: koekuoppa 4	N	9.6.
36432	Tapulinmäki: koekuoppa 3	S	9.6.
36433	Karila: yleiskuva rökkiöstä, teikki koekuopan S-nurkassa	N	10.6.
36434	Karila: koekuoppa 1	N	10.6.
36435	Vanha kirkko 3: yleiskuva kummusta	S	9.6.
36436	Vanha kirkko 2: yleiskuva kummusta	S	9.6.
36437	Vanha pelto-oja ja istutettua kuusikkoa Siirilän talon S-puolella	NW	11.6.
36438	Kivikko Karilan tilan pohjoisrajalla: koekuoppa 5, kiveys profiilissa	SE	10.6.
36439	Kankaanmäki: vanhaa pelto-ojaa polun eteläpuolella	SW	11.6.

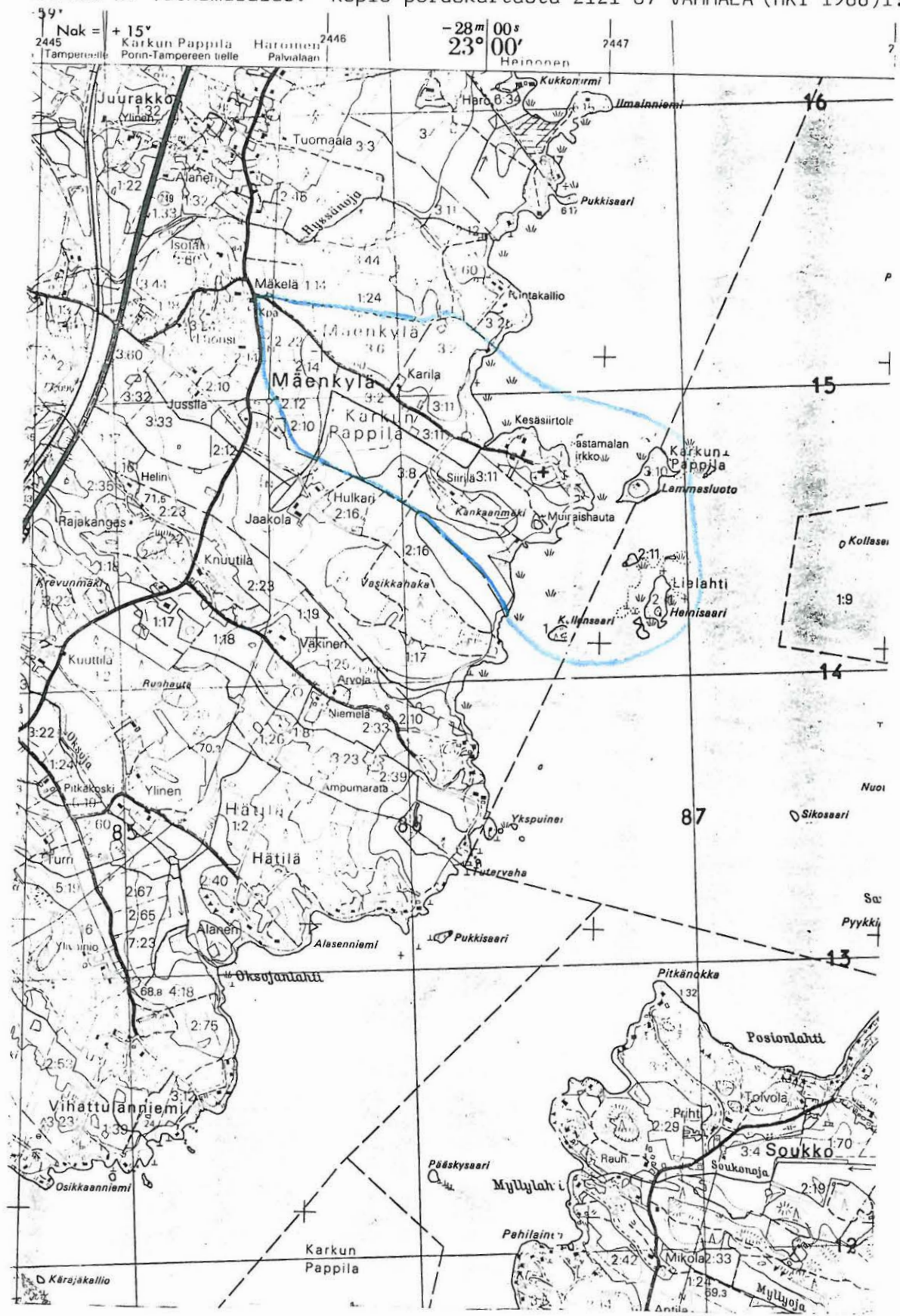
Dian nro	Kuvan aihe	Kuvaus- suunta	Pvm 1997
36440	Kankaanmäki: kuoppa 5	SW	11.6.
36441	Kankaanmäen halki kulkeva polku, taustalla Siirilän ulkorakennus	ESE	11.6.
36442	Kankaanmäki: kuoppa 2	WSW	11.6.
36443	Kankaanmäki: kuoppa 4	S	11.6.
36444	Kankaanmäki: kuoppa 3	SW	11.6.
36445	Kankaanmäki: kuoppa 1	SW	11.6.
36446	Istutettua kuusikkoa Kankaanmäen itäpäässä ja Kankaanmäen halki kulkevaa polkua	WNW	11.6.
36447	Pellonraivauskivikkoa Kankaanmäen koillisreunassa, taustalla näkyä Kirkkovainionmäkeä.	WNW	11.6.
36448	Kankaanmäki: kivikasa Ollilan uuden varaston SE-puolella	E	11.6.
36449	Karkun vanhan pappilan rakennuksia	ESE	12.6.
36450	Karkun Vanha Pappila: päärakennus	ESE	12.6.
36451	Sastamalan kirkko: ns. Luukkaan kappelin perustus	WSW	12.6.
36452	Pappilan väentupa (nyk. Ollilan asuinrakennus)	E	12.6.
36453	Rantavalleja Pappilanojan suussa	NE	12.6.
36454	Pappilan aitta 2 (nyk. "Aittakahvila")	ENE	12.6.
36455	Pappilan aitta 1	NE	12.6.
36456	Sastamalan kirkko: kirkkoaidan NW-osaa ja kiviä sen alla	N	12.6.
36457	Kankaanmäen itäosa	NNE	12.6.
36458	Vanha kirkko 2: yleiskuva röykkiöstä, teikki koekuoppa 10:n SW-kulmassa	SSW	12.6.
36459	Vanha kirkko 2: koekuoppa 10, lopetustaso	W	12.6.
36460	Vanha kirkko 2: koekuoppa 10, lasta osoittaa löytöpaikan	W	12.6.
36461	Tapulinmäki: yleiskuva	NW	13.6.
36462	Tapulinmäen pohjoisrinne, teikki koekuoppa 11:n SW-kulmassa	NNW	13.6.
36463	Tapulinmäki: koekuoppa 11, lopetustaso	NW	13.6.
36464	Tapulinmäki: koekuoppa 11	W	13.6.
36465	Lammasluoto: kuoppa 2	W	13.6.
36466	Lammasluoto: kuoppa 1	W	13.6.
36467	Tietä kellotapulin itäpuolella	ESE	16.6.
36468	Tapulivainio, taustalla Kankaanmäki	E	16.6.
36469	Pellonraivauskivikko kellotapulin lounaispuolella	E	16.6.
36470	Vanha oja vanhan pellon keskellä kellotapulin luoteispuolella	SE	16.6.
36471	Kivikasa kellotapulin luoteispuolella, vanhan pellon laidassa	SE	16.6.
36472	Vanha pelto kellotapulin luoteispuolella	ESE	16.6.
36473	Vanha Kirkko: leikkaushuoneen kuoppa	NE	17.6.
36474	Vanha Kirkko: leikkaushuoneen perustus	NW	17.6.
36475	Vanha Kirkko: kuoppa 1 leikkaushuoneen lähellä	ESE	17.6.
36476	Vanha Kirkko: vanha pelto 3, taustalla röykkiö 2	SE	17.6.
36477	Vanha Kirkko: vanha pelto 2	ESE	17.6.
36478	Vanha Kirkko: kuoppa kumpu 3:n itäpuolella	ESE	17.6.
36479	Vanha Kirkko: lukkarin talon paikka	SSE	17.6.
36480	Karila: kylän rajaa 1600-luvun Luonsin kylän talojen paikalla	SE	17.6.
36481	Isotalon vanha lato Luonsuuntien pohjoispuolella	SSE	17.6.

Dian nro	Kuvan aihe	Kuvaus- suunta	Pvm 1997
36482	Kivikko Karilan tilan pohjoisrajalla: koekuoppa 5:n paikka, teikki koekuopan SW-nurkassa	E	17.6.
36483	Karila: kivikasa röykkiön itäpuolella peltosaarekkeen laidassa	ESE	17.6.
36484	Vanha Kirkko: kuoppa 2 leikkaushuoneen lähellä	NE	17.6.
36485	Vanha Kirkko: kuoppa 3 leikkaushuoneen lähellä	S	17.6.
36486	Karila: viljakuivaamo	S	17.6.
36487	Lato Mäkelän itäpuolella, Luonsuuntien pohjoispuolella	SSE	17.6.
36488	Lato Luonsuuntien eteläpuolella	SW	17.6.
36489	Luonsuuntie Karilan pohjoisrajalta nähtynä	NE	17.6.
36490	Oja Karilan ja Kirkkoniemen tilojen rajalla (vanha kylän raja)	ESE	17.6.
36491	Karila: eteläisempi peltosaareke	S	17.6.
36492	Kylänraja Kankaanmäen lounaispuolella, taustalla Raipion kylän rakennuksia	ESE	18.6.
36493	Lähde Kirkkovainionmäen luoteispuolella	ENE	18.6.
36494	Kivikko Kankaanmäen itäpäässä (vanha laidun)	NE	18.6.
36495	Silta Pappilanojan yli (Siirilään vievä tie)	SE	17.6.
36496	Toivola: Pappilan pajan paikka	SE	17.6.
36497	Karila: vanhan ladon perustuskiviä kirkontien eteläpuolella, taustalla varasto	SW	17.6.
36498	Kivilatomus kirkon luoteispuolella	SW	18.6.
36499	Kirkon luoteispuolella sijaitsevan kivilatomuksen länsiosaa	SSE	18.6.
36500	Sastamalan kirkko: kirkkoaidan eteläosaa	S	18.6.
36501	Lammasluoto: yleikuva	SW	18.6.
36502	Heinisaari: yleiskuva	NW	18.6.
36503	Pappilanojan kivisilta	NE	18.6.
36504	Pappilanojan kivisilta	ENE	18.6.
36505	Siirilään vievä tie	SSW	18.6.
36506	Yleiskuva maisemasta (otettu Heinoontieltä)	WNW	18.6.
36507	Yleiskuva maisemasta (otettu Heinoontieltä)	WNW	18.6.
36508	Yleiskuva maisemasta (otettu Heinoontieltä)	WNW	18.6.

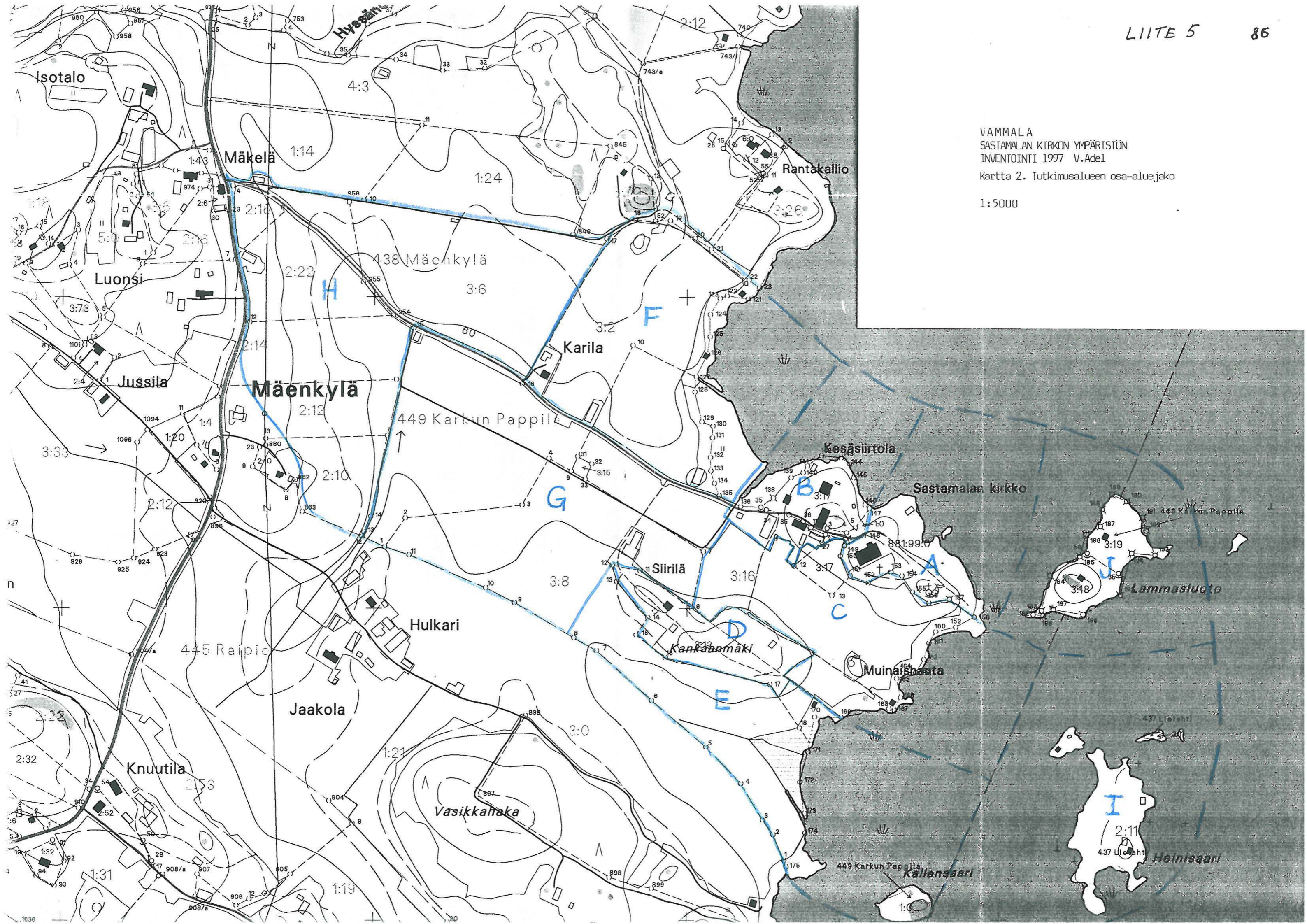
VAMMALA

SASTAMALAN KIRKON YMPÄRISTÖN KULTTUURIMAISEMAINVENTOINTI 1997 v. Adel

Kartta 1. Tutkimusalue. Kopio peruskartasta 2121 07 VAMMALA (HKI 1988)1:20 000

VAMMALA
SASTAMALAN KIRKON YMPÄRISTÖN
INVENTOINTI 1997 V.Adel
Kartta 2. Tutkimusalueen osa-aluejako
1:5000

VAMMALA

SASTAMALAN KIRKON YMPÄRISTÖN

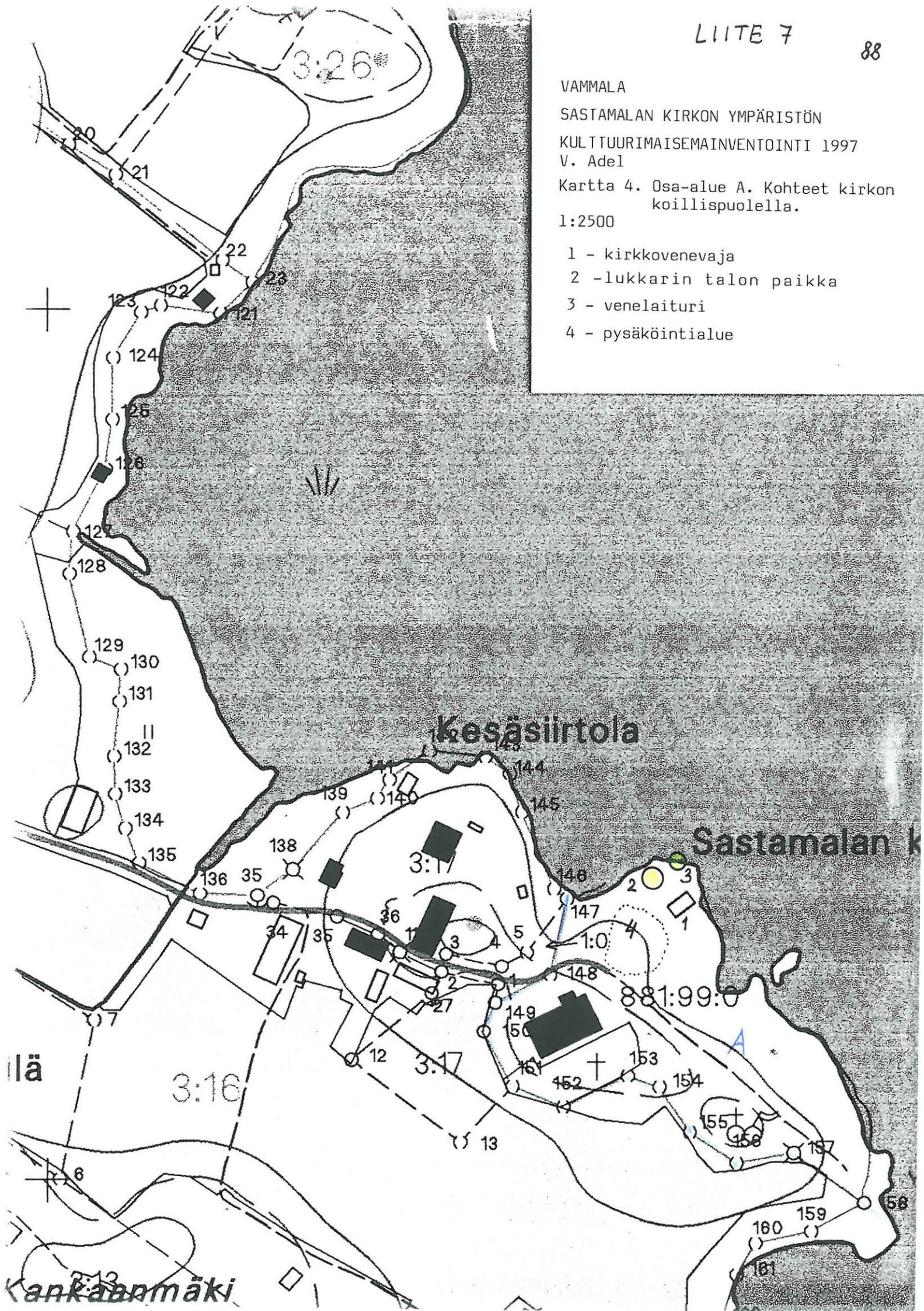
KULTTUURIMAISEMAINVENTOINTI 1997

V. Adel

Kartta 4. Osa-alue A. Kohteet kirkon
koillispuolella.

1:2500

- 1 - kirkkovenevaja
- 2 - lukkarin talon paikka
- 3 - venelaituri
- 4 - pysäköintialue

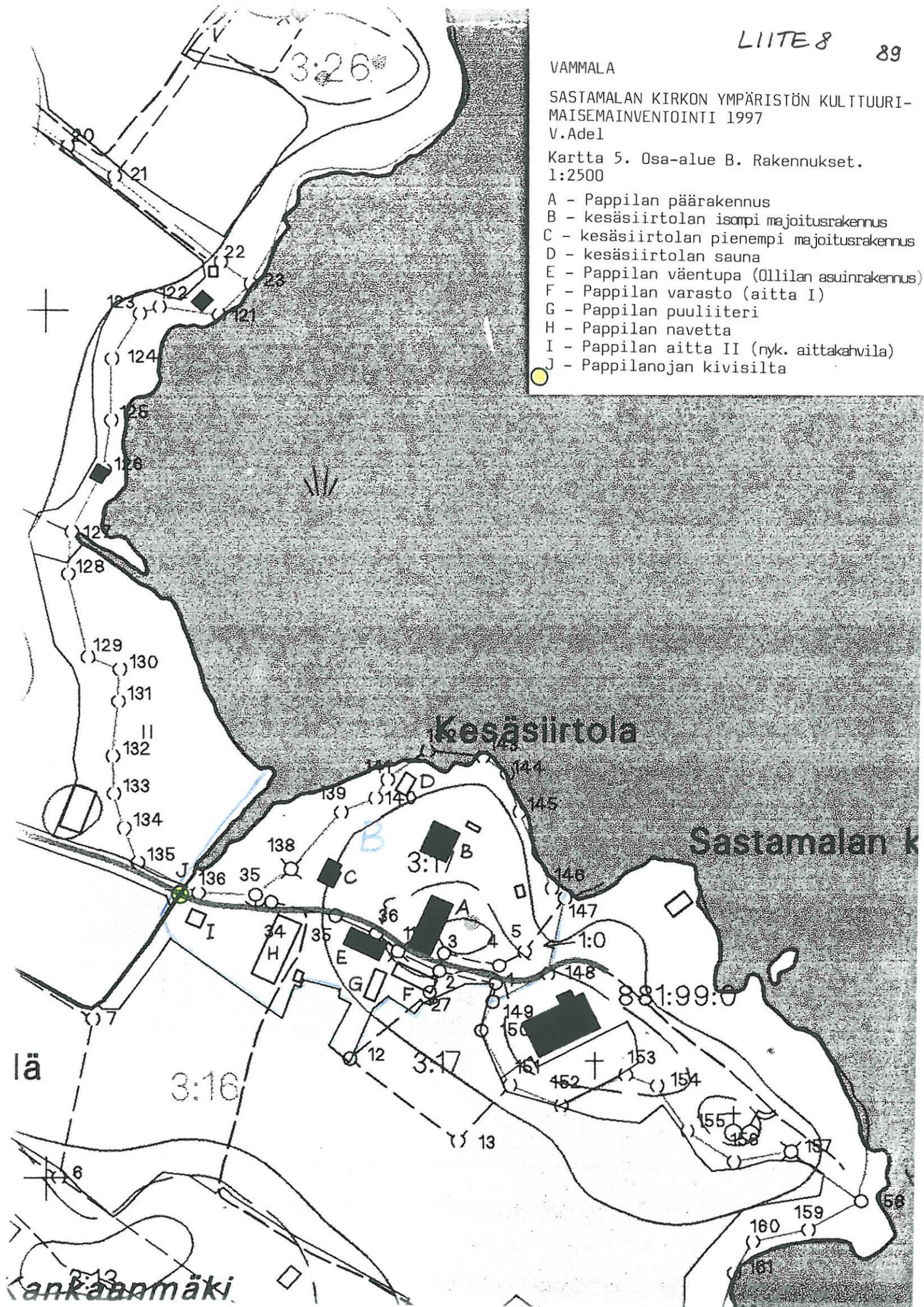
VAMMALA

SASTAMALAN KIRKON YMPÄRISTÖN KULTTUURI-
MAISEMAINVENTOINTI 1997

V. Adel

Kartta 5. Osa-alue B. Rakennukset.
1:2500

- A - Pappilan päärakennus
- B - kesäsiirtolan isompi majoitusrakennus
- C - kesäsiirtolan pienempi majoitusrakennus
- D - kesäsiirtolan sauna
- E - Pappilan väentupa (Ollilan asuinrakennus)
- F - Pappilan varasto (aitta I)
- G - Pappilan puuliiteri
- H - Pappilan navetta
- I - Pappilan aitta II (nyk. aittakahvila)
- J - Pappilanojan kivisilta

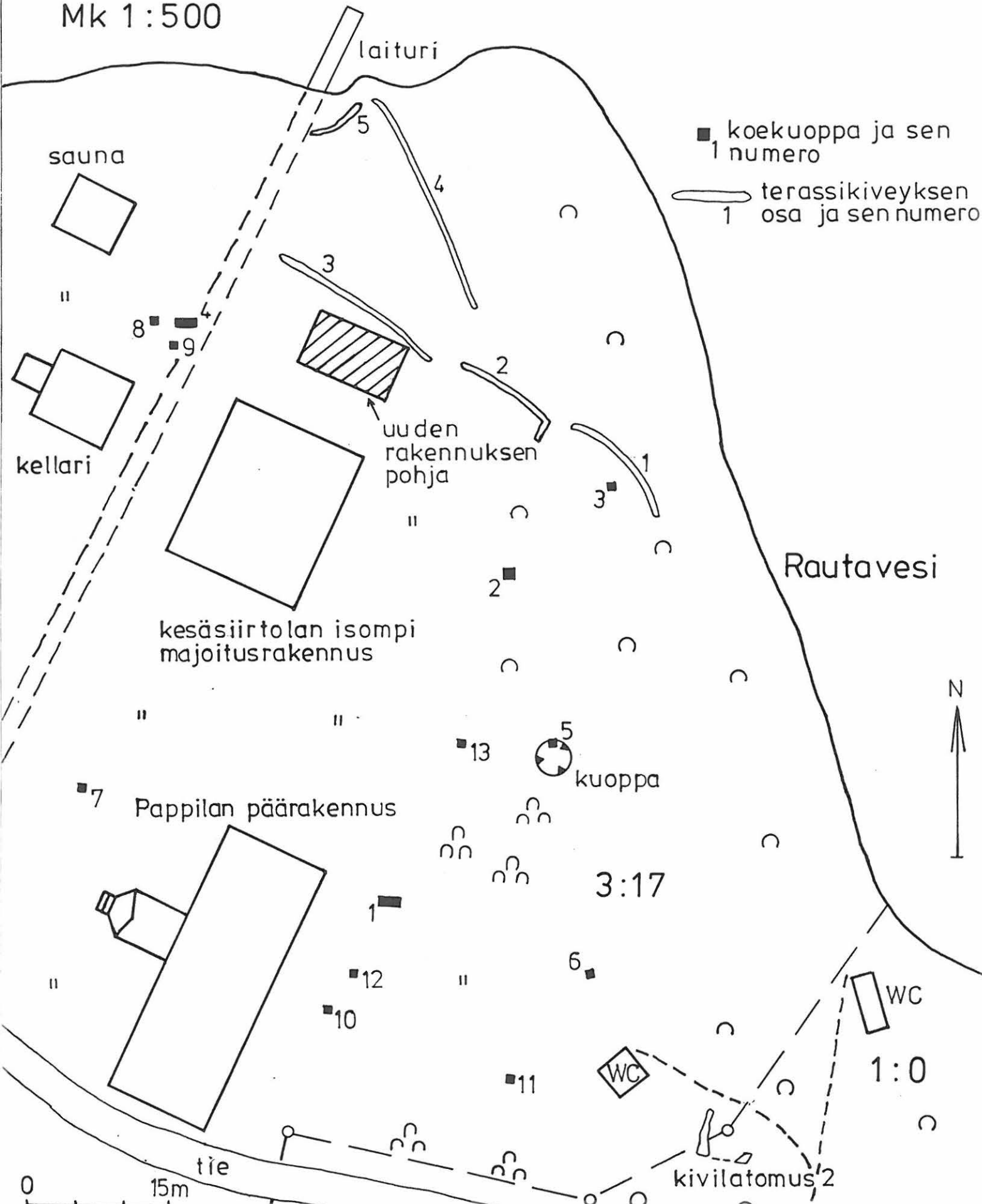

Sastamalan kirkon ympäristön inventointi 1997

Vadim Adel

Osa-alue B Kartta 6

Mk 1:500

■ koekuoppa ja sen numero
 — terassikiveyksen osa ja sen numero

Rautavesi

0 15m

tie

kivilatomus

WC

1:0

kuoppa

3:17

Pappilan päärakennus

kesäsiirtolan isompi majoitusrakennus

uuden rakennuksen pohja

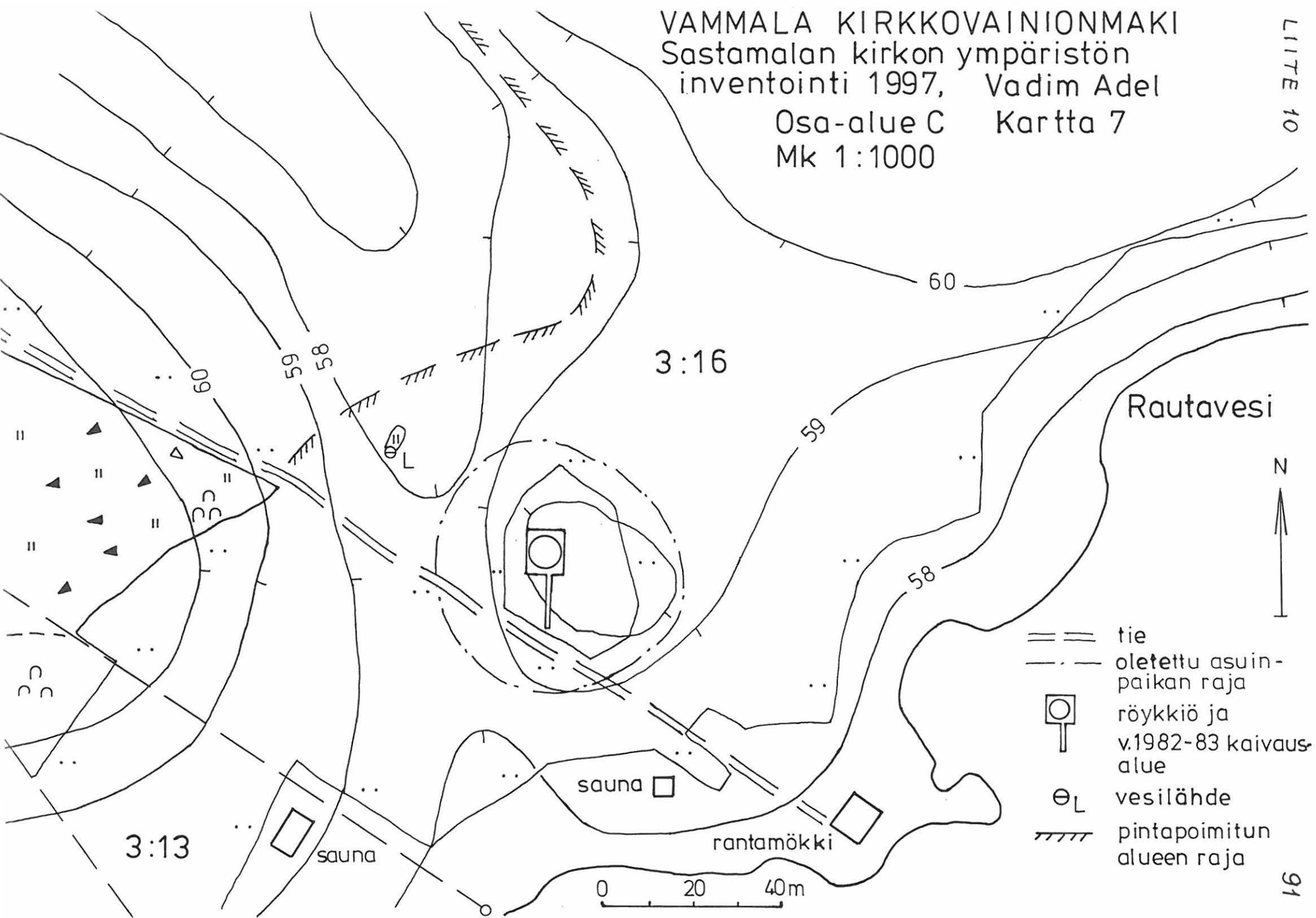
laituri

sauna

kellari

VAMMALA KIRKKOVAINIONMAKI
Sastamalan kirkon ympäristön
inventointi 1997, Vadim Adel
Osa-alue C Kartta 7
Mk 1:1000

LITTE 10

91

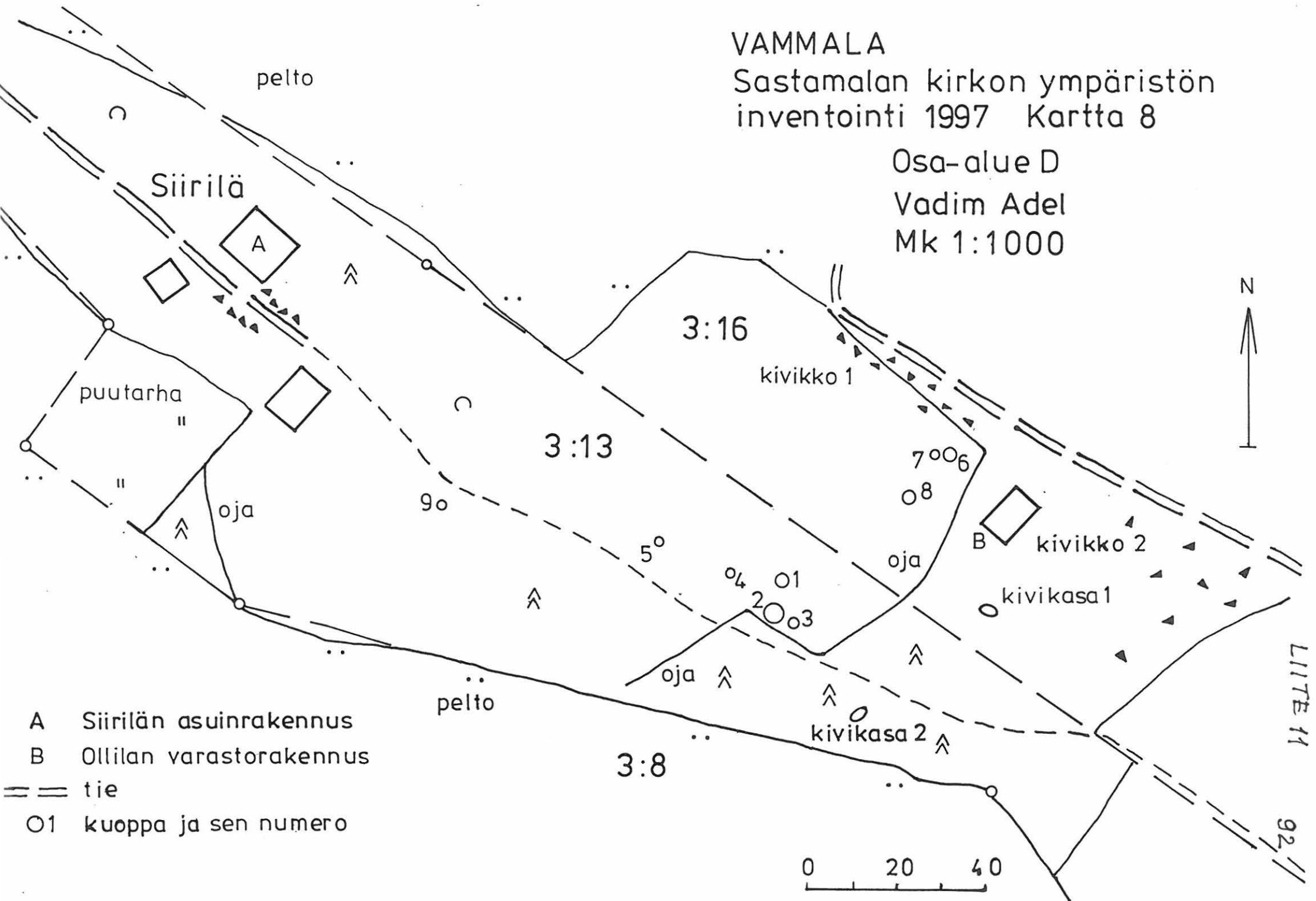
VAMMALA

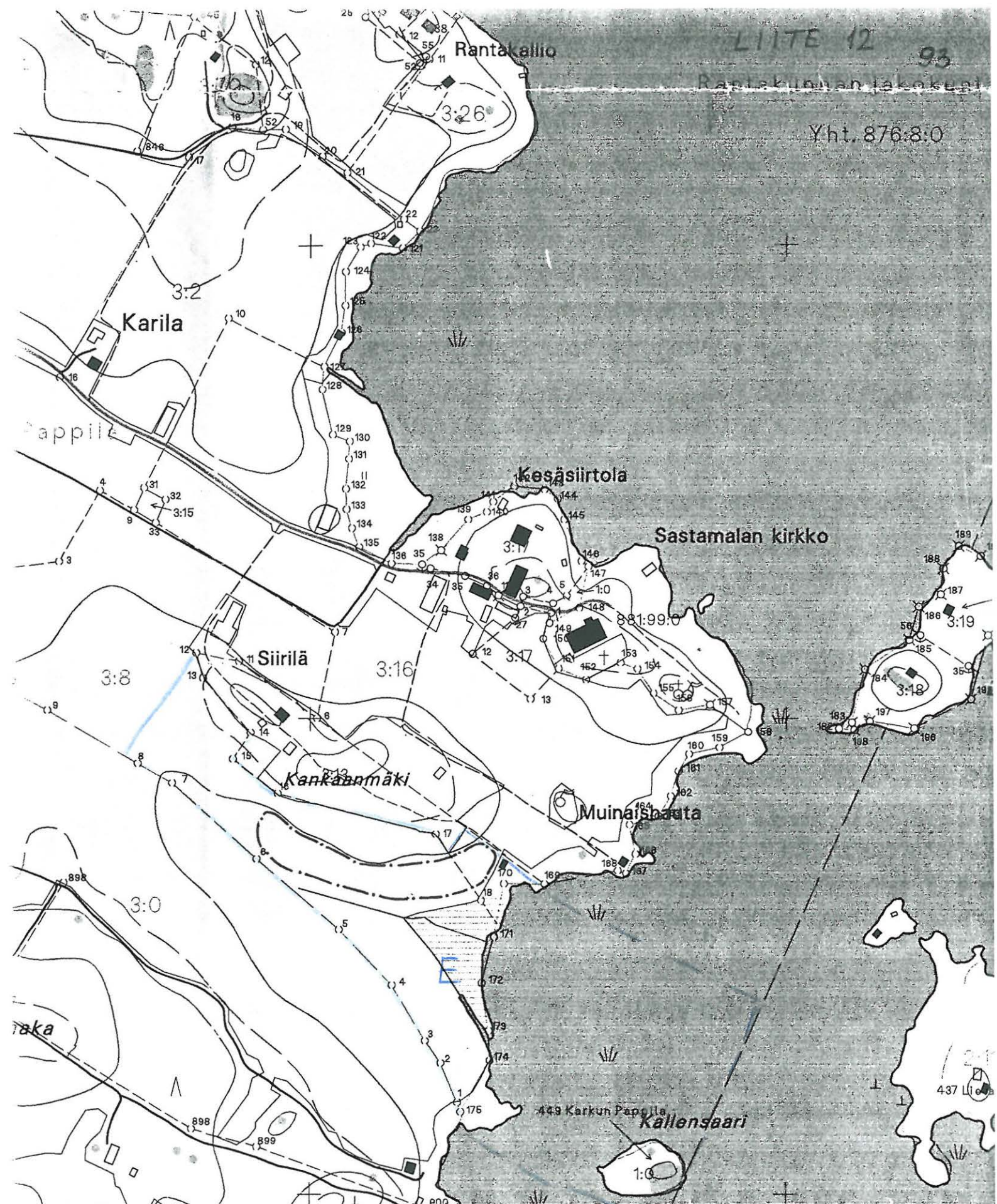
Sastamalan kirkon ympäristön
inventointi 1997 Kartta 8

Osa-alue D

Vadim Adel

Mk 1:1000

VAMMALA KANKAANMÄKI

SASTAMALAN KIRKON YMPÄRISTÖN KULTTUURIMAISEMAINVENTOINTI 1997 V.Ade1

Kartta 9. Osa-alue E.

1:5000

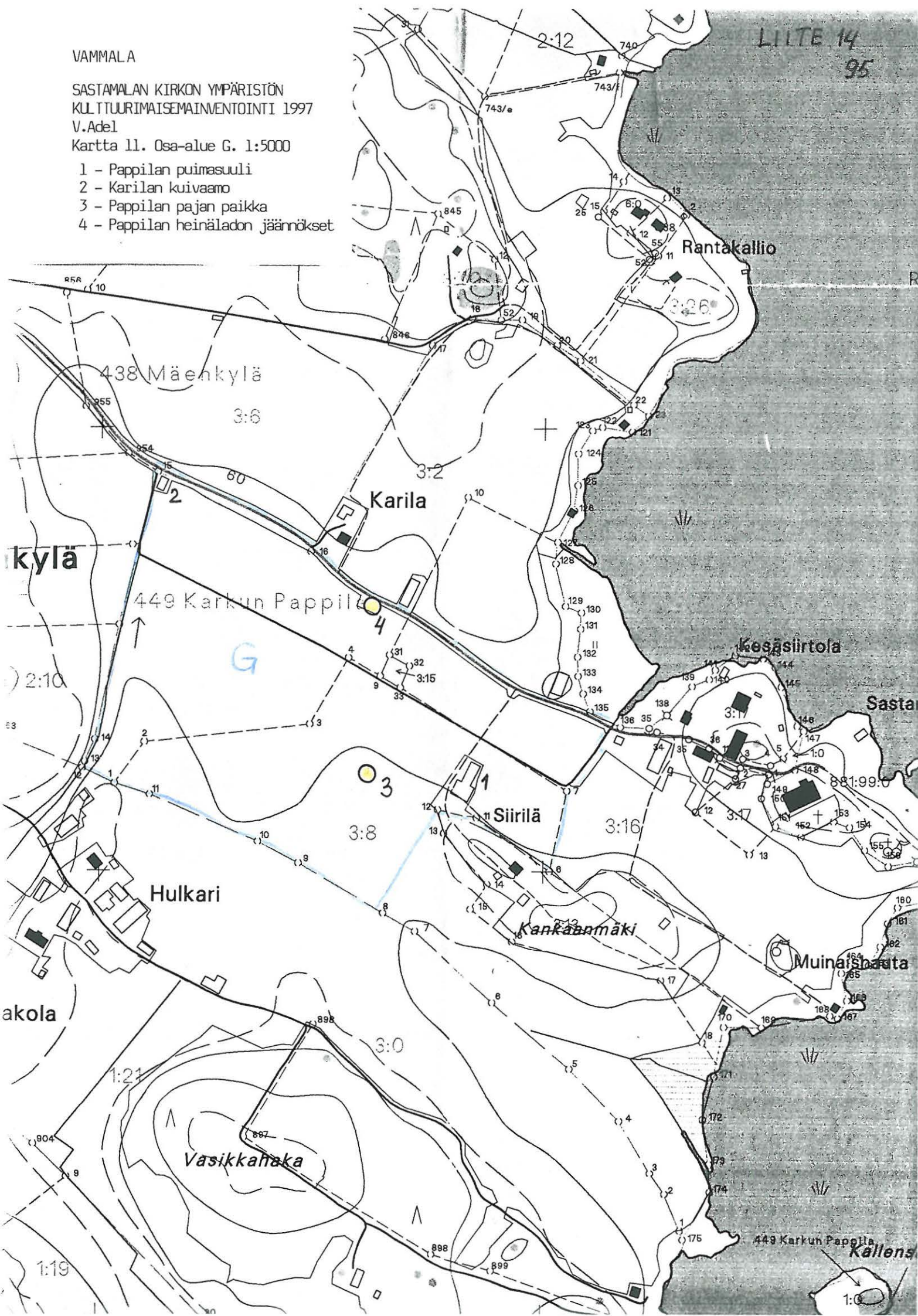
--- kivikautisen asuinpaikan oletettu raja

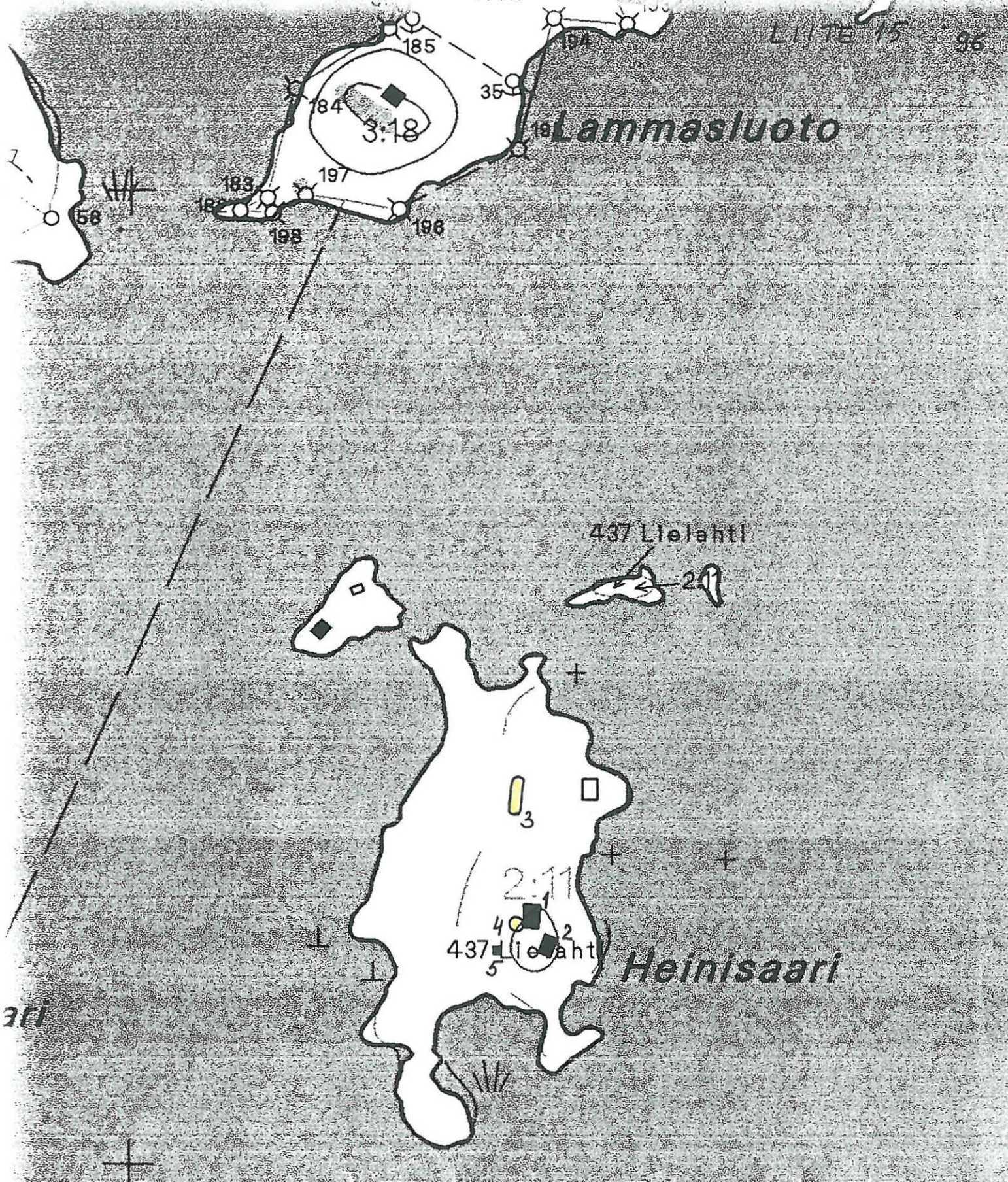
VAMMALA

SASTAMALAN KIRKON YMPÄRISTÖN
KULTTUURIMAISEMAINVENTOINTI 1997
V. Adell

Kartta II. Osa-alue G. 1:5000

- 1 - Pappilan puimasuuli
- 2 - Karilan kuivaamo
- 3 - Pappilan pajan paikka
- 4 - Pappilan heinäladon jäännökset

VAMMALA
 SASTAMALAN KIRKON YMPÄRISTÖN KULTTUURIMAISEMAINVENTOINTI 1997 V. Adel
 Kartta 12. Osa-alue I. 1:2500

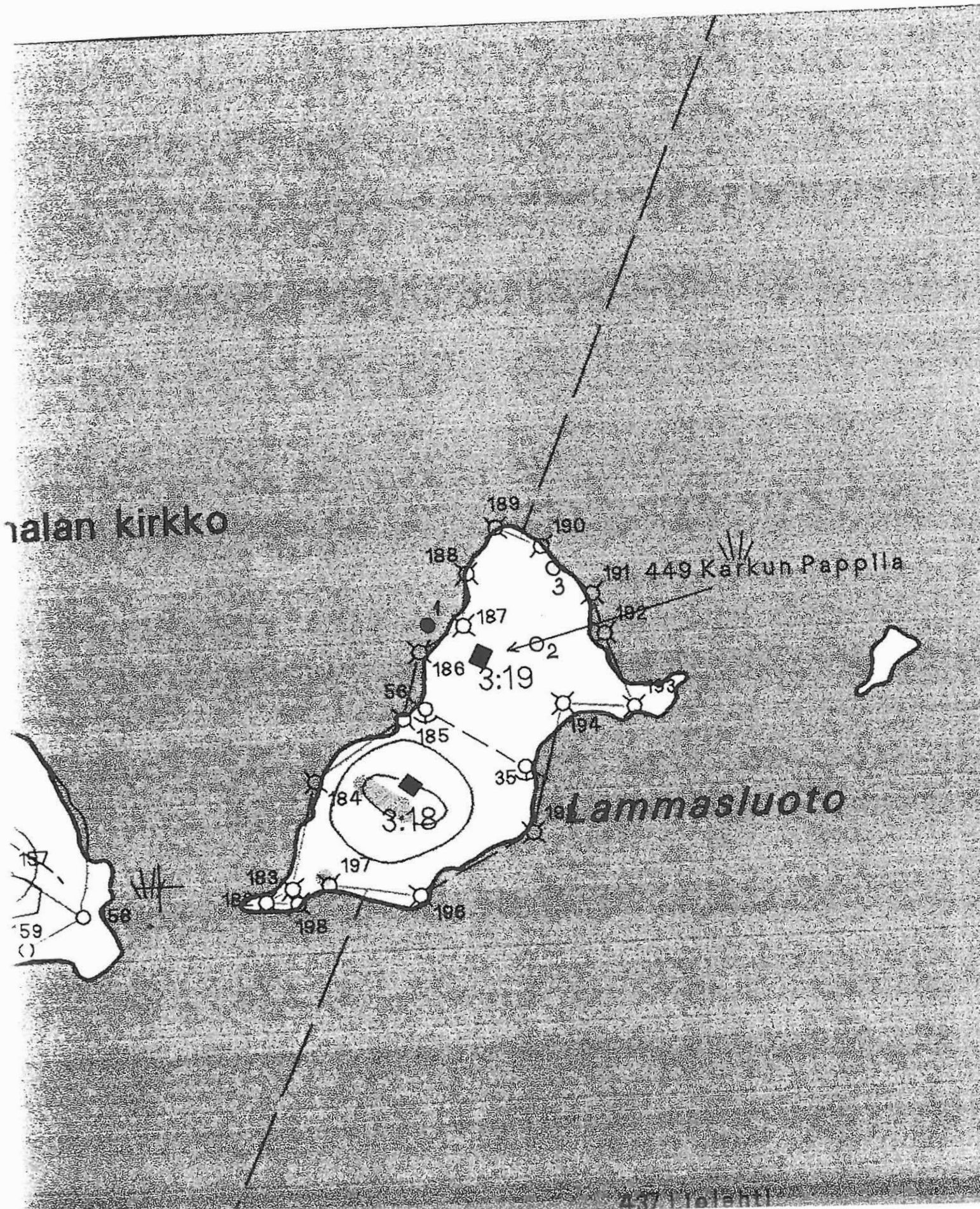
- 1 - vanha riihi 2 - sauna 3 - vanha pelto 4 - tarinakivi 5 - koekuoppa

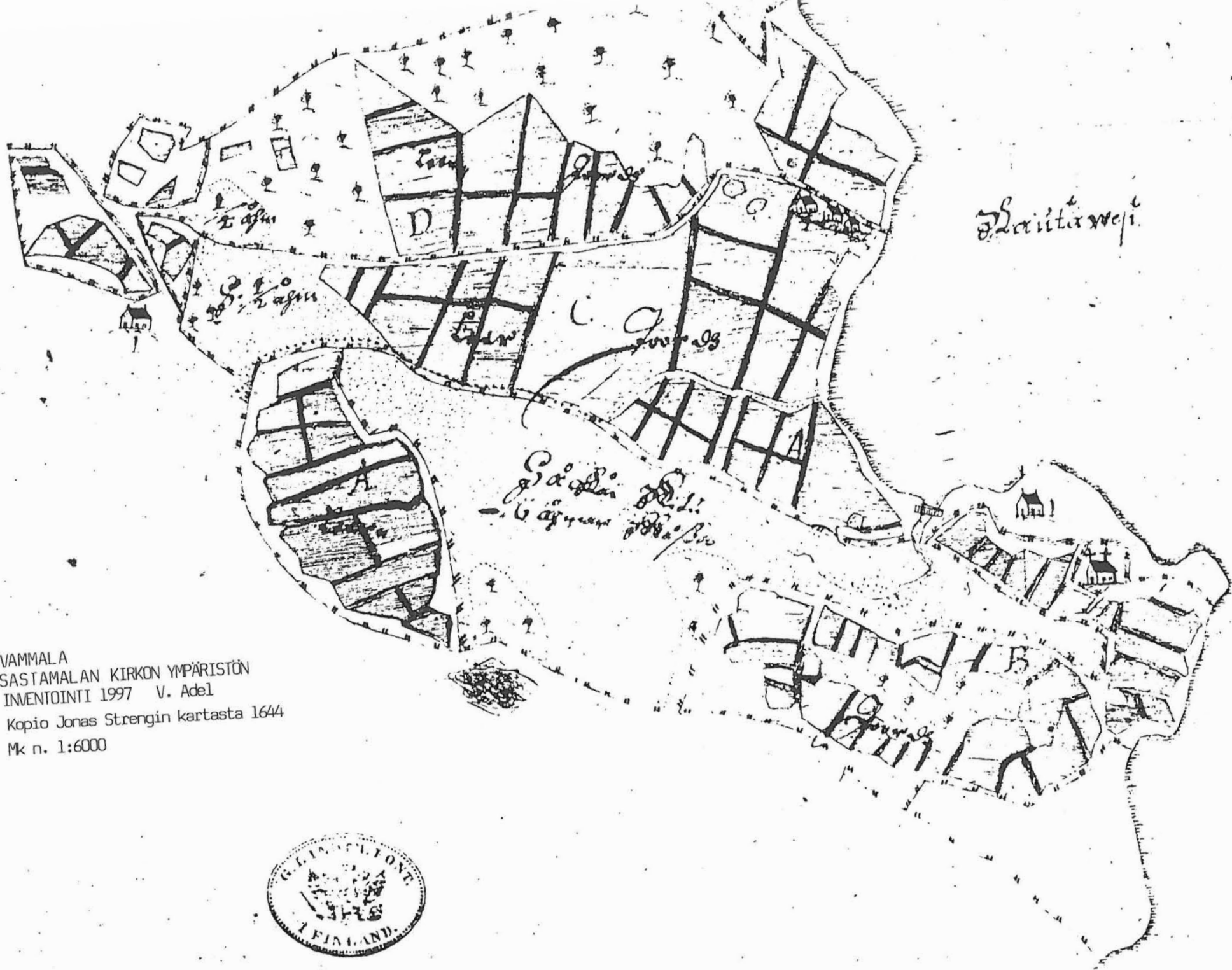
VAMMALA LAMMASLUOTO

SASTAMALAN KIRKON YMPÄRISTÖN KULTTUURIMAISEMAINVENTOINTI 1997 V.Adel

Kartta 13. Osa-alue J. 1:2500

- 1 - kivikirveen löytöpaikka
- ◻ 2 - Pappilan tenniskenttä
- ◻ 3 - saunan pohja

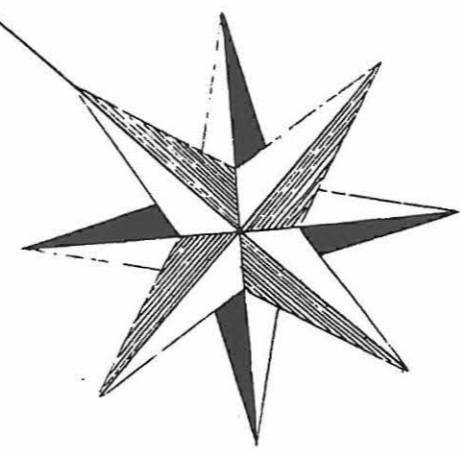

VAMMALA
SASTAMALAN KIRKON YMPÄRISTÖN
INVENTOINTI 1997 V. Adel
Kopio Jonas Strengin kartasta 1644
Mk n. 1:6000

Luutnantti

*Gårdens ...
Gårdens ...*

VAMMALA
SASTAMALAN KIRKON YMPÄRISTÖN
KULTTUURIMASEMAINVENTOINTI 1997

Kopio isojakokartasta v. 1792
Mk n. 1:4000

VAMMALA

LIITE 19

100

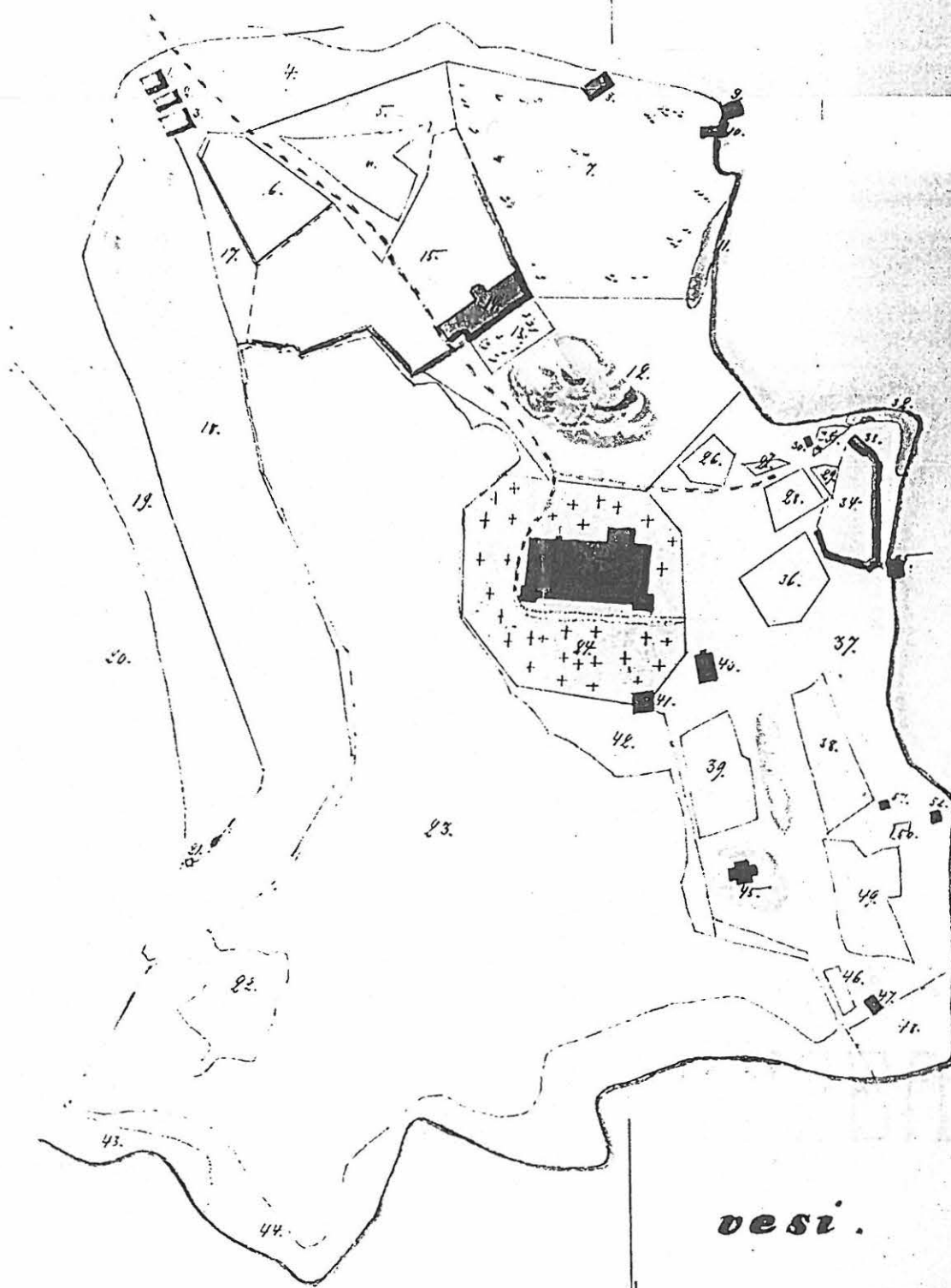
SASTAMALAN KIRKON YMPÄRISTÖN

INVENTOINTI 1997 V. Adel

Kopio Karkun pitäjän hautausmaan ja sen lähiseudun kartasta 1889

Mk n. 1:2000

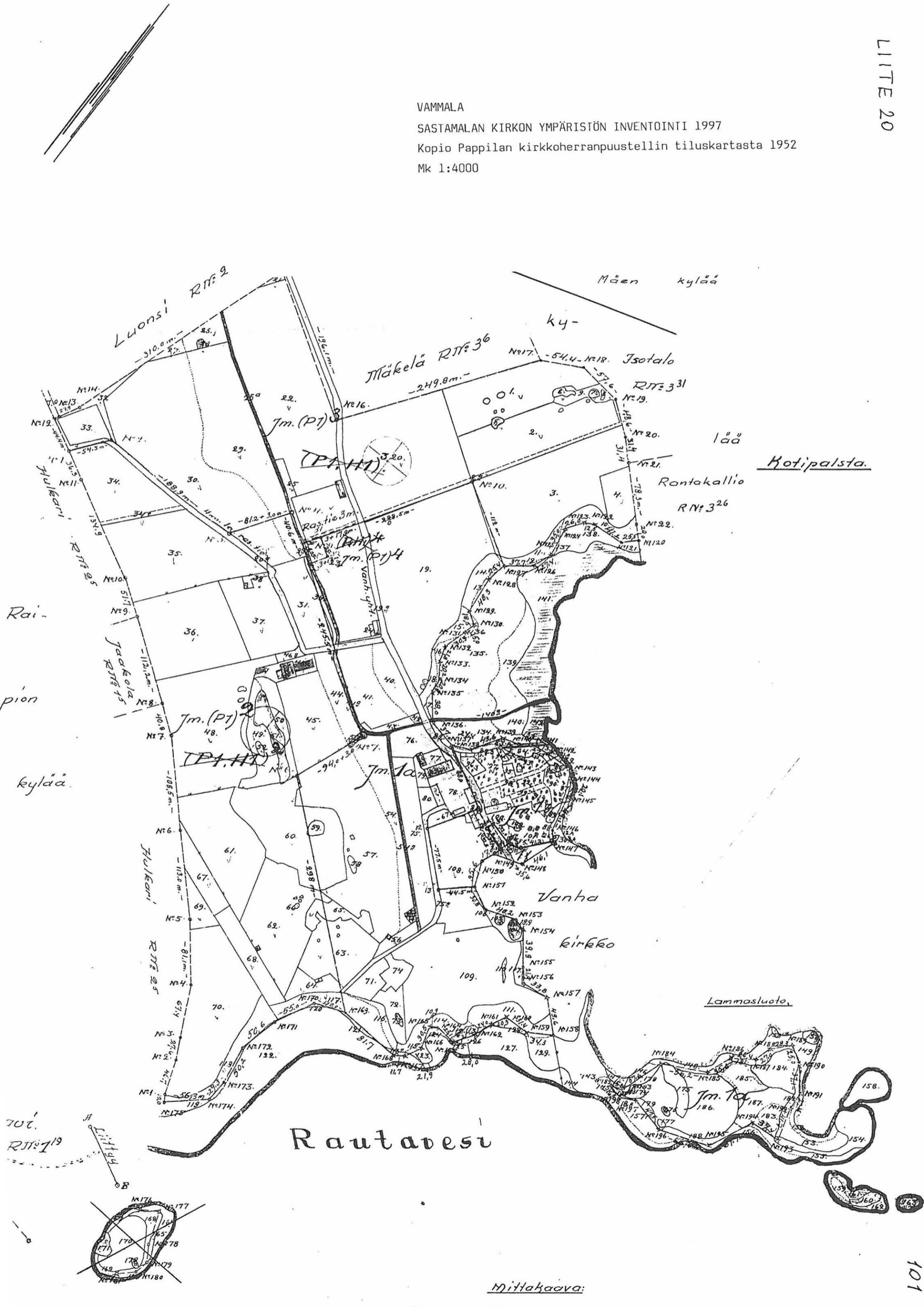
Ne

Kulo

vesi.

VAMMALA
SASTAMALAN KIRKON YMPÄRISTÖN INVENTOINTI 1997
Kopio Pappilan kirkkoherranpuustellin tiluskartasta 1952
Mk 1:4000

PERUSKUNTOARVIO

KARKUN VANHA PAPPILA

TAMPEREEN MUSEOT
Maakunnallinen yksikkö

SISÄLLYSLUETTELO

		sivu
	ESIPUHE	3
A	TEKNINEN PTS-EHDOTUS	4
	A1 Yleislausuma kunnosta	4
	A2 Kiireelliset työt	4
	A3 Huoltokorjaustoimenpiteet	4
	A4 Korjaustoimenpiteet	4
	A5 Energiensäästö- ja parannustoimenpiteet	5
	A6 Suositeltavat kuntotutkimukset	5
	A7 Suunnittelutehtävät	5
B	KUNTOARVIO (SELOSTUS)	6
	B1 Ulkoalueet	6
	B2 Rakennustekniikka	6
	B3 LVIS-tekniikka	9
	B4 Muut laitteet	10
C	KIINTEISTÖTIEDOT	
	1.1 Kiinteistön lähtötiedot	10
D	LIITTEET	
	Valokuvaliite	

ESIPUHE

Yleistä

Rakennusteknisen kuntoarvion on suorittanut museorakennusmestari Tapani Koironen Tampereen Museoiden Maakunnallisen yksikön toimesta. PTS- (Pitkätäh täimensuunnitelma) ehdotuksessa A1 on yleislausuma rakennuksen tämänhetken kunnosta. A2 käsittelee kiireellisiä töitä. A3-A5 käsittelee korjaus-, huoltokorjaus-, energiansäästö- ja parannustoimenpiteitä. A6 suositeltavat kuntotutkimukset ja A7 lisäselvitykset ja suunnittelutehtävät.

Kuntoarvioselostus B on kirjoitettu yhteenveto rakennuksen kunnosta ja korjaustarpeesta. Kuntoarvioon on koottu ne rakennusosat, joissa on todettu korjauksia tai huoltokorjaustoimenpiteitä vaativia vaurioita tai tarpeita.

Sähkötekniistä kuntoarviota ei ole suoritettu. Sähkötekniikasta on yleislausuma LVIS osassa.

Tampereella 16.07.1997

Tapani Koironen
Museorakennusmestari

A TEKNINEN PTS-EHDOTUS

A1 Yleislausuma kunnosta

1838 valmistunut rakennus on ikäisekseen kohtuullisen hyvässä kunnossa. Joitakin puutteita ja korjauskohteita tarkastuksessa kuitenkin havaittiin. Havaitut viat ja puutteet pystytään kuitenkin huolto ja korjaustoimenpitein poistamaan. Yksittäisinä kohteina tulevat vesikaton kunnostus, kattotuolien rakenteiden tukeminen, rakennuksen maalaus ja kivijalan kunnostus sekä kuistin perustusten nosto olemaan tärkeimmät korjaustoimenpiteet.

A2 Kiireelliset työt

1. Ulkoalueet

1.1 Vesikatto. Eteläpäädyn syöksytorven yläpään kiinnitys. Paloportaiden, lapetikkaiden ja kulkusiltojen kunnostus. Vesikaton korjauspaikkaus kuistin katolla paloportaiden kohdalla. Muun vesikatto-osuuden tarkastus heti kun portaat on korjattu sekä vesikaton jalkalistojen kunnostus.

1.2 Kattovesien ohjaus pois kivijalan vierestä

A3 Huoltokorjaustoimenpiteet

1. Katon paikkamaalaus

1.1 Ikkunakittausten korjaus / uusinta + pokien maalaus

A4 Korjaustoimenpiteet

1 Rakennustekniikka

1.1 Kivijalan korjaus

1.2 Lattiakannattajien kivipilariladontojen korjaus

1.3 Kuistin perustusten korjaus ja kuistin oikaisu

1.4 Paloportaiden uusinta

1.5 Lapetikkaiden uusinta / kiinnitys, kulkusiltojen teko

1.6 Rakennuksen maalaus

- 1.7 Kattotuolien tuenta
- 1.8 Salaojitus rakennuksen ympärille
- 1.9 Pintavesien poisto rakennuksen seinustoilta maanpinnan muotoilulla

2 LVI- tekniikka

- 2.1 Kylmävesiputkien eristäminen
- 2.2 Viemäriputkien asennusten ja kiinnitysten tarkistus ja korjaus
- 2.3 Salaojitus

3 Sähkötekniikka

- 3.1 Lämmityspattereiden asennus kiinteäksi
- 3.2 Sähkökalusteiden ja johdotusten uusinta lämmityspattereiden tarpeita vastaavaksi
- 3.3 Sähkötekniikan kuntoarvion teko

A5 Energian säästö ja parannustoimenpiteet

- ◆ Rakennuksen luonteen ja käyttötarkoituksen johdosta, säästötoimenpiteitä ei tarvita

A6 Suositeltavat kuntotutkimukset

- ◆ Ulkopinnan maalin koostumus / alkuperäinen väritys

A7 Suunnittelutehtävät

- ◆ Kattotuolien vahvistussuunnitelmat työselityksineen
- ◆ Salaojitus suunnitelmien laatiminen
- ◆ Pihasuunnitelman teko maan kallistusten muuttamiseksi
- ◆ Selvitys ulkoalueen kasvustosta ja suunnitelma puutarhan palauttamisesta alkuperäiseen asuun
- ◆ Ulkoalueen rakennusten purku / hoitosuunnitelmat

B KUNTOARVIO (SELOSTUS)

B1 Ulkoalueet

1.1 Piha-alue

Pappilan piha-alue on alkuperäisestä olemuksestaan muuttunut ja on nykyisellään hoitamattomana rappioituneen näköinen.

B2 Rakennustekniikka

2.1 Runko

Päärakennus on hirsirungoltaan hyväkuntoinen. Lieviä kallistumia ja painumia on havaittavissa. Niistä ei aiheudu korjaustarvetta.

2.2 Julkisivut

Ulkovuoraus on vähäisiä lahovaurioita lukuunottamatta hyväkuntoinen. Ullakkotilojen osalta on ulkoseinissä, jotka ovat n. 1,5 m korkeita, havaittavissa rakennuksen pitkällä sivuilla lievää kallistumaa ulospäin. Kallistuma on syntynyt kattotuolien kannatinhirsien painumista ja niistä johtuvista kattotuolien rakenteiden osittaisista murtumista ja muodon muutoksista.

Ullakkotilojen pitkiä ulkoseiniä on jo aiemmin tuettu kolmella vetotangolla, jotka ulottuvat seinältä seinälle.

Rakennus on syytä maalata noin kolmen vuoden kuluessa, jotta lahovaurioita ei pääsisi syntymään.

2.3 Kuisti

Kuisti on säilynyt pääosin lahoamattomana. Räystäällä on vähäinen lahovaurio, joka johtuu peltikaton rikkoutumisesta tikapuiden kohdalta. Se olisi viipymättä korjattava.

Kuistin hirsinen runkorakenne on säilynyt hyvänä. Askelmien tukirakenteet ovat löystyneet, mutta ne ovat kiilattavissa ja kiristeltävissä takaisin paikoilleen vanhoin menetelmin. Kuistin ja rakennuksen seinän välille on syntynyt rakoja kuistin perustusten liikkumisen vuoksi. Kuistin perustus on routunut pahoin, ja kuisti onkin

paikoin laskenut voimakkaasti. Kuistin perustus tulisikin korjata routaeristämällä se maapohjasta ja kuivattamalla maapohja salaojituksella. Routaeristeenä voitaisiin käyttää esim. betonoitua kevytsoraa, jonka päälle levitetään kerros soraa, jolle perustuskivet voidaan asentaa takaisin paikoilleen. Työ tulee suorittaa varovaisuutta noudattaen, jottei runko, ikkunat ja lautarakenteet rikkoutuisi. Rakenteiden voimakas oikaisu saattaa rikkoa niitä enemmän kuin korjata. Perustusten korjaus edellyttää korjaussuunnitelman ja kuntotutkimuksen tekoa.

2.4 Sokkelit ja portaat

Rakennuksen sokkelikivet ovat paikoin siirtyneet pois paikoiltaan. Kivien siirtymän on aiheuttanut syöksytorvista roiskunut ja katolta rikkoutuneista jalkalistoista, seinälle valumaan päässyt vesi. Vesi on imeytynyt kalkkilaastilla saumattujen sokkelikivien väleihin ja jäänyt. Vuosien kuluessa ne ovat pikkuhiljaa siirtyneet pois paikoiltaan. Vauriokohtia on lähinnä rakennuksen nurkissa, joissa myös syöksytorvet sijaitsevat sekä keittiöosan ja vanhan rakennuksen liitoskohdassa. Varsinaista perustusten routimista ei päärakennuksen osalta ollut havaittavissa. Sokkelikivet tulisikin siirtää takaisin paikoilleen ja saumata uudelleen kalkkilaastilla. Lisäksi rakennus tulisi kiertää salaojilla. Sokkelikivien päällä oleva alinen hirsä oli säilynyt hyvin paikoillaan ja sen korkeuserot olivatkin pienet, ollen noin ± 25 mm luokkaa. Rakennuksessa on kaksi kivistä ulkoporrasta, jotka ovat kiviosiltaan kunnossa, mutta roudan liikuttelemat. Ne tulisikin korjata samalla tavalla kuin kuistin sokkeli ja samalla asentaa niillekin salaojat.

2.5 Alapohja ja ryömintätila

Keittiösiiven alla olevat kulkuluukuilla varustetut alustatilat ovat hyvin säilyneet. Alapohjan rakenteissa on havaittavissa aikaisemman vesivuodon aiheuttamaa lahoa, joka on pysähtynyt ja kuivunut vaurion aiheuttajan korjaannuttua. Silmämääräisesti on havaittavissa, muutaman vanhan osan alla olevan ladotun kivipilarin ylinterien kivien siirtymää. Tämä on aiheuttanut niiden varassa olevien lattiakannattajien painumia. Kannatinhirsien taipumat ja niistä johtuvat lattian painumat ovat vähäisiä. Keittiöosan alla on vanha lahovaurio, mutta sen eteneminen on pysähtynyt kosteusvaurion poistuttua.

2.6 Ulko-ovet

Kuistin ulko-ovi on uusittu ja heloitettu ehkä 1960- luvulla. Se on nykyasultaan ravistunut. Ovi on umpeen paneloitu pariovi ja on rakennuksen tyyliin nähden siihen sopimaton. Keittiön ovi on saman tyylinen kuin kuistin ovi ja kaipaa myös maalauksen lisäksi kunnostushuollon. Rakennuksessa on lisäksi pohjoispäädyssä yksi hätäpoistumistie majoitustiloista. Ovi on rakennettu vanhaan ikkunaukkoon, käyttäen hyväksi vanhoja rakenteita ja on tehty mahdollisimman huomaamattomaksi säilyttäen päädyn ilmeen lähes muuttumattomana.

2.7 Ikkunat, karmit ja pokat

Maalaus / kittaus.

2.8 Ullakko, yläpohja ja ullakon päätykamari

Ullakko on säilynyt lähes alkuperäisessä asussaan ja on yhtenäinen avoin tila, rajoittuen pohjoispään pääty kamariin. Ullakolla on hyvin nähtävillä 1800- luvun kattotuolirakenteet ja 159 vuoden aikana syntyneet painumat, halkeamat ja muut vauriot. Kattotuoleja on syytä tukea erikseen laadittavan suunnitelman mukaan samalla säilyttäen alkuperäiset rakenteet paikoillaan ja nähtävissä. Ullakkotilat tulisi siivota ylimääräisestä palavasta materiaalista. Nykyisellään siellä on solumuovin kappaleita, kankaita ja irtonaisia puuosia ympäriinsä. Ullakkotilojen sisäportaat ovat hyväkuntoiset eivätkä tarvitse korjausta.

Yläpohja on hyvin säilynyt ja vain vähäisesti painunut. Ullakkotilan lattia on kävelykelpoinen kauttaaltaan eikä tarvitse korjaustoimenpiteitä.

Ullakon päätykamari on nykyisellään huonokuntoinen. Sen pohjoispään päätyseinä on ulospäin kallistunut, mutta se ei vielä kaipaa rakenteellista tukemista. Päätykamarin ilme nykyisellään on rähjäntynyt, sillä se toimii nykyään lähinnä romuhuoneena.

2.9 Vesikatto ja varusteet

Kateaineena on sileästä peltilevystä valmistettu saumapeltikatto, joka on maalattu. Katteen kunto on tyydyttävä. Vesikaton jalkalistoiissa (veden ohjauslistat räystäällä) on jäiden aiheuttamia vaurioita. Vauriot tulisi korjata pikaisesti, jotta ohjaamattomasti valuva vesi ei vaurioittaisi enempää rakennuksen seiniä ja kivijalkaa. Samalla olisi jalkalistan tuentaa lisättävä, jotta se kestäisi lumen ja jään aiheuttaman rasituksen.

Vesikaton varusteet ovat huonossa kunnossa. Katolle johtavat puutikkaat ja lapetikkaat on uusittava. Samoin kulkusillat puuttuvat osin ja ovat huonokuntoiset. Tarkempi kuntoarvio katosta onkin mahdollista tehdä näiden varusteiden korjaamisen ja uusimisen jälkeen. Piipun

pellityksiä ja savuhormien kuntoa ei voitu todeta. Kuistin katolla, sen pohjois lappeen räystäällä, oleva vaurio (syntynyt katolle kulkujen yhteydessä) tulisi korjata mahdollisimman pikaisesti. Vaurio on jo nyt aiheuttanut maalin irtoamista ja räystäään alusautojen lahoamista. Samoin olisi eteläpäädyssä oleva syöksytorvi kiinnitettävä pikaisesti paikoilleen, lisävaurioiden syntymisen estämiseksi.

B3 LVIS-TEKNIikka

3.1 Lämmitys ja sähköjärjestelmä

Rakennuksessa ovat vielä paikoillaan kakluunit sekä tiilestä muuratut pystyuunit, jotka kaikki ovat kuitenkin suuluukuiltaan umpeenmuuratut. Varsinaiseen rakennuksen lämmittämiseen, lähinnä majoitustiloissa, käytetään irrallisia sähköpattereita. Niille on vedetty jatkorokkia sopivista pisteistä. Tästä johtuen nykyisin vielä käytössäolevat vanhat sähköjohdot saattavat ylikuormittaa ja aiheuttaa palovaaran. Pääosin sähköjohdot oli hiljattain uusittu pinta-asennuksina. Rakennukseen olisi hyvä tehtävä erillinen sähkötekniikan kuntoarvio ja kunnostussuunnitelma.

3.2 Vesijohdot

Rakennukseen tulee yksi kylmävesilinja, jonka vedentuotosta huolehtii rakennuksesta erillään oleva pumppulaitos. Lämminvesi tuotetaan erillisellä kuumavesivaraajalla. Kylmävesilinjat ovat eristämättömiä ja aiheuttavat hirsirakenteita lävistäessään kondensiovedestä johtuvia kosteusvaurioita. Ne tulisi eristää.

3.3 Viemärointi

Rakennuksesta johtaa yksi 75 mm muovinen viemäri. Siihen liittyy yksi 50 mm viemäriputki. Putket ovat asennettu suoraan maapohjan päälle ja osin niitä on roikutettu ilmassa muutaman rautalankasidoksen varassa. Nykyisellään ne ovat huonosti suojatut ja kiinnitetyt. Paikkaa missä ne sijaitsevat käytetään myös lautavarastona ja näinollen putkien mahdollisuus rikkoontua tai irrota liitoksistaan on ilmeinen. Liitoksen aukeamista ei ehkä huomata pitkänkään ajan kuluessa ja lattiasienen kasvun alkaminen tai lahovaurion käynnistyminen on todennäköistä.

3.4 Salaojitus ja pintavesien poisto

Rakennus kannattaa salaojittaa, sillä nykyinen maanpinta on noussut monin paikoin korkeammalle kuin alkuperäinen. Kuistin maapohja on

routivaa ja vaatii myös salaojitusta. Samalla olisi hyvä tehdä rakennuksen ympärillä myös pintamaiden uudelleen kallistuksia, pintavesien pois ohjaamiseksi. Töistä olisi hyvä tehdä ennakkoon salaojasuunnitelmat sekä pihasuunnitelmat.

3.5 Ilmanvaihto

Rakennuksessa on luonnollinen ilmanvaihto, joka perustuu avattaviin ikkunoihin ja muuratuissa hormeissa oleviin poistoilma räppäriin. Ilmanvaihto on nykyisessä käytössä kesäaikana riittävä. Rakennuksen käytön laajentaminen syys- ja talviaikaan suurille henkilömäärille edellyttää LVIS suunnitelmien ja töiden tekoa.

B4 MUUT LAITTEET

4.1 Palokalusto

Alkusammutuskalustona toimii kolme kappaletta 6kg jauhesammuttimia, jotka ovat sijoitettu alakerran eteiseen, keittiöön sekä mittaritauluhuoneeseen. Ullakkotilat, opetustilat ja majoitustilat ovat ilman sammutuskalustoa.

4.2 Palovaroittimet

Kaikki makuutiloina käytettävät huoneet on varustettu patteritoimisin palovaroittimin.

C KIINTEISTÖTIEDOT

1.1 Nimi Karkun vanha-pappila
Osoite Sastamalan kirkontie, 38210 VAMMALA

Kylä Karkun Pappila
Tila Vanha-pappila
Tontti rno. 3:17
Omistaa Nokian kaupunki
Osoite PL 21 37101 NOKIA

TAMPEREEN MUSEOT
Maakunnallinen yksikkö**TARKASTUSRAPORTTI**

Tarkastuskäynti Karkun Vanhan Pappilan Mikko Ollilan omistamalla pystyhirsiaitalla

Mikko Ollila on saanut 20000 mk Museoviraston Rakennushistorian osaston jakamaa valtionapua kulttuurihistoriallisesti arvokkaan rakennuksen entistämiseen.

Pystyhirsiaitan tarkkaa rakentamisvuotta ei tunnettu. Se on kuitenkin rakennettu nykyasuunsa kolmessa eri osassa. Keskimmäinen pystyhirsiosa on vanhin ja varustettu puulattioin sekä keskiosaltaan myös parvella. Luoteispään maapohjainen suola-aittaosa on tehty samalla rakennustekniikalla kuin keskiosakin. Rakennuksen kaakkoispäähän on jatkettu lautarakenteinen, pariovilla varustettu maapohjainen jatko-osa, joka on toiminut todennäköisesti ajokalugarastona. Rakennus on perustettu yhtenäisen kivijalan varaan, jonka päällä on kaksi vaakahirttä. Vaakahirsien päältä lähtevät noin kaksimetriset pystyhirret. Pystyhirsien päällä on kolme vaakahirsikerrosta, jonka päälle katon räystäsrakenteet tulevat. Seinien päätykolmiot ovat vaakahirsirakenteisia. Pystyhirsirakenteiden ulkokulmissa on käytetty rakenteen tukevoittamisen apuna kulmarautoja.

Tarkastuskäynnillä 12.06.1997 todettua

Rakennuksen korjaustöitä ei ole vielä aloitettu. Rakennus on taipunut keskiosastaan sisäänpäin kaarevaksi (50-60 cm tarkkaa mittausta ei suoritettu) routivan maan painamana. Routiminen johtuu vanhan pappilan päädyn ja aitan välisen tiemaan sekä aitan edustan pihamaan nostosta. Kun tielle on tuotu soraa joskus 1960 luvulla ja tien pintaa on nostettu niin, että turistilinja-autot ovat päässeet kohdalla olevan kalliokumpareen yli kirkolle asti, on aitan piha-alue jäänyt alas. Pihaa onkin täytetty tien pinnan kanssa tasoihin ja samalla kallistettu maan pinta laskemaan aitan kivijalkaa kohden. Maan pinnan jäätyminen onkin työntänyt ylimmäistä koillisen puoleista sokkelikivirivistöä tieltään pois. Tämä on taivuttanut, rakennuksen lattiarakenteiden välityksellä, lounaan puoleisen kivijalan ylintä sokkelikiviriviä ja tältä puolelta onkin muutama sokkelikivi pudonnut pois, alimmaisen sokkelikivirivin päältä. Rakennuksen alavaakahirret onkin näiltä kohdin murtuneet ja pystyhirret ovat osin päässeet painumaan. Pystyhirsiosuus onkin näiltä osin rakoillut ja seinä vaurioitunut. Rakennuksen betonitiilikate on sammaloitunut, räystäät lahonneet ja osin tiilet ovat halkeilleet. Mahdollista veden suotaantumista tiilien läpi ei kuivan ajankohdan takia voinut todeta. Vesikate on kuitenkin pääosin pitänyt alla olevan

pärekatteen ansiosta. Lahovauriot keskittyvät pääosin rakennuksen alimpaan vaakahirteen sekä suola-aitan pystyhirsiosuuteen.

Suosittelavat korjaustyöt

Rakennuksen korjaustyöt on tarkoitus aloittaa heti puintikauden jälkeen. Tällöin ne tulisi aloittaa aitan pihamaan uudelleenmuotoilulla. Maan pinnan tulisi kallistaa seinänviereltä pois päin vähintään 5 m matkalla ja kallistuksen tulisi olla n 20-30 cm. Rakennuksen keskikohdalla voisi leikkauksen jättää hivenen korkeammalle ja kallistaa sitä enemmän molempia päitä kohden. Samalla tulisi huolehtia siitä, että tieltä rakennukselle päin valuva pintavesi pääsisi poistumaan näin syntynyttä ojaa pitkin rakennuksen päädyistä pois.

Rakennuksen ympäri on tehtävä salaojitus, salaoja tulisi olla läpimitaltaan noin 80 mm. Tieluiskan ja rakennuksen seinänvierikallistuksen yhtymäkohtaan tulisi kaivaa myös salaoja, joka johtaisi valumavesiä pois. Rakennuksen seinänviereen kaivettava salaoja tulisi ulottua perustustason alapuolelle kaikissa kohdissa, samalla tulisi salaojan kallistukset tehdä riittäviksi. Salaojakaivannot tulee suorittaa konekaivuuta käytettäessä tarpeellista varovaisuutta noudattaen, ettei rikottaisi olemassaolevia perustuksia, sillä alin sokkelikivikerros on todennäköisesti säilynyt paikoillaan.

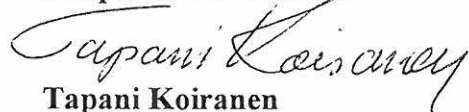
Rakennuksen taipumaa ei ole pakko oikaista, vaan se voidaan korjata myös nykyiseen asemaansa. Jos kuitenkin oikaisutoimenpiteisiin päädytään, tulee rakennus nostaa hirsien tai rautapalkkien varaan, joita pitkin sitä varovaisesti liu'utetaan takaisin paikoilleen uudelleen ladotun sokkelikiveyksen varaan. Rakennuksen liian voimakas oikaisu saattaa rikkoa sitä enemmän kuin korjata.

Hirsiä vaihdettaessa tai korjattaessa, tulisi tämäkin toimenpide suorittaa varovaisuutta noudattaen, ettei moottorisahan kanssa työskenneltäessä poistettaisi turhaan vielä käyviä ja kestäviä rakenteita. Hirren pinnassa oleva laho puuaines ei tarkoita aina sitä, että hirsi tulisi vaihtaa. Suola-aitan lahovaurioita korjattaessa tuleekin käyttää harkintaa ja vaihtaa vain ne hirsiosat, jotka eivät kestä rakennuksen aiheuttamaa kuormaa. Pystyhirsissä ei ehkä vaihtamisen tarvetta ole. Rakennuksen pitkällä lounaisseinällä olevat alaosan vaakahirret ovat rakennuksen keskikohdalla katkeilleet ja niin tuhoutuneet, että ne on vaihdettava. Työssä on hyvä käyttää vanhoja hyväkuntoisia hirsiiä, jos niitä on saatavilla. Hirret olisi hyvä eristää sokkelikivistä esimerkiksi tuohilla, tämä estäisi kiven hikoillessa syntyvän veden siirtymisen hirsiiin. Pystyhirsiseinän vaurioita korjattaessa niitä ei kannata purkaa, vaan ne olisi tuettava paikoilleen siksi aikaa kun perustus ja aliset hirret saadaan paikoilleen. Ylipäätään rakennuksen purkaminen ja uudelleen kasaaminen on turha ja kallis toimenpide.

Vesikattoa korjattaessa tulisi betonitiilikaton alla oleva pärekatto säilyttää. Valittaessa uutta katemateriaalia tulisi rakennuksen museollinen luonne ottaa huomioon. Kateaineeksi sopisikin hyvin siinä ennenkin käytetty päre, musta huopa tai mustaksimaalattu sileä peltikate. Valittaessa pärekate tehdään siitä katolla olemassa olevan katteen mukainen, säilyttäen alla oleva vanha kate. Huopakatetta tehtäessä vanha betonitiilikate poistetaan aluspuineen, räystäslaudoitukset korjataan, uudet ruoteet 22 x 100 mm levitetään k/k 200

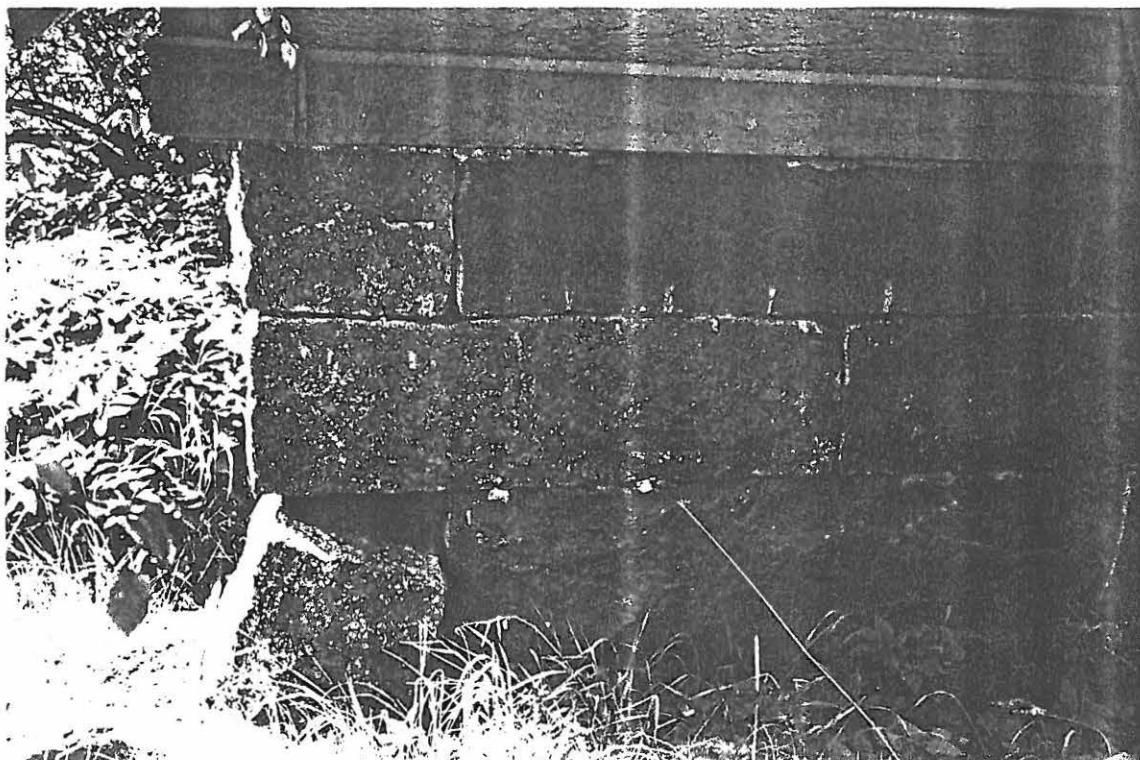
mm välein, räystäös osuus laudoitetaan umpeen, vanhan pärekaton päälle. Näiden päälle levitetään Bituliitti levy, jonka päälle huopa asennetaan.

Tampereella 26.07.1997

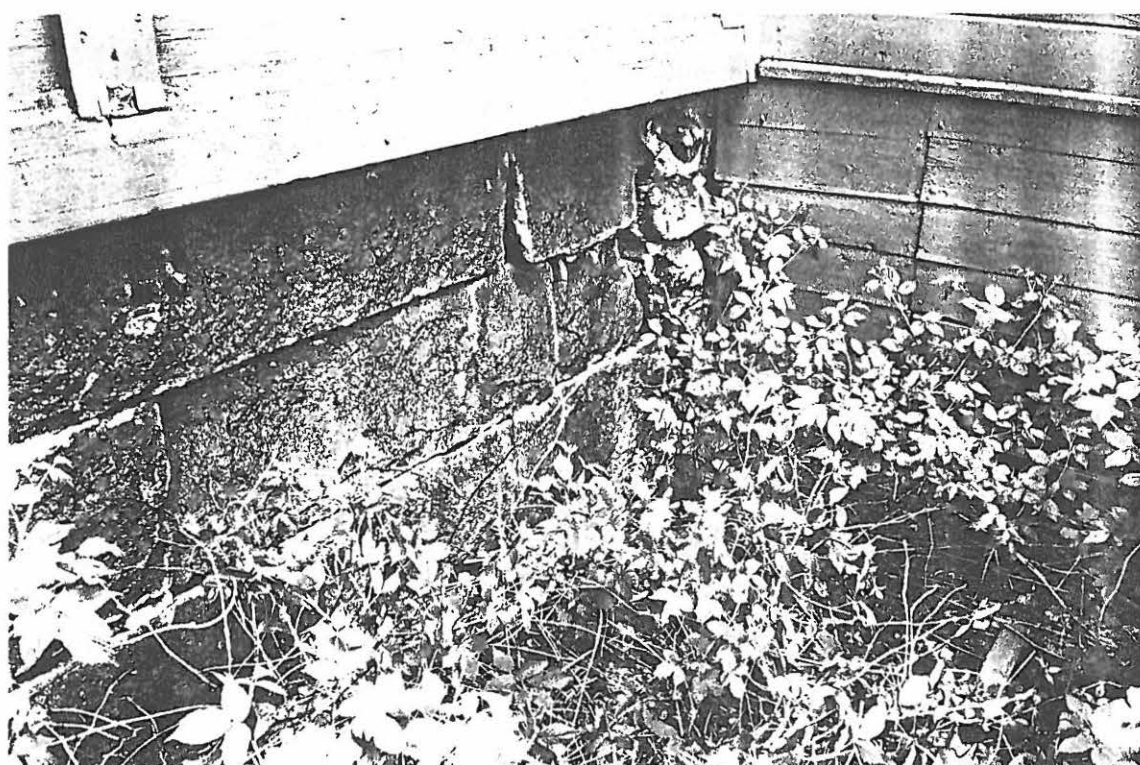

Tapani Koiranen
museorakennusmestari

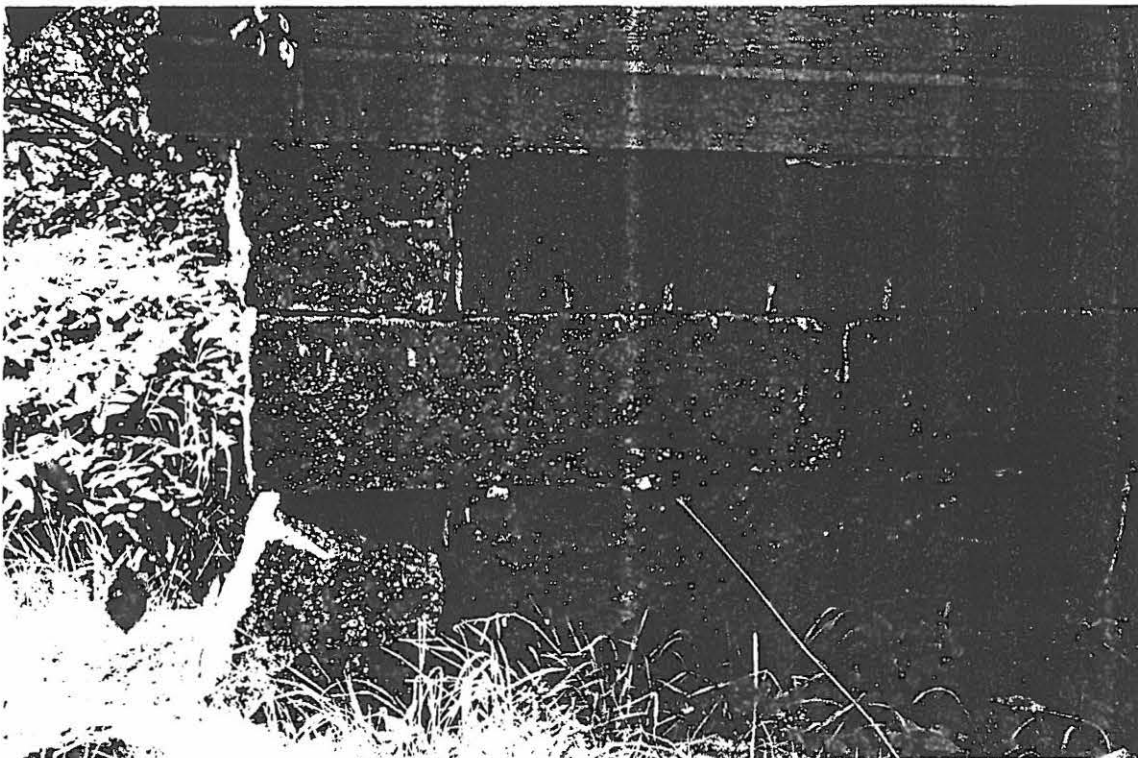
VALOKUVALIITE

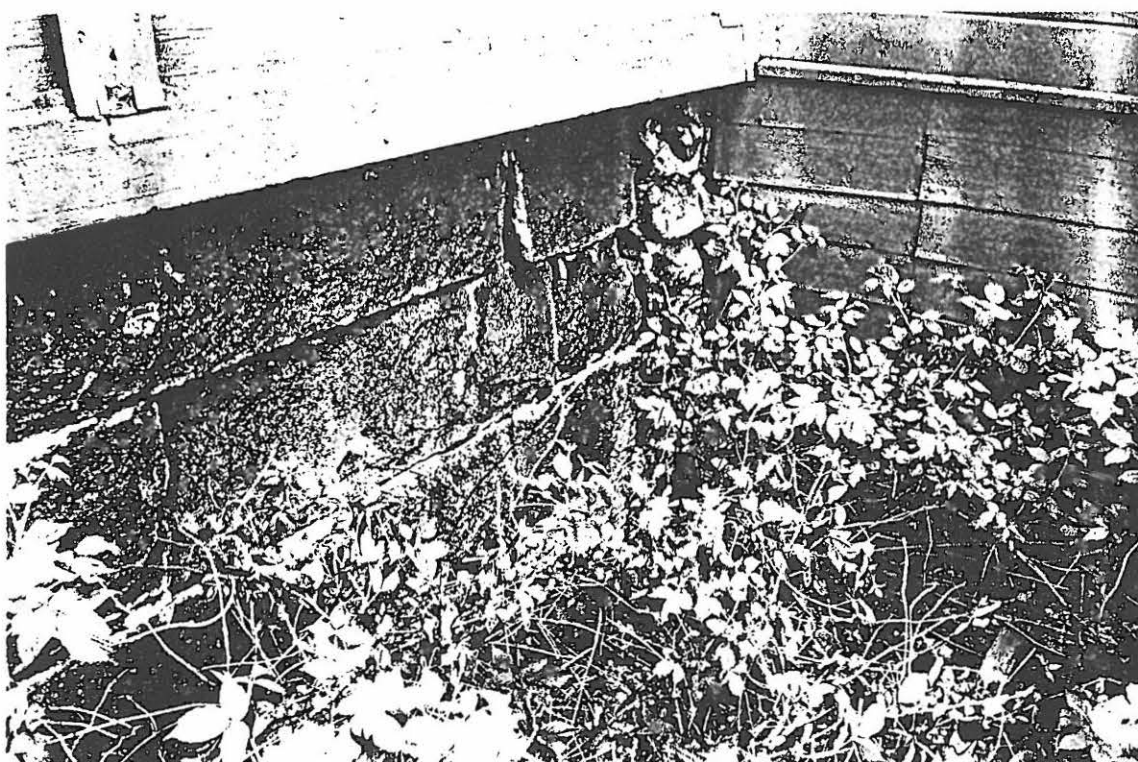
KIVIJALAN VAURIOT

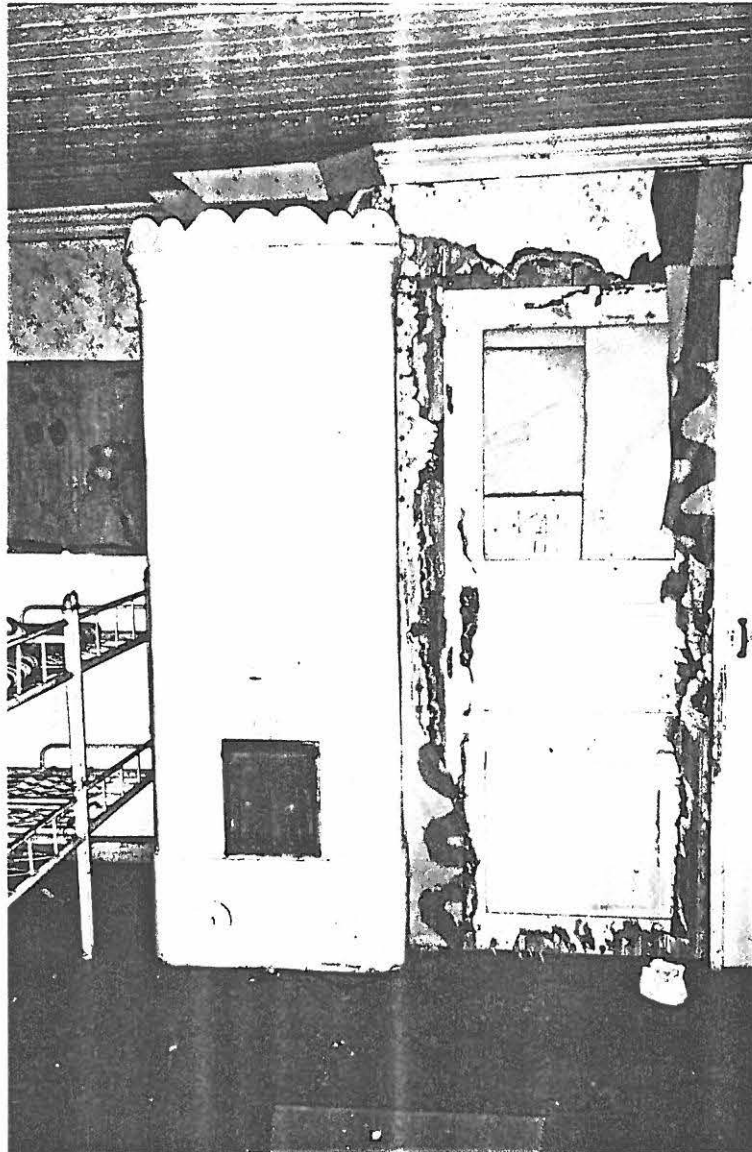

VALOKUVALIITE

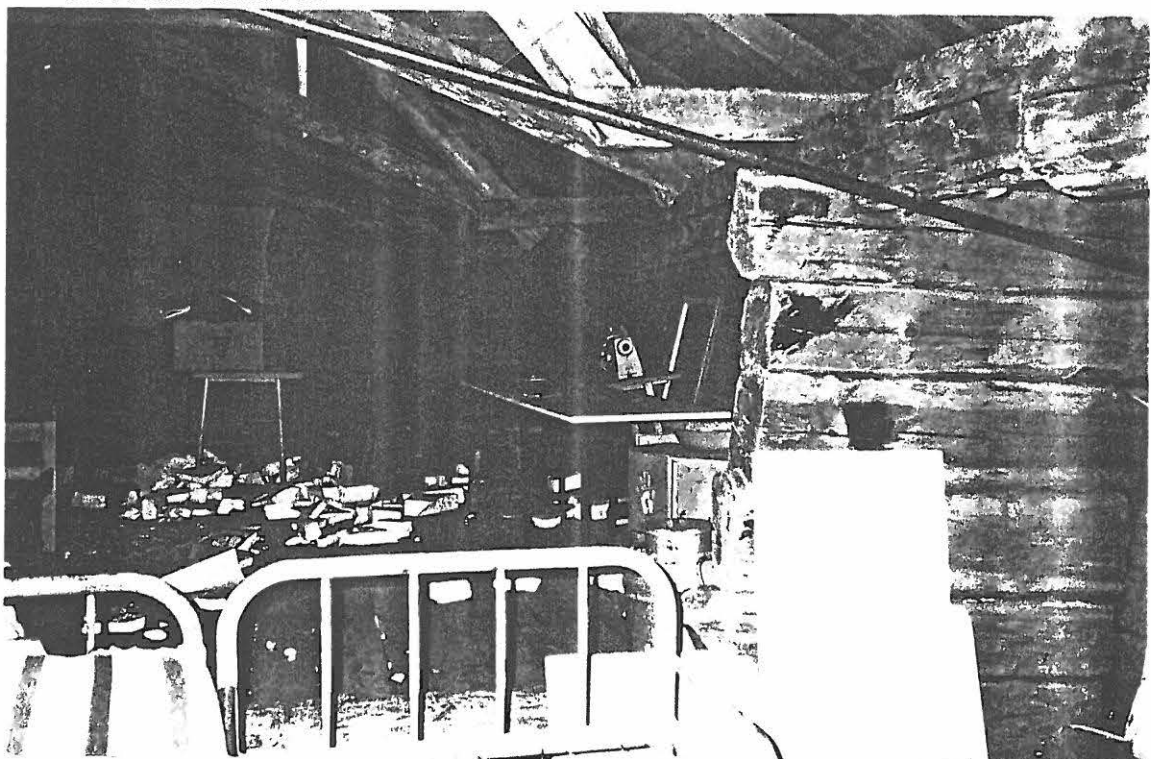

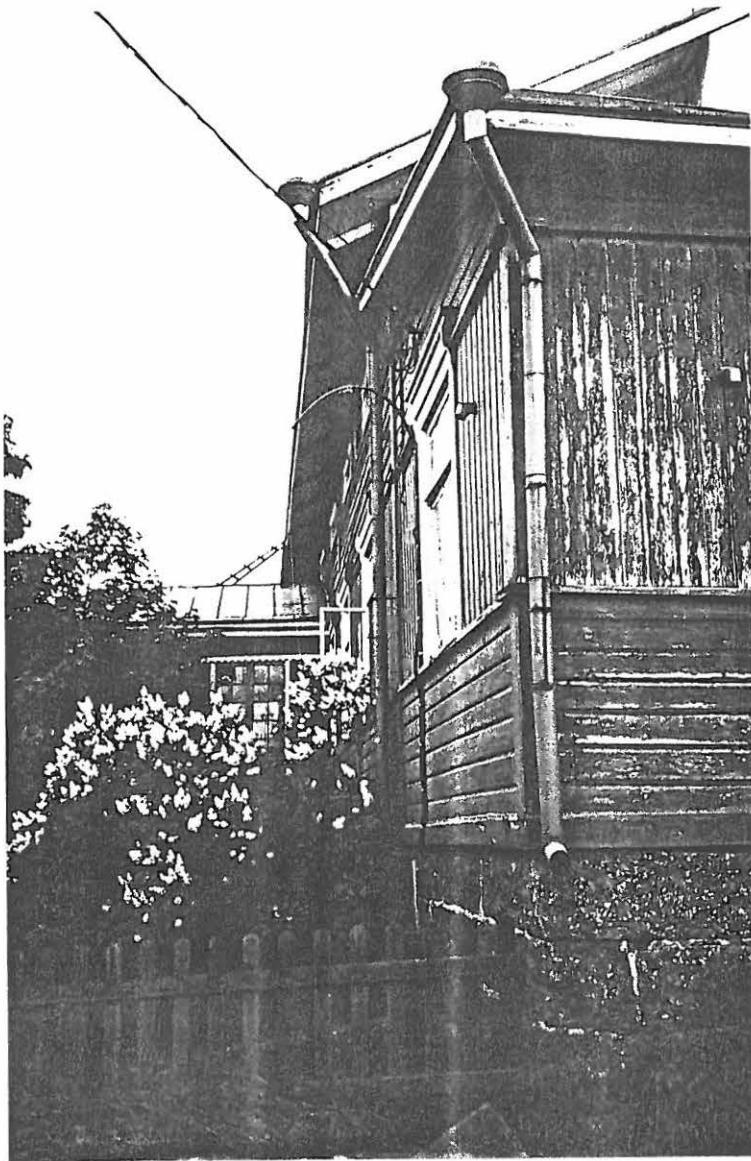
KIVIJALAN VAURIOT

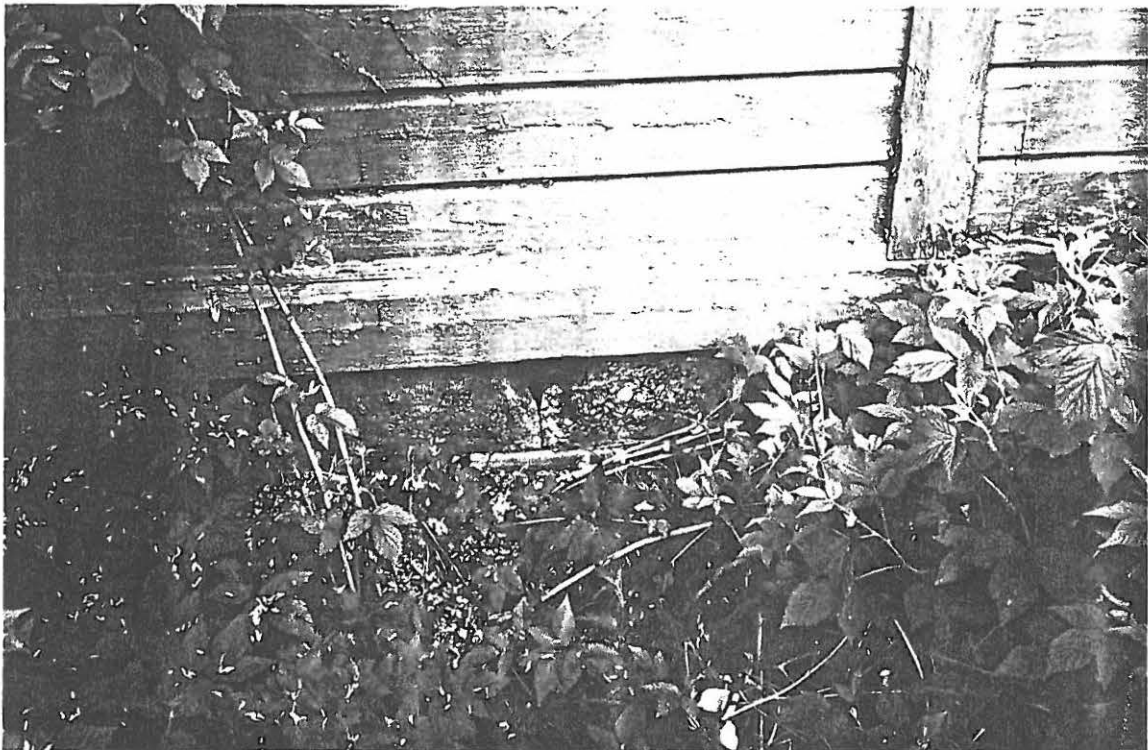

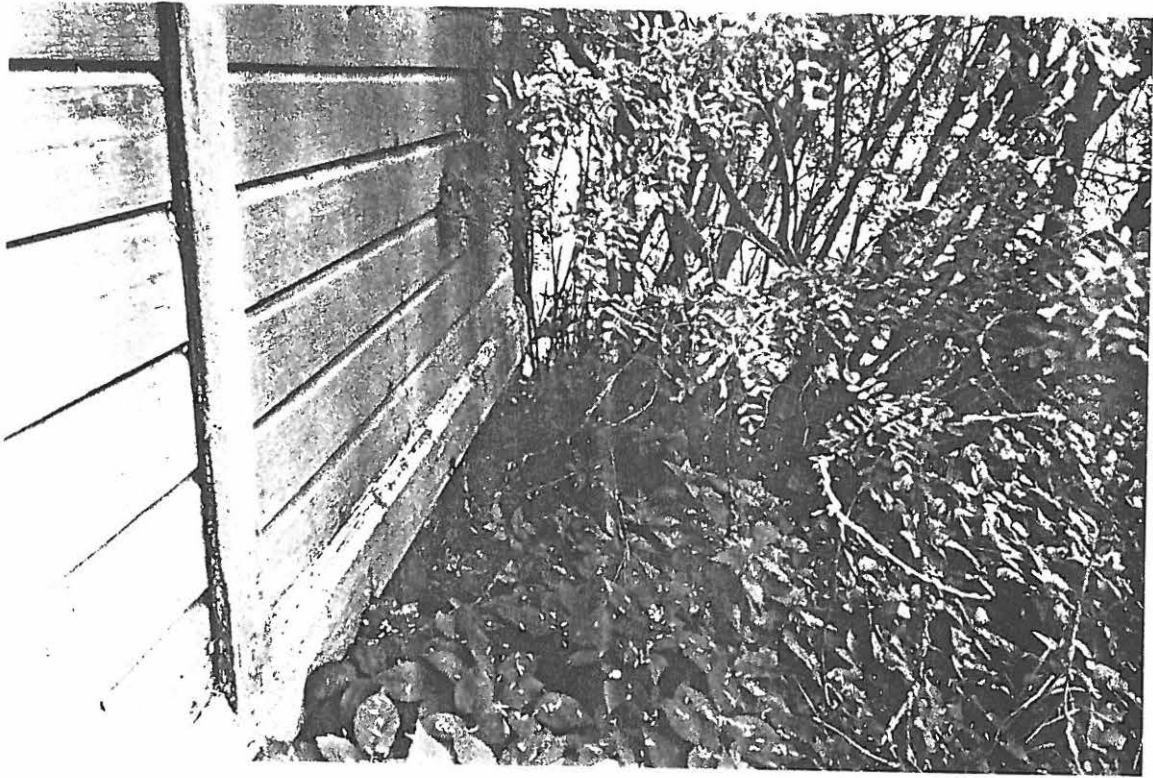
PÄÄTYKAMARI
ULLAKKOJÄRJESTYS

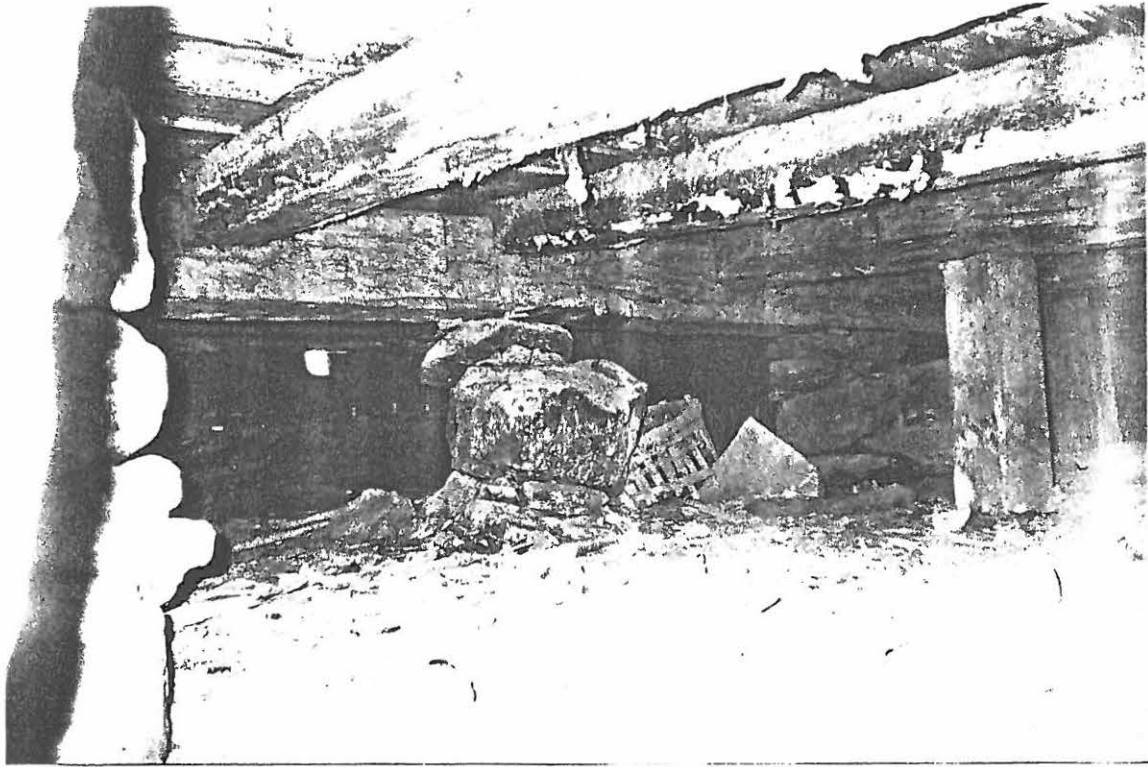
MAALAUSSVAURIOIT

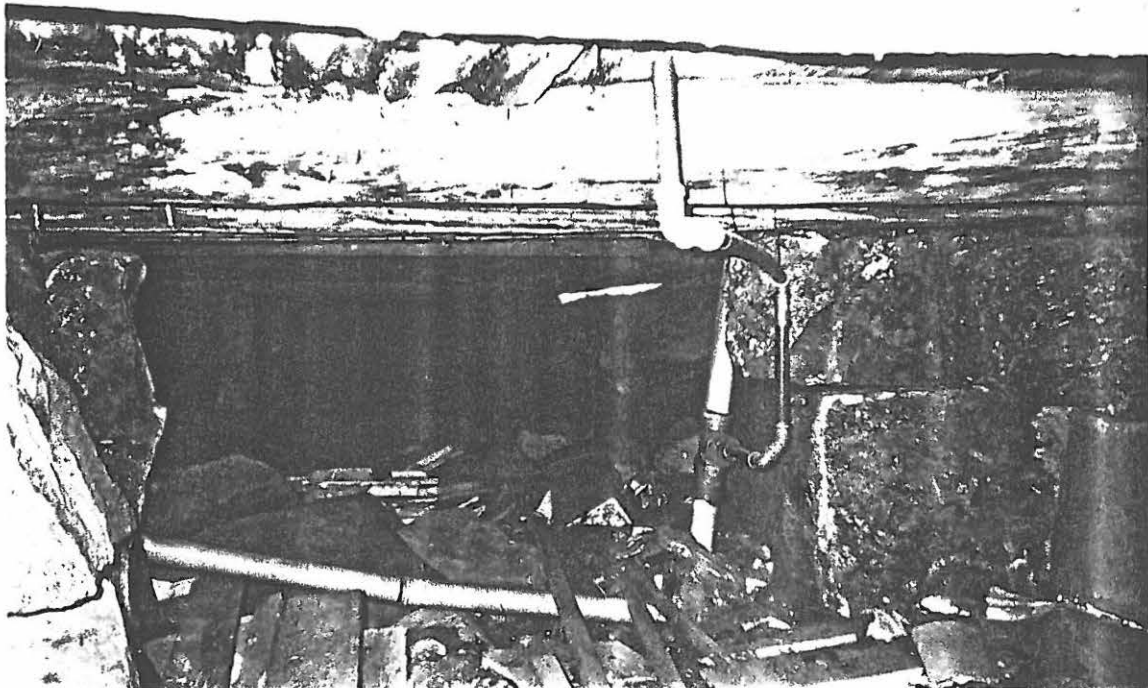
SEINÄLLE LEVINNYT KASVILLISUUS

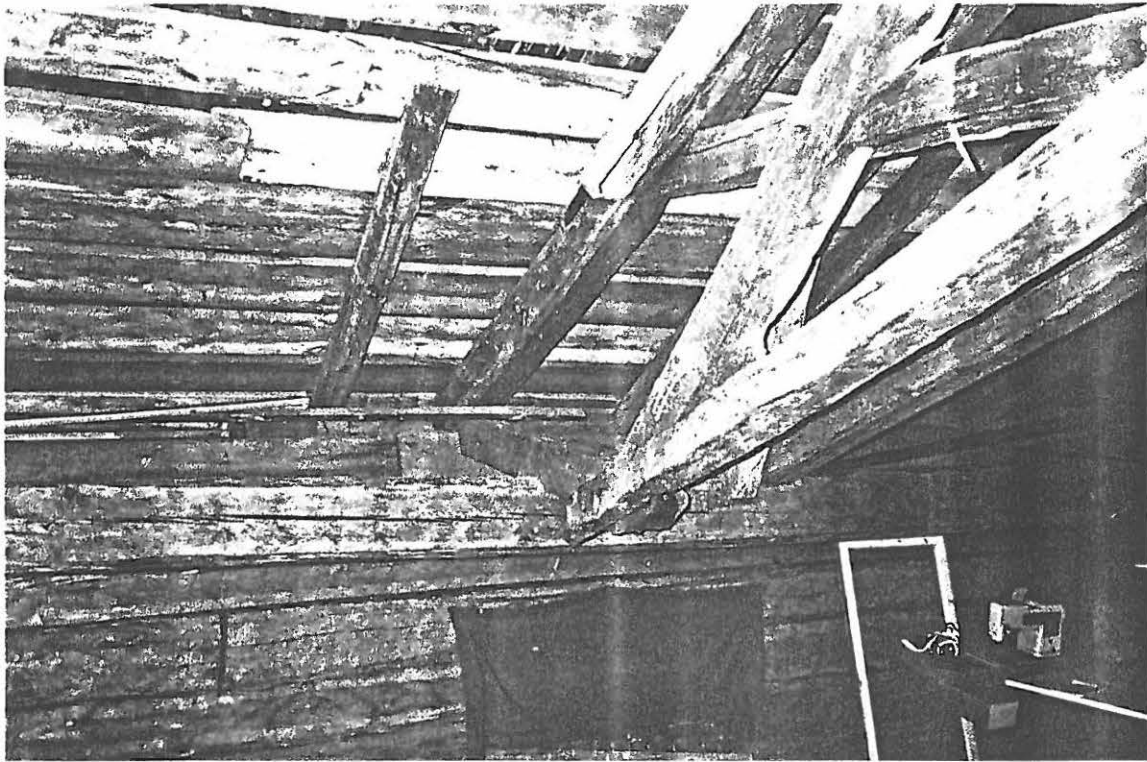

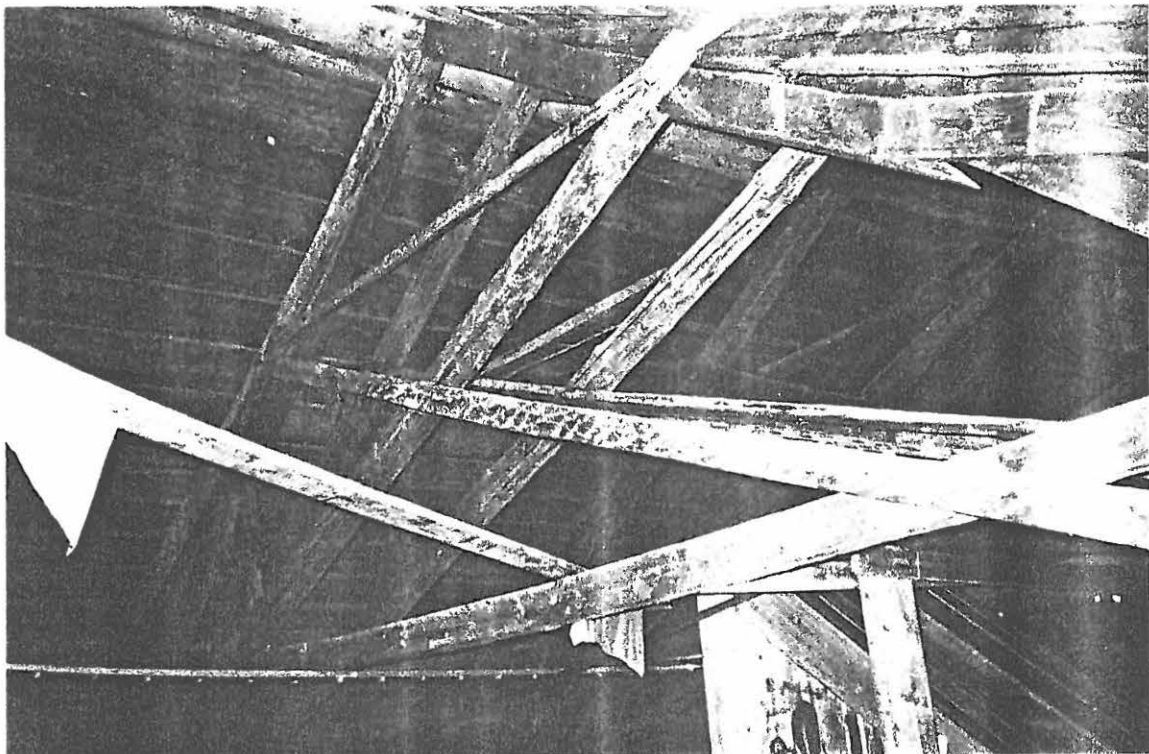
KIVILADONTA

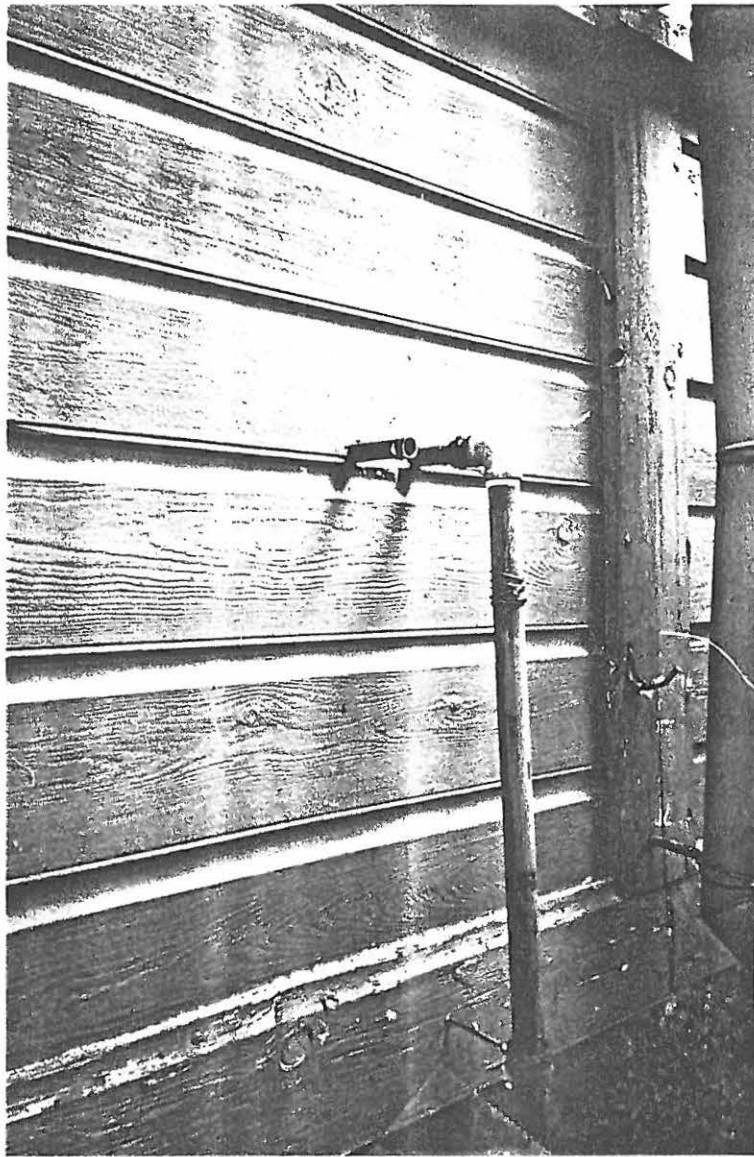
VIEMÄRIASENNUKSET

KATTOTUOLIIEN PAINUMIA JA VAURIOITA

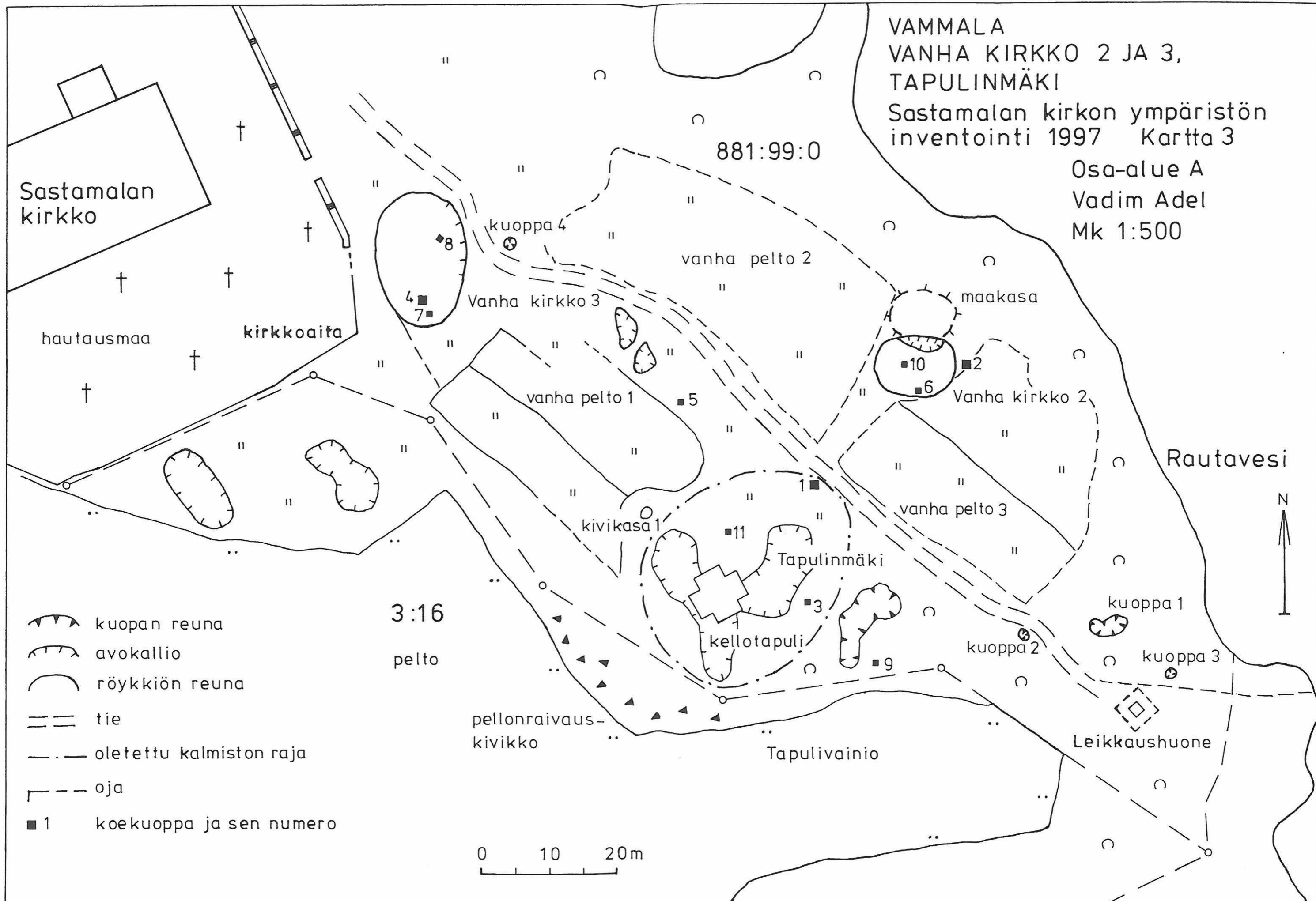

VESIJOHTOASENNUKSET
VESIVAURIOITA

VAMMALA
 VANHA KIRKKO 2 JA 3,
 TAPULINMÄKI
 Sastamalan kirkon ympäristön
 inventointi 1997 Kartta 3

Osa-alue A
 Vadim Adel
 Mk 1:500

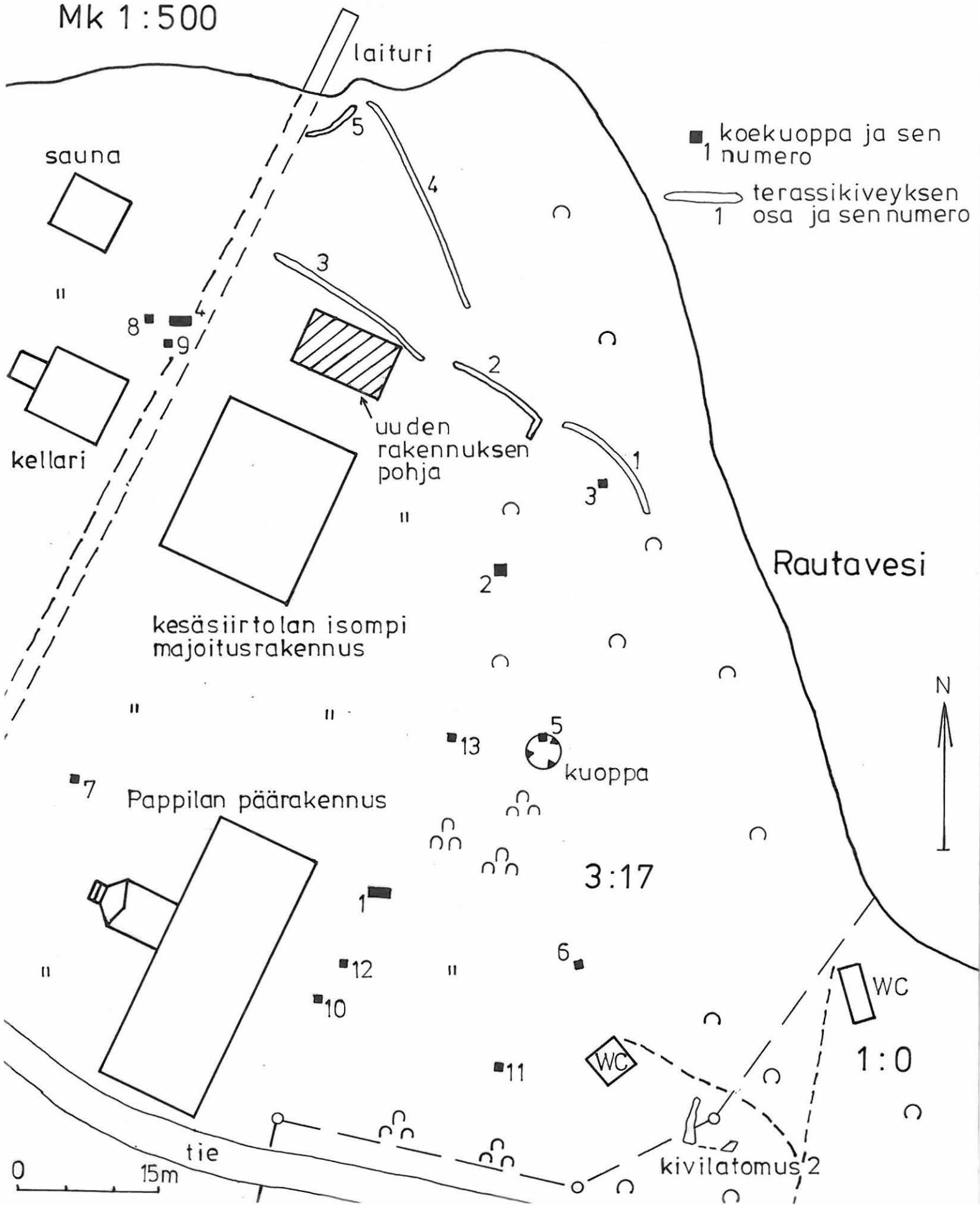
VAMMALA VANHA PAPPILA

Sastamalan kirkon ympäristön inventointi 1997

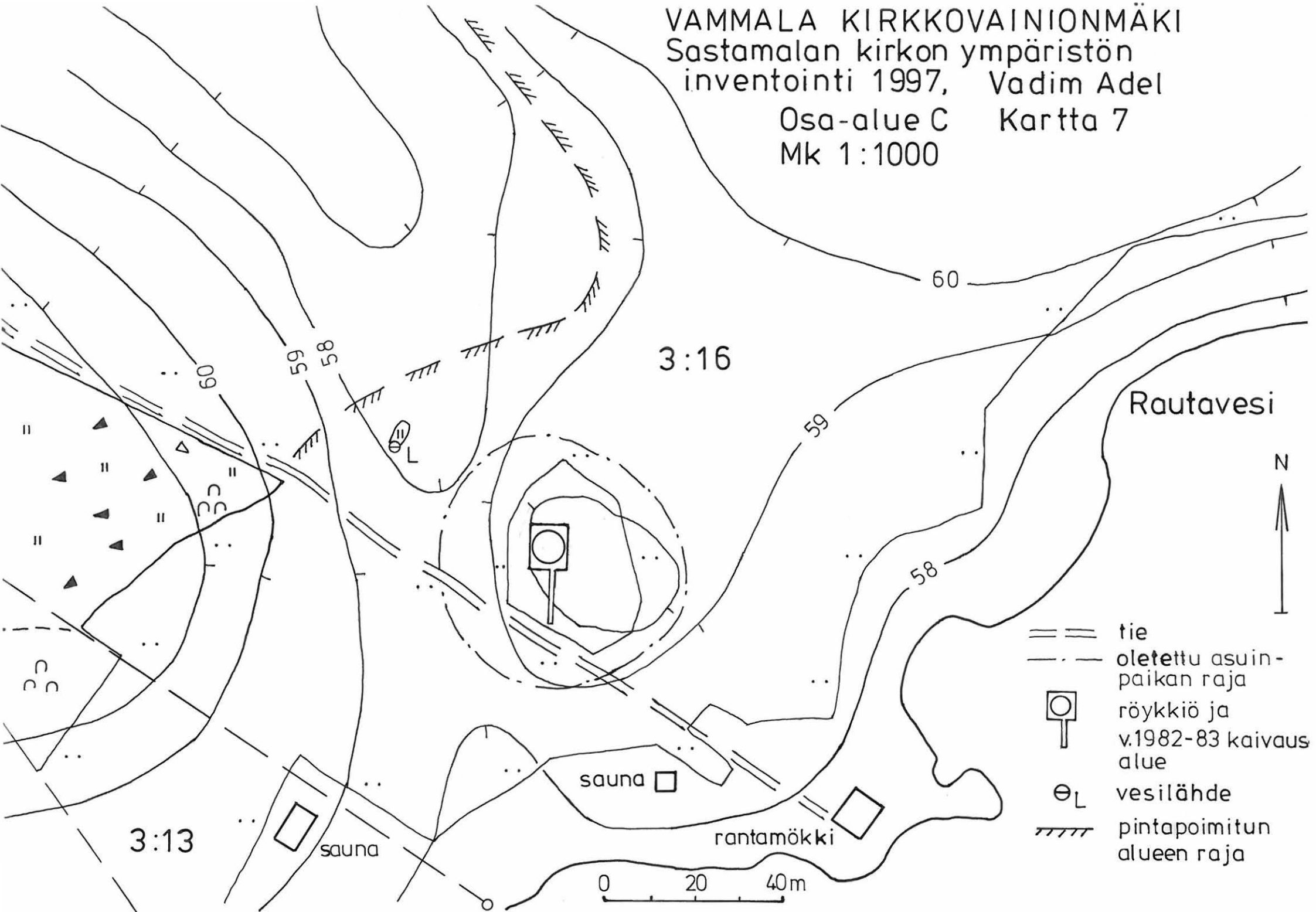
Vadim Adel

Osa-alue B Kartta 6

Mk 1:500

VAMMALA KIRKKOVAINIONMÄKI
Sastamalan kirkon ympäristön
inventointi 1997, Vadim Adel
Osa-alue C Kartta 7
Mk 1:1000

Rautavesi

- == tie
- - - oletettu asuinpaikan raja
- ┆ röykkiö ja v.1982-83 kaivaus alue
- ⊖_L vesilähde
- //// pintapoimitun alueen raja

0 20 40m

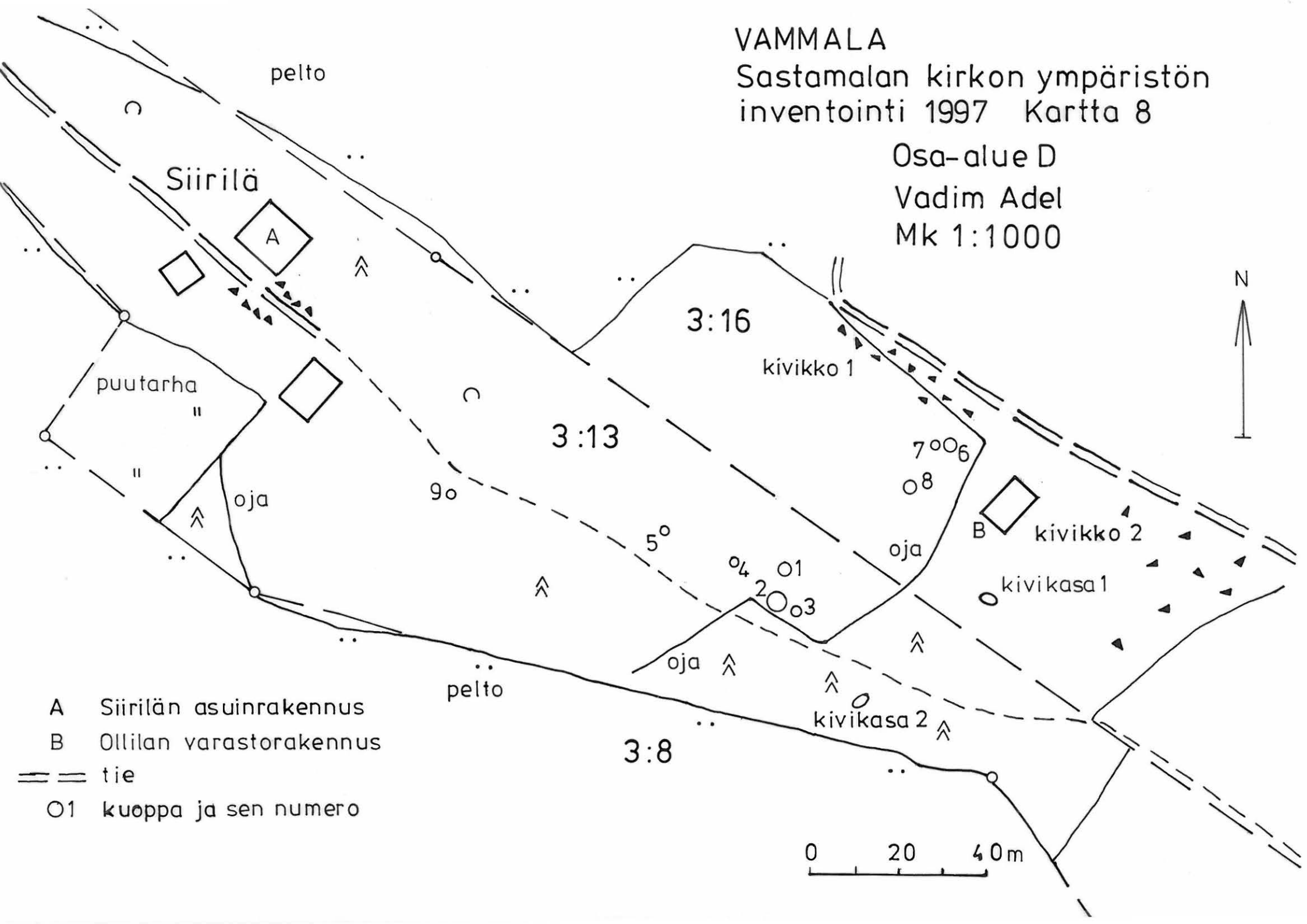
VAMMALA

Sastamalan kirkon ympäristön
inventointi 1997 Kartta 8

Osa-alue D

Vadim Adel

Mk 1:1000

- A Siirilän asuinrakennus
- B Ollilan varastorakennus
- == tie
- O1 kuoppa ja sen numero

0 20 40m

VAMMALA

Sastamalan kirkon ympäristön kulttuurimaisemainventointi 1997

- 107144 Kankaanmäki: yleiskuva asuinpaikasta
107182 Vanha kirkko 2: yleiskuva kummusta
- 107181 Vanha kirkko 3: yleiskuva kummusta
107217 Tapulinmäki: yleiskuva
- 107142 Kirkkovainionmäki: yleiskuva asuinpaikasta
107177 Karila: yleiskuva röykkiöstä
- 107202 Sastamalan kirkko: ns. Luukkaan kappelin perustus
107148 Sastamalan kirkko: yleiskuva
- 107201 Karkun Vanha Pappila: päärakennus
107209 Pappilan aitta 1.
- 107229 Vanha Kirkko: leikkaushuoneen kuoppa
107168 Karkun Vanha Pappila: terassikiveyksen 1.osan keskiosa

VAMMALA

Sastamalan kirkon ympäristön kulttuurimaisemainventointi 1997

107144 Kankaanmäki: yleiskuva asuinpaikasta

107182 Vanha kirkko 2: yleiskuva kummusta

kuvannut V. Adel

VAMMALA

Sastamalan kirkon ympäristön kulttuurimaisemainventointi 1997

107181 Vanha kirkko 3: yleiskuva kummusta

107217 Tapulinmäki: yleiskuva

kuvannut V. Adel

VAMMALA

Sastamalan kirkon ympäristön kulttuurimaisemainventointi 1997

107142 Kirkkovainionmäki: yleiskuva asuinpaikasta

107177 Karila: yleiskuva röykkiöstä

kuvannut V. Adel

VAMMALA

Sastamalan kirkon ympäristön kulttuurimaisemainventointi 1997

107202 Sastamalan kirkko: ns. Luukkaan kappelin perustus

107148 Sastamalan kirkko: yleiskuva

kuvannut V. Adel

VAMMALA

Sastamalan kirkon ympäristön kulttuurimaisemainventointi 1997

107201 Karkun Vanha Pappila: päärakennus

107209 Pappilan aitta 1

kuvannut V. Adel

VAMMALA

Sastamalan kirkon ympäristön kulttuurimaisemainventointi 1997

107229 Vanha Kirkko: leikkaushuoneen kuoppa

107168 Karkun Vanha Pappila: terassikiveyksen 1.osan keskiosa

kuvannut V. Adel